

'En de aarde bracht voort. Christelijk geloof en evolutie' Is universele gemeenschappelijke afstamming Gods scheppingsmethode?

Posted 21 juni 2017 by [Jan van Meerten](https://logos.nl/author/jan/) under [Bezoekersverslag](https://logos.nl/category/type-bericht/evenement/bezoekersverslag/), [Nieuws](https://logos.nl/category/type-bericht/nieuws/), [Recensie](https://logos.nl/category/type-bericht/recensie/), [Theïstisch evolutionisme vs. creationisme](https://logos.nl/category/type-bericht/debat/theistisch-evolutionisme-creationisme/)

Zijn christelijk geloof en universele gemeenschappelijke afstamming met elkaar te rijmen? Theïstisch evolutionisten geloven dat dit zeker het geval is. Volgens hen moeten we de naturalistische wetenschap hierin heel serieus nemen. Serieus nemen betekent in dit geval compromissen sluiten en leerstellige revisies toepassen. Daarvoor moeten heilige huisjes omver geworpen worden. Maar, zoals de bekende bioloog prof. dr. Jan Lever ooit stelde, 'waar blijven we' als we dat doen? Wat dat betreft is er niets nieuws onder de zon.

Op 22 juni 2017 was het dan zover: Prof. dr. Gijsbert van den Brink presenteerde op de Vrije Universiteit zijn boek met als titel *'En de aarde bracht voort. Christelijk geloof en evolutie'*.² Er komt ook nog een Engelstalige versie uit maar die zal pas in 2018 gepresenteerd worden.³ Tijdens de presentatie mogen diverse mensen wat zeggen over het boek. De spits werd afgebeten door prof. dr. C. van der Kooi, met wie prof. Van den Brink samen een Christelijke Dogmatiek geschreven heeft. Daarna werd het stokje overgedragen aan dr. G. de Jong, emeritus hoofddocent evolutiebiologie en deïstisch evolutionist.⁴ Verder spraken predikant en bestuurslid van de Gereformeerde Bond, drs. J. Verhoeven en professor M. Wisse, per 1 september hoogleraar dogmatiek aan de PThU.⁵ Als laatste reageerde prof. Van den Brink op alle lovende en kritische woorden. Het eerste exemplaar werd overhandigd aan prof. dr. R. van Woudenberg, hoogleraar wijsbegeerte en directeur van het Abraham Kuyper Center aan de VU. Hij gaf aan dat het boek er gekomen is mede dankzij de belofte van het Abraham Kuyper Center aan Templeton World Charity Foundation.^{6,7}

'En de aarde bracht voort. Christelijk geloof en evolutie'

Op 22 september 2017 zal er ook nog een congres georganiseerd worden rondom het boek. Hierbij komen zowel voor- als tegenstanders aan het woord. De organisatie belooft *"een dag vol stevige maar open theologische gesprekken tussen evolutionair theïsten, creationisten en oorsprongsagnosten."* Als dagvoorzitter is prof. dr. Van der Duijn Schouten gekozen. Sprekers die een woordje mogen doen zijn prof. Jochemsen⁸, prof. Dekker⁹, prof. Van Vlastuin¹⁰, prof. Huijgen¹¹, prof. Peels¹², dr. Leene¹³, prof. Paul¹⁴ en dr. Te Velde^{15,16,17}

De omschrijving van het boek luidt: *"Volgens veel mensen, zowel gelovigen als atheïsten, zijn christelijk geloof en evolutietheorie onverenigbaar: men kan ze niet beide onderschrijven, maar moet kiezen. In dit boek wordt nagegaan of dit klopt. Na enkele hoofdstukken waarin hij het evolutiedebat in zijn culturele en historische context plaatst, analyseert de auteur systematisch welke repercussies de evolutietheorie heeft voor de in het geding zijnde christelijke leerstellingen. In hoeverre moeten klassieke visies op de Bijbel, op de goedheid van God, de theologische antropologie en de zondeval herzien worden? Hoe zit het met de voorzienigheidsleer en met evolutionaire verklaringen van moraal en religie? De conclusie luidt dat de evolutietheorie ook met orthodoxe versies van het christelijk geloof te verenigen valt."* Het is zeer waarschijnlijk dat op een dergelijke conclusie een hoop aan te merken valt. Creationisten zullen onjuistheden en inconsistenties aanwijzen in hun recensies. Hieronder wil ik verwijzen naar alle recensies die over dit boek geschreven worden, naar discussie die gevoerd wordt, maar ook naar verslaglegging van diverse media als het gaat om bijeenkomsten rondom het boek. Wilt u zelf ook uw creationistische visie op het boek laten horen? Neem dan contact op met Logos Instituut via info@logos.nl.

Eigen mening over het boek

Van diverse kanten krijg ik de vraag of ik zelf ook een recensie ga schrijven over *'En de aarde bracht voort'*. Op Facebook gaf ik op 26 juni 2017 al zeer kort mijn mening over het boek: *'Het boek zit stilistisch goed in elkaar. Het bevat waardevolle zaken (zoals bijvoorbeeld hoofdstuk 3.2), maar heeft mij overall niet overtuigd. Inhoudelijk is er wel wat op af te dingen (ik mis bijvoorbeeld een duidelijke exegese van Genesis en aanverwante teksten). Ik hoop dat de auteur daar de volgende keer meer aandacht aan geeft.'* In de komende tijd wil ik het boek afpellen zoals een ui. Eerst begin ik bij de zaken die onjuist zijn maar de kern niet raken. Zo wil ik, op mijn gemak, steeds een laag dieper afsteken. Uiteraard zal ik daarbij niet alleen op de onjuiste zaken letten maar ook aangeven welke zaken ik sterk acht. Wanneer ook de Engelstalige editie verschenen en door mij gelezen is wil ik alle reacties op het boek bundelen in en bespreken. Deze bespreking wil ik gieten in de vorm van een essay of zelfs een e-book.

Reacties op het boek van Prof. Gijsbert van den Brink

22 juni 2017 Het *Nederlands Dagblad* neemt een interview af met prof. Gijsbert van den Brink. Het interview gaat in op zijn boek en is [hier](https://www.nd.nl/nieuws/geloof/hoe-geloof-en-evolutie-kunnen-samengaan.2716674.lynkx) (<https://www.nd.nl/nieuws/geloof/hoe-geloof-en-evolutie-kunnen-samengaan.2716674.lynkx>) terug te lezen.¹⁸ De natuurkundige drs. Dave Plantinga laat in [een artikel](http://www.daveplantinga.nl/archives/6906) (<http://www.daveplantinga.nl/archives/6906>) weten weinig nieuwe argumenten gezien te hebben om Genesis 1-11 niet als geschiedenis te lezen. Hij geeft ook aan bezwaren te hebben tegen de theorie van universele gemeenschappelijke afstamming. Hij noemt twee van die bezwaren: de tweede hoofdwet van de thermodynamica¹⁹ en de coelacanth^{20, 21}

23 juni 2017 Het *Nederlands Dagblad* doet [hier](https://www.nd.nl/nieuws/geloof/gijsbert-van-den-brink-laten-we-ons-samen-sterk.2717549.lynkx) (<https://www.nd.nl/nieuws/geloof/gijsbert-van-den-brink-laten-we-ons-samen-sterk.2717549.lynkx>) verslag van de boekpresentatie.²² Het *Reformatisch Dagblad* doet [hier](https://www.rd.nl/kerk-religie/prof-maarten-wisse-staat-der-rechtheid-fundamenteel-voor-theologie-1.1410938) (<https://www.rd.nl/kerk-religie/prof-maarten-wisse-staat-der-rechtheid-fundamenteel-voor-theologie-1.1410938>) zeer uitgebreid verslag.²³ Er is [hier](https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/830-presentatie-boek-en-de-aarde-bracht-voort) (<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/830-presentatie-boek-en-de-aarde-bracht-voort>) ook een verslag verschenen op de website *Geloof en Wetenschap* van de organisatie *ForumC*.²⁴ The PostOnline (<http://cult.tpo.nl/2017/06/23/bonusquote-orthodox-christelijke-theoloog-en-hoogleraar-erkent-evolutietheorie-en-oude-aarde/>) verwijst naar het interview van prof. dr. Gijsbert van den Brink in het *Nederlands Dagblad*.²⁵

24 juni 2017 *Logos Instituut* maakt kort melding van het boek in de nieuwsbrief²⁶ en verwijst ook naar een publicatie over Adam²⁷ eerder deze week. Op *Vangoden en mensen* (<https://godenenmensen.wordpress.com/2017/06/24/het-klopt-de-evolutietheorie-is-niet-bewezen/>) wordt ook aandacht besteed aan het boek en een Facebookdiscussie.²⁸ In het julinummer van *De Nieuwe Koers* is een interview opgenomen met prof. dr. Gijsbert van den Brink, [zo meldt](https://www.denieuwekoers.nl/darwin-punt-en-god-is-schepper) (<https://www.denieuwekoers.nl/darwin-punt-en-god-is-schepper>) de redactie op haar website.²⁹ In het *Friesch Dagblad* verscheen een recensie van het boek van de hoogleraar. De recensent, Tjerk de Reus, heeft het [artikel](http://www.tjerkdereus.nl/gijsbert-van-den-brink-schepping-en-evolutie-evolutie/) (<http://www.tjerkdereus.nl/gijsbert-van-den-brink-schepping-en-evolutie-evolutie/>) ook op zijn eigen website geplaatst.³⁰

26 juni 2017 In het *Nederlands Dagblad* is een [ingezonden](https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-bijbel-spreekt-andere-taal-dan.2720425.lynkx) (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-bijbel-spreekt-andere-taal-dan.2720425.lynkx>) stuk verschenen van een lezer. De auteur eindigt met: *'Wie de Bijbel goed kent, weet ook dat regelmatig wordt teruggegrepen op dit beschreven begin van de geschiedenis van de mens. Naar dit geluid wil ik graag blijven luisteren. Want ik ben er van overtuigd dat met het aanvaarden van de evolutietheorie het geloof in het verlossingswerk van Christus en het geloof in Hem kan verbleken. De meeste christenen voelen dat blijkaar intuïtief aan.'*³¹ In een ander [ingezonden](https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-evolutietheorie-word-liever-als.2720420.lynkx) (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-evolutietheorie-word-liever-als.2720420.lynkx>) stuk in het *Nederlands Dagblad* wordt de relatie gelegd tussen de berichtgeving over 'vrouw in het ambt', promotie van Bart Kamphuis en het boek van Van den Brink. De auteur roept op om de eerste zeven verzen van Mattheüs 18 nog eens te lezen.³²

27 juni 2017 Op de website van de Evangelische Omroep verscheen [vandaag](http://www.eo.nl/geloven/nieuws/item/adam-en-eva-waren-niet-de-enige-mensen-op-aarde/) (<http://www.eo.nl/geloven/nieuws/item/adam-en-eva-waren-niet-de-enige-mensen-op-aarde/>) een interview met prof. dr. Van den Brink. Het interview verschijnt in uitgebreidere vorm later in het blad *EO Visie*.³³ De recensie van Tjerk de Reus (zie 24 juni) is ook [geplaatst](http://www.hetgoedeleven.com/2017/06/27/de-evolutietheorie-is-ook-aanvaardbaar-voor-orthodox-gereformeerden/) (<http://www.hetgoedeleven.com/2017/06/27/de-evolutietheorie-is-ook-aanvaardbaar-voor-orthodox-gereformeerden/>) op de website *hetgoedeleven*.³⁴

28 juni 2017 Dr. Peter Borger [reageert](https://www.nd.nl/nieuws/opinie/zeg-wel-even-welke-evolutie-je-bedoelt.2722169.lynkx) (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/zeg-wel-even-welke-evolutie-je-bedoelt.2722169.lynkx>) in het *Nederlands Dagblad* op het interview van prof. Van den Brink. Hij schrijft dat het neodarwinisme niet alleen onverenigbaar is met de schepping en de Bijbel maar bovendien ook nog eens niet in overeenstemming met de biologie. Het neodarwinisme is achterhaald en niet meer van deze tijd.³⁵ Er verscheen deze dag ook een [interview](https://www.trouw.nl/religie-en-filosofie/gereformeerde-theoloog-darwin-en-god-gaan-prima-samen--a8f641e7/) (<https://www.trouw.nl/religie-en-filosofie/gereformeerde-theoloog-darwin-en-god-gaan-prima-samen--a8f641e7/>) met prof. Gijsbert van den Brink in het dagblad *Trouw*.³⁶ Daarnaast bevatte de krant een recensie van dr. Wolter Huttinga.³⁷ De christelijke startpagina *Kruislinks* [verwijst](http://www.kruislinks.nl/nieuws/en-de-aarde-bracht-voort-is-een-onmisbaar-boek-in-het-evolutiedebat/) (<http://www.kruislinks.nl/nieuws/en-de-aarde-bracht-voort-is-een-onmisbaar-boek-in-het-evolutiedebat/>) naar de hiervoor genoemde recensie van dr. Huttinga.³⁸ Ook wordt er naar verwezen op *Headlines24*.³⁹

29 juni 2017 Het [artikel](https://logos.nl/zeg-wel-even-welke-evolutie-bedoelt/) (<https://logos.nl/zeg-wel-even-welke-evolutie-bedoelt/>) van dr. Peter Borger uit het *Nederlands Dagblad* is ook verschenen op de website van *Logos Instituut*.⁴⁰ Op de [website](https://cip.nl/63229-prof-dr-gijsbert-van-den-brink-legt-uit-waarom-evolutie-je-geloof-niet-onderuit-hoeft-te-halen) (<https://cip.nl/63229-prof-dr-gijsbert-van-den-brink-legt-uit-waarom-evolutie-je-geloof-niet-onderuit-hoeft-te-halen>) van *Christelijk Informatie Platform* (CIP) verscheen een artikel over het boek van de hoogleraar.⁴¹

30 juni 2017 Ir. Gert-Jan van Heugten [plaatst](https://waaromschepping.wordpress.com/2017/06/30/en-van-den-brink-bracht-voort-recensie/) (<https://waaromschepping.wordpress.com/2017/06/30/en-van-den-brink-bracht-voort-recensie/>) op zijn blog *WaaromSchepping* onder de titel *'En Van den Brink bracht voort...'* een recensie van het boek *'En de aarde bracht voort'*.⁴² De hoogleraren prof. dr. M.J. Paul en prof. dr. M. Wisse reageren in [de boekenbijlage](https://www.nd.nl/nieuws/boeken/van-den-brink-zet-aan-het-denken.2724336.lynkx) (<https://www.nd.nl/nieuws/boeken/van-den-brink-zet-aan-het-denken.2724336.lynkx>) van het *Nederlands Dagblad* op het boek van prof. dr. G. van den Brink. Zij geven aan (nog of helemaal) niet overtuigd te zijn.⁴³ Sinds 30 juni houdt *Theoblogie*, een initiatief van *Boekencentrum* ook een [overzicht](http://www.theoblogie.nl/nieuw-boek-schepping-en-evolutie-doet-stof-opwaaien/) (<http://www.theoblogie.nl/nieuw-boek-schepping-en-evolutie-doet-stof-opwaaien/>) bij.⁴⁴ Op *Refoportaal* wordt [verwezen](http://www.refoortaal.nl/nieuws/details/152537/Prof.-dr.-Gijsbert-van-den-Brink-legt-uit-waarom-evolutie-je-geloof-niet-onderuit-hoeft-te-halen/) (<http://www.refoortaal.nl/nieuws/details/152537/Prof.-dr.-Gijsbert-van-den-Brink-legt-uit-waarom-evolutie-je-geloof-niet-onderuit-hoeft-te-halen/>) naar het interview met CIP (zie 29 juni).⁴⁵ De Harskamper predikant ds. M.C. Schreur geeft in de *Veluwe Kerkbode* aan geschokt te zijn door de berichtgeving rondom het boek van prof. Van den Brink. Hij concludeert: *"Als de wetenschap bepaalt hoe ik over het begin van het leven moet denken dan zal ze dat ook gaan doen over het eind van het leven, alsook over wat daarna komt, of juist niet komt. En dat zal dan letterlijk en figuurlijk een*

doodlopende weg worden. Laat ons luisteren naar Hem die de Weg, de Waarheid en het Leven is en wat over Hem gezegd wordt door Zijn knecht, Johannes: 'In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God. Dit was in den beginnen bij God. Alle dingen zijn door Hetzelve gemaakt, en zonder Hetzelve is geen ding gemaakt, dat gemaakt is.' Johannes 1 : 1-3."

1 juli 2017 In het *Nederlands Dagblad* wordt gereageerd (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-christenen-denk-bij-discussies.2726199.lynkx>) op het ingezonden stuk van Gerlof Leuhoof (zie 26 juni 2017 hierboven). De auteur, een man met de respectabele leeftijd van 86 jaar, schrijft: 'Ik heb dit uiteindelijk toch nog geleerd van Salomo, van wie de Bijbel vermeldt dat er ook na hem niemand zijn wijsheid zal overtreffen; en van wie Vondel ook al had geleerd dat alles hier beneden ijdelheid is, behalve het vrezen van God. Ik bevind me dus in goed gezelschap wanneer ik flink wat afstand neem van de wijzen van deze wereld.'⁴⁶ De bioloog en journalist dr. René Franssen uit zijn frustratie over het debat. De acceptatie van universele gemeenschappelijke afstamming gaat onder christenen niet zoals hij had gehoopt. Voor creationisten is het bemoedigend dat er medechristenen bestaan die een terechte gereserveerde houding laten zien tegenover deze naturalistische natuurfilosofie.⁴⁷ Op *Tegenwichtblog* verschijnt een artikel (<https://tegenwichtblog.com/2017/07/01/de-onverzoenbaarheid-van-bijbelse-schepping-en-evolutie/>) met als titel *De onverzoenbaarheid van Bijbelse schepping en evolutie*. Het artikel is geschreven naar aanleiding van het interview wat prof. G. van den Brink had met *Trouw* (zie 28 juni 2017).⁴⁸ De Hervormde Gemeente van Puttershoek besteedt in de weekinformatie aandacht aan het boek.⁴⁹ Op de website van *Uitdaging* verschijnt (<https://uitdaging.nl/4863-gaan-darwin-en-god-prima-samen>) ook een kort artikel met een verwijzing naar het interview met de hoogleraar in het dagblad *Trouw* (zie 28 juni).⁵⁰ Op NPO Radio 5 bespreekt (<http://www.nporadio5.nl/eolive/gemist/audio/22763/weekoverzicht-www-eo-nl-geloven-01-07-2017>) Klaas Jan Baas het boek van prof. Van den Brink.⁵¹

4 juli 2017 De recensie (<https://logos.nl/en-brink-bracht-voort/>) van ir. Gert-Jan van Heugten (zie 30 juni) is ook verschenen op de website van *Logos Instituut*.⁵² Het laatste deel (<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/opinie/item/834-gemeenschappelijke-afstamming-deel-3-theologische-consequenties>) van de driedelige snapshot van het boek van prof. Van den Brink verscheen op de website *Geloof en Wetenschap* van *ForumC*.⁵³ *Christelijk Informatie Platform* (CIP) meldt (<https://cip.nl/63297-gijsbert-van-den-brink-herdruk-evolutie>) dat een tweede druk van het boek in de maak is.⁵⁴

5 juli 2017 De hoogleraar prof. dr. Gert Jan Veenstra reageert (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/doordenken-op-evolutie-biedt-kansen.2728948.lynkx>) in het *Nederlands Dagblad* op de artikelen van dr. P. Borger en prof. dr. M.J. Paul. Zie hierboven resp. 29 en 30 juni.⁵⁵

6 juli 2017 Op de website (<https://logos.nl/kanttekeningen-christelijk-geloof-en-evolutie/>) van *Logos Instituut* verschijnt een recensie van het boek geschreven door de (kerk)historicus dr. Henk Hofman. Hij komt tot de conclusie: 'Van den Brink heeft een boek geschreven waaruit grote belesenheid blijkt en een grondige, bewonderenswaardige kennis van het onderwerp. En toch overtuigt het niet. Evolutie en schepping: het past niet bij elkaar. Sfeer en denkkader verschillen totaal.'⁵⁶ In het dagblad *Trouw* reageert (<https://www.trouw.nl/opinie/de-schepping-is-niet-gelijk-aan-de-natuur-a9e1ffc7/>) predikant en theoloog dr. Ad van Nieuwpoort. Hij vindt het vreemd dat prof. Van den Brink denkt dat het in Genesis gaat om het ontstaan van de wereld. Volgens hem is de God van Abraham en Izaak een volstrekt andere God dan de God die natuurrampen oplegt.⁵⁷ De oud-parlementariër ir. Bas van der Vlies uit in het kerkblad van de Hersteld Hervormde Kerk zijn zorg over tanend Schriftgezag. Hij verwijst daarbij o.a. naar het boek van prof. Van den Brink: 'Waar het nu om gaat is bezorgd te signaleren dat er geleidelijk een omslag zichtbaar wordt in de manier van Bijbel lezen.'⁵⁸ De *EO Visie* viel deze dag op de mat met daarin een kort interview met de hoogleraar.⁵⁹ De *Goede Reede* (PKN Veenendaal) besteet (<http://goedereede.pkn-veenendaal.nl/-goedereede/cms/?q-content/bezinning-en-rust>) op de website ook aandacht aan het boek van prof. Van den Brink.⁶⁰ In het dagblad *Trouw* verschijnt (<https://www.trouw.nl/home/is-er-een-aardverschuiving-gaande-binnen-de-gereformeerde-gezindte--a3ee0710/>) een artikel van de theoloog dr. Wolter Huttinga. Hij vraagt zich af of er onder de orthodox-gereformeerde een aardverschuiving plaatsvindt. "Waar komt die progressieve wind vandaan die door de orthodoxe kerk waait en waardoor vrouwen nu opeens wel mogen meedoen?" Huttinga verwijst ook naar het boek van prof. Van den Brink.⁶¹

7 juli 2017 Radagast heeft een zéér uitgebreide recensie (<https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/07/07/recensie-en-de-aarde-bracht-voort/>) geschreven en deze geplaatst op zijn website. Zijn conclusie luidt: 'Ik hoop dat de lezer van deze recensie heeft begrepen waarom ik niet door Van den Brink ben overtuigd. Als 'En de aarde bracht voort' het beste pleidooi voor theïstisch evolutionisme is, blijf ik voorlopig creationist.'⁶² De *Nieuwe Koers* viel deze dag op de mat met daarin een interview met de hoogleraar door Tjerk de Reus. Een drietal academici geven commentaar. Dr. William den Boer is overwegend positief over het boek. Hij eindigt met de conclusie: 'Maar voorlopig hoeft niemand meer te kiezen tussen geloof óf evolutie. Heel geruststellend.' Prof. dr. Wim van Vlastuin heeft een meer gereserveerde houding t.o.v. het boek: 'Het onderscheid tussen eerste en tweede oorzaken is hanteerbaar als het gaat om processen in de geschapen werkelijkheid, maar niet als het gaat om het ontstaan van deze werkelijkheid'. De reactie van drs. Els van Dijk is er een van verlangen: 'Ik hoop dat het boek van Gijsbert van den Brink de uitwerking mag hebben waar ik al heel lang naar snak: de discussie en het gesprek naar een beter niveau tillen. (...) Het zou geweldig zijn als zijn werk zou fungeren als bruggenbouwer tussen orthodoxe christenen die tot nu toe verschillende standpunten huldigen.'⁶³ Ook de hoofdredacteurs laten van zich horen in het hoofdredactioneel commentaar, zij menen dat 'het niemandsland tussen schepping en evolutie (...) een stuk begaanbaarder (is) geworden'. De houding van de Gereformeerde Bond in het debat kan de hoofdredactie niet bekoren: 'Waar Van den Brink blijf geeft van een integere zoektocht, toont de Gereformeerde Bond hiermee vooral angst. Maar waarvoor? Waarheid wordt niet minder waar als je die bevraagt. De kans is juist groot dat je haar beter gaat begrijpen.'⁶⁴ Verder wordt er in dit nummer op p. 7 ook nog reclame gemaakt voor het congres wat op 22 september 2017 plaats zal vinden.⁶⁵ De theoloog en socioloog drs. Jart Voortman schreef (http://opengeloven.net/index.php?option=com_content&view=article&id=207:en-de-aarde-bracht-voort&catid=7:recensies&Itemid=6) voor zijn website *Open Geloven* ook een recensie van het boek.⁶⁶ Dr. ir. Maarten van Loon, predikant van de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt Dalfsen-oost en wiskundige, heeft op zijn website ook een artikel (http://www.maartenvanloon.nl/index.html?schepping_en_evolutie/platteaarde.html) geschreven over de discussie. Bij hem knaagt het van binnen. Bij de auteur van het artikel merk je een innerlijke strijd: moeten ik universele gemeenschappelijke afstamming wel of niet accepteren? En zo ja, gaat er dan niet veel op de helling? Hij schrijft: 'Echter, zonder dat hij (Gijsbert van den Brink, JvM) dit systematisch in kaart brengt, kom je er al lezend achter dat er nogal wat op de helling moet qua duiding van met name de eerste hoofdstukken van Genesis. Geelkerken verbleekt erbij.' Maar aan de andere kant: 'Misschien moet het gewoon maar. Ergens denk ik dat deze kwestie ons juist kan helpen om een beter zicht te krijgen op de Bijbel. Wellicht kunnen we komen tot een verrijndere omschrijving van wat we geloven over het Woord van God en op welke manier dit Woord gezag heeft. Ik vind dat wel spannend. Tegelijk is het onontkoombaar dat we er mee bezig zijn.'⁶⁷

19 juli 2017 Het [artikel](https://logos.nl/universele-gemeenschappelijke-afstamming-waarschijnlijk-juist/) (<https://logos.nl/universele-gemeenschappelijke-afstamming-waarschijnlijk-juist/>) van tien auteurs in het *Reformatisch Dagblad* (zie 18 juli) is ook, in iets uitgebreidere versie, op de website van *Logos Instituut* verschenen.⁹⁵ In het *Reformatisch Dagblad* [reageert](https://www.rd.nl/ opinie/wetenschap-loopt-vast-met-wonder-van-de-schepping-1.1417325) (<https://www.rd.nl/ opinie/wetenschap-loopt-vast-met-wonder-van-de-schepping-1.1417325>) dr. Alfred Teeuw op het boek van de theoloog. Volgens hem is het bezwaarlijk om schepping en evolutie met elkaar te combineren. Dit omdat wonderen niet passen in een wetenschappelijke hypothese.⁹⁶ Van Henk van Blijderveen [verscheen](http://www.christelijkecolumns.nl/gijsbert-brink-evolutietheorie-schepping-bijbel/) (<http://www.christelijkecolumns.nl/gijsbert-brink-evolutietheorie-schepping-bijbel/>) op *Christelijke Columns* een column over het boek van prof. Van den Brink. Het stuk, dat te titel *Gijsbert v.d. Brink herschept de mens: van beelddrager God tot nazaat aap*, draagt is geschreven met een vleugje humor.

20 juli 2017 In het debat rondom het boek van prof. Van den Brink maar ook rondom de brochure over schepping en evolutie uitgegeven door de Gereformeerde Bond beroepen sommige geleerden zich op 'geleerde onwetendheid'. Dr. Johan Hegeman socioloog en docent wil daar niets van weten, zo [schrijft](https://www.nd.nl/nieuws/opinie/in-de-discussie-over-schepping-en-wetenschap-kun-2740979.lynkx) (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/in-de-discussie-over-schepping-en-wetenschap-kun-2740979.lynkx>) hij in het *Nederlands Dagblad*. Hij schrijft: *"Mijn ervaring als docent zegt dat de overtuiging dat men onwetend is over schepping en evolutie onderwijskundig een onhoudbare positie is. Als het beroep op dit agnosme niet gebaseerd is op bepaalde kennis die men na degelijke studie met anderen daadwerkelijk deelt, dan onttaart dat in psychologisch verzet. Dat noem je 'een voortijdige afsluiting'."* Welke positie dan wel door de studenten ingenomen zou moeten worden dat wordt niet duidelijk.⁹⁷ Het *Christelijk Informatie Platform* (CIP) verwijst naar het artikel van een tiental auteurs die eerder verschenen is in het *Reformatisch Dagblad* (zie 18 juli).⁹⁸

21 juli 2017 In het *Reformatisch Dagblad* [reageert](https://www.rd.nl/ opinie/wetenschap-botst-soms-met-de-bijbel-en-dat-is-niet-erg-1.1417593) (<https://www.rd.nl/ opinie/wetenschap-botst-soms-met-de-bijbel-en-dat-is-niet-erg-1.1417593>) dr. Jos Quist, werkzaam in de bioanalyse, op de discussie. Hij vindt dat we eerlijk moeten toegeven dat sommige wetenschappelijke gegevens botsen met de Bijbel. Hij concludeert: *"Laten we erkennen dat het ons aan wijsheid ontbreekt, dan hoeven we verder niet naar dwaasheid te streven. Stuiten we op het voorspel van een groot wonder als we tussen natuur en Schriftuur steeds meer tegenstrijdigheden ontdekken? In het licht van de Bijbelse geschiedenis lijkt me deze hoop niet ongegrond. Bovendien, het laatste grote scharniermoment van de heilsgeschiedenis moet nog komen. Zoals de heilshistorie met een scheppingswonder begonnen is, zo zal deze ook met een scheppingswonder eindigen. Er komen een nieuwe hemel en een nieuwe aarde waarin gerechtigheid wonen zal. Het boek der natuur zal herschreven worden. Maar Gods Woord blijft in der eeuwigheid."*⁹⁹ Op de website van *Kerkblad voor het Noorden* (een orgaan voor de Christelijk Gereformeerde Kerken [verscheen](http://www.kerkbladvoorhetnoorden.nl/index.php/artikelen-menu/alle-commentaar/2895-stel-dat-het-waar-is) (<http://www.kerkbladvoorhetnoorden.nl/index.php/artikelen-menu/alle-commentaar/2895-stel-dat-het-waar-is>) een korte recensie van Gurbe Huisman.¹⁰⁰

22 juli 2017 In het *Nederlands Dagblad* is een kort briefje geplaatst van Japke de Kraker. Hij [geeft aan](https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-ik-mis-in-discussies-over-onze-2743604.lynkx) (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-ik-mis-in-discussies-over-onze-2743604.lynkx>) in de benadering van Gijsbert van den Brink en Johan Hegeman het 'gelovig weten' te missen.¹⁰¹ De socioloog en promovendus Wim Dekker [schrijft](https://www.nd.nl/nieuws/columns/de-vroegste-zonde-die-ik-mij-kan-herinneren-was-2743590.lynkx) (<https://www.nd.nl/nieuws/columns/de-vroegste-zonde-die-ik-mij-kan-herinneren-was-2743590.lynkx>) in dezelfde krant een column over het debat rond de zondeval die er momenteel woedt. Het is een persoonlijk verhaal dat gaat over zijn eigen 'vroegste zonde'.¹⁰²

23 juli 2017 Voorganger Christien Crouwel [spreekt](http://wp.pgn-nuenen.nl/preek-het-verloren-paradijs/) (<http://wp.pgn-nuenen.nl/preek-het-verloren-paradijs/>) haar tweede preek uit over Genesis. Ze noemt daar het boek van prof. Van den Brink.¹⁰³

24 juli 2017 Op de website van het tijdschrift *Weet Magazine* [verschijnt](https://www.weet-magazine.nl/kritische-weging-evolutie-ontbreekt/) (<https://www.weet-magazine.nl/kritische-weging-evolutie-ontbreekt/>) een artikel over de discussie. Hierbij wordt verwezen naar het artikel van tien auteurs dat verscheen in het *Reformatisch Dagblad* (zie 18 juli)¹⁰⁴, ook maakt het de auteur van het artikel melding van dit overzichtsartikel.¹⁰⁵ In het *Reformatisch Dagblad* [stelt](https://www.rd.nl/ opinie/bijbel-geeft-meer-licht-over-de-schepping-dan-schepping-over-de-bijbel-1.1418064) (<https://www.rd.nl/ opinie/bijbel-geeft-meer-licht-over-de-schepping-dan-schepping-over-de-bijbel-1.1418064>) ing. Ton Gorter dat *'als er een conflict is tussen de wetenschap en de Bijbel, een beroep op de Bijbel betrouwbaarder is dan een beroep op de wetenschap'*.¹⁰⁶ Volgens hem moet de Bijbel niet langs de meetlat van de wetenschap gelegd worden.

25 juli 2017 In het *Nederlands Dagblad* [verschijnt](https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-je-hoeft-je-niet-te-schamen-als-2745231.lynkx) (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-je-hoeft-je-niet-te-schamen-als-2745231.lynkx>) een kort opiniestuk van Jan Meine Jansma. Hij reageert op het artikel van dr. J. Hegeman (zie 20 juli). Hij is het oneens met de stelling dat we onszelf niet mogen verschuilen achter een 'niet weten'. Hij schrijft: *'De exacte wetenschap heeft echter grenzen die we niet kunnen en mogen overschrijden. Wij weten veel dingen domweg niet, omdat langs proefondervindelijke weg niet/nooit (meer) uit te maken valt hoe het zit.'* Volgens de auteur hoeven wij onszelf daar niet voor te schamen.¹⁰⁷ Op de website van *Logos Instituut* [verscheen](https://logos.nl/wetenschap-loopt-vast-wonder-schepping/) (<https://logos.nl/wetenschap-loopt-vast-wonder-schepping/>) het artikel van dr. Teeuw over het vastlopen van wetenschap met het wonder van de Schepping. Dat artikel verscheen eerder al in het *Reformatisch Dagblad*.¹⁰⁸ Op de website van *Uitdaging* wordt [verwezen](https://uitdaging.nl/4987-kritische-weging-evolutie-ontbreekt/) (<https://uitdaging.nl/4987-kritische-weging-evolutie-ontbreekt/>) naar het Weet-artikel van 24 juli 2017.¹⁰⁹ De natuurkundige drs. Dave Plantinga heeft een boekrecensie [geplaatst](http://www.daveplantinga.nl/boekbespreking-dr-g-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort-juni-2017) (<http://www.daveplantinga.nl/boekbespreking-dr-g-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort-juni-2017>) op zijn website.¹¹⁰

26 juli 2017 In het *Reformatisch Dagblad* verschijnen drie korte opiniestukken over de discussie. Het eerste stuk is van C.A. van Oosterwijk.¹¹¹ De auteur schrijft over de twijfel die bij prof. Van den Brink maar ook bij jongeren wordt waargenomen. De auteur noemt twijfel zielsverwoestend. Het *spoelt alles onder je voeten weg en brengt je in grote geestelijke duisternis.*". Volgens mevrouw K.G. Schipper-Velma is de hele discussie over schepping en evolutie terug te brengen tot een vers in de Bijbel: *'Want Hij spreekt, en het is er; Hij gebiedt, en het staat er.'* (Psalm 33:9) Het gaat erom of we dit geloven of niet.¹¹² Rinus Verweij is overtuigd van de goede bedoelingen van prof. Van den Brink maar vraagt zich toch af wat de toegevoegde waarde van zijn studie is in deze tijd van secularisatie.¹¹³ Krijgsmachtspredikant Teun de Ridder [deelt](https://tderidder.wordpress.com/2017/07/26/leeservaring-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort/) (<https://tderidder.wordpress.com/2017/07/26/leeservaring-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort/>) via zijn weblog een leeservaring.¹¹⁴

27 juli 2017 Op de website van *Logos Instituut* [verscheen](https://logos.nl/en-aarde-bracht-voort/) (<https://logos.nl/en-aarde-bracht-voort/>) een recensie, geschreven door Harm Kieft, over het boek van prof. Van den Brink.¹¹⁵ Iemand [stelde](http://www.refoweb.nl/vragenrubriek/25108/en-de-aarde-bracht-voort-prof-dr-gijsbert-van-den-brink/) (<http://www.refoweb.nl/vragenrubriek/25108/en-de-aarde-bracht-voort-prof-dr-gijsbert-van-den-brink/>) op *Refoweb* een vraag aan ds. C. Harinck, emerituspredikant van de Gereformeerde Gemeente, over het inmiddels veelbesproken boek. Ds. Harinck noemt de synthese die de auteur voorstaat een heilloze weg en hoopt dat de geleerde door God teruggebracht wordt op de goede weg

29 juli 2017 Op de website van *Logos Instituut* [verscheen](https://logos.nl/adam-wie-ben-je/) (<https://logos.nl/adam-wie-ben-je/>) een artikel dat ik geschreven heb samen met Jan Rein de Wit, hoofdredacteur van Weet Magazine. Het artikel gaat over Adam in het uitlegtype van prof. Van den Brink. We zien dat deze uitleg grote problemen geeft.¹¹⁷

31 juli 2017 In het *Refomatorisch Dagblad* schrijft apotheker Gert de Kruijf in reactie op dr. Teeuw: "Als God met Zijn gave van de wetenschap ons meer inzicht in Zijn scheppingswerk geeft, dan is het onze taak om naar Zijn stem te luisteren, ook als dat exegetische consequenties heeft."¹¹⁸

2 augustus 2017 In het voorwoord van de nieuwsbrief van *Logos Instituut* [wordt geschreven](https://logos.nl/historiciteit-van-de-bijbel-onder-vuur/) (<https://logos.nl/historiciteit-van-de-bijbel-onder-vuur/>) over het opnieuw opgelaide debat rondom het thema schepping en evolutie.¹¹⁹ In het *Refomatorisch Dagblad* [schrijft](https://www.rd.nl/ opinie/genesis-1-is-geen-bewijs-voor-de-schepping-1.1419853) (<https://www.rd.nl/ opinie/genesis-1-is-geen-bewijs-voor-de-schepping-1.1419853>) de student rechtsgeleerdheid en Hebreeuws & Joodse studies Robert Braskamp over een, in het verleden veelvuldig weersproken, gedachte van prof. dr. E.J. van Wolde. In navolging van haar oratie stelt Braskamp dat we 'bara' in Genesis 1 niet met 'scheppen' moeten vertalen, maar met 'scheiden'.¹²⁰

3 augustus 2017 Het tijdschrift *Weet Magazine* valt op de mat. De hoofdredacteur schrijft in zijn voorwoord over het boek van prof. Van den Brink. Hij merkt op dat je om universele gemeenschappelijke afstamming en de Bijbel wil combineren met de Bijbel je belangrijke knie vallen moet doen.¹²¹ In het editorial verwijst hij ook nog naar een flowchart die Ruben Jorritsma heeft samengesteld.¹²² Daarnaast bevat dit tijdschrift een recensie van het boek, eveneens geschreven door de hoofdredacteur.¹²³ Hij concludeert: "Kun je nog onbevangen, zonder tussenkomst van een (wetenschappelijke) priester, je Bijbel lezen en vertrouwen wat je daarin leest? Wees gerust, dat kan. Ook in 2017." In *EO Visie* die eveneens op de mat viel, staan ook twee berichten over het boek. Allereerst verscheen er van Gert-Jan Schaap een recensie¹²⁴, daarnaast stond er een korte aankondiging voor een radioprogramma met prof. Van den Brink over zijn boek.¹²⁵

4 augustus 2017 In het *Refomatorisch Dagblad* [reageert](https://www.rd.nl/ opinie/evolutietheorie-heeft-de-beste-papieren-1.1420317) (<https://www.rd.nl/ opinie/evolutietheorie-heeft-de-beste-papieren-1.1420317>) bioloog en journalist dr. René Fransen op enkele in dezelfde krant verschenen artikelen.¹²⁶ In dezelfde krant reageerde ook Theo Post op het boek van prof. Van den Brink.¹²⁷

5 augustus 2017 Op *Oorsprongsvraag* is een reactie [verschenen](https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/05/reactie-gijsbert-van-den-brink/) (<https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/05/reactie-gijsbert-van-den-brink/>) van prof. dr. Gijsbert van den Brink. Hij reageert daar op de recensie van Radagast (zie 10 juli).¹²⁸ De systematisch theoloog is ook te [gast](http://www.eo.nl/radio5/programmas/eo-live/fragment/artikel/gijsbert-van-den-brink-over-zijn-boek-en-de-aarde-bracht-voort/) (<http://www.eo.nl/radio5/programmas/eo-live/fragment/artikel/gijsbert-van-den-brink-over-zijn-boek-en-de-aarde-bracht-voort/>) bij *EO Radio 5*.¹²⁹

7 augustus 2017 Op de website *Oorsprongsvraag* heeft Radagast een [reactie](https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/07/reactie-op-van-den-brink/) (<https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/07/reactie-op-van-den-brink/>) gegeven op de reactie van prof. Van den Brink.¹³⁰ Op *Christipedia* werd ook een stukje geschreven over het boek en de visie van prof. Van den Brink.¹³¹ Het *Refomatorisch Dagblad* [bericht](https://www.rd.nl/kerk-religie/de-banier-belegt-thema-avond-over-bijbel-en-schepping-1.1420845) (<https://www.rd.nl/kerk-religie/de-banier-belegt-thema-avond-over-bijbel-en-schepping-1.1420845>) kort over een drietal congressen/thema-avonden rondom schepping en evolutie. Hier wordt naast de boekpresentatie en thema-avond over het boek van prof. Paul en de congressenserie van de Zevendedags Adventisten Groningen ook gesproken over het congres rondom het boek 'En de aarde bracht voort'.¹³²

9 augustus 2017 In het *Refomatorisch Dagblad* [reageert](https://www.rd.nl/ opinie/vaak-kan-scheppen-in-de-bijbel-onmogelijk-scheiden-betekenen-1.1421166) (<https://www.rd.nl/ opinie/vaak-kan-scheppen-in-de-bijbel-onmogelijk-scheiden-betekenen-1.1421166>) predikant en theoloog dr. Pieter de Vries op het artikel van Robert Braskamp (zie 2 augustus) over de these van prof. dr. Ellen van Wolde. Volgens dr. De Vries gaat scheiden in plaats van scheppen voor menig tekst in het Oude Testament niet op.¹³³ Twee anderen, dr. D. de Vos en Hans Reinders, reageren ook op het artikel van Braskamp. Zij wijzen erop dat de hypothese van prof. Van Wolde al lang weersproken is door haar collega oudtestamentici.¹³⁴ Daarnaast zijn er nog drie korte opiniestukken in het *Refomatorisch Dagblad* over het boek van prof. Van den Brink en de discussie daarover. Nellie Teekens-Krijgsman neemt het voor de theoloog op. Zij roept op tot respect en dankbaarheid jegens Van den Brink.¹³⁵ G. Everts wijst op Romeinen 5 en noemt het 'heerlijk om te weten God alles schiep in zes dagen van 24 uur'.¹³⁶ Klaas de Jong reageert op het artikel van dr. René Fransen (zie 4 augustus). Hij vindt dat dr. Fransen onvoldoende recht doet aan het artikel van dr. Teeuw (zie 19 juli) en daarmee de lezer op een 'dwaalspoor' zet.¹³⁷

12 augustus 2017 In de *Volkskrant* [verscheen](https://www.volkskrant.nl/boeken/een-van-de-beste-theologische-boeken-die-in-nederland-over-evolutie-en-geloof-zijn-verschenen-a4510767/) (<https://www.volkskrant.nl/boeken/een-van-de-beste-theologische-boeken-die-in-nederland-over-evolutie-en-geloof-zijn-verschenen-a4510767/>) een recensie van het boek geschreven door theoloog en godsdienstfilosoof dr. Taede A. Smedes. Hij noemt het boek 'een van de beste theologische boeken die in Nederland is verschenen op het gebied van geloof en evolutie'. Toch moet dr. Smedes niets hebben van een historische zondeval. Een historische zondeval is voor Van den Brink onopgeefbaar, maar Smedes spreekt van een 'kokervisie' en noemt de zondeval 'struikelblok (...) voor een volledige acceptatie van de evolutietheorie'.¹³⁸ Het blad *Wapenveld* meldt dat zij met een themanummer over schepping en evolutie komen. Ze geven aan een derde perspectief te willen geven die uitstijgt boven de aloude tegenstelling: "we zijn op zoek naar een benadering die uitstijgt boven de vertrouwde tegenstellingen. We willen existentiële intuïties uit onze traditie open houden, zonder te vluchten voor de stand van zaken in de kosmologie en de evolutietheorie".¹³⁹

14 augustus 2017 In het *Refomatorisch Dagblad* [reageert](https://www.rd.nl/ opinie/aarde-zag-er-na-scheppingsweek-uit-alsof-hij-al-langer-bestond-1.1422281) (<https://www.rd.nl/ opinie/aarde-zag-er-na-scheppingsweek-uit-alsof-hij-al-langer-bestond-1.1422281>) bioloog dr. Willem Binnenveld op het artikel van dr. René Fransen (zie 4 augustus). Hij komt tot de conclusie: "Het concept van macro-evolutie is namelijk geen vruchtbare bodem voor wetenschappelijk onderzoek. Daarmee worden geen toetsbare voorspellingen gedaan over ziekten, geen geneesmiddelen ontdekt of ontwikkelingen in ecosystemen voorspeld. De vruchtbare micro-evolutie staat mijlenver af van de macro-evolutie. Macro-evolutie is een vorm van evolutionisme, iets wat Van den Brink juist wil bestrijden."¹⁴⁰ Ook Arjan van Laar [reageert](https://logos.nl/defect-gen-bewijs-gemeenschappelijke-afstamming/) (<https://logos.nl/defect-gen-bewijs-gemeenschappelijke-afstamming/>) op de website van *Logos Instituut* met een kort artikel op de stellingname van dr. Fransen.¹⁴¹ De *Kom Ook Groep*, die Christelijke jongerenavonden organiseert, [laat](http://www.komookgroep.nl/en-de-aarde-bracht-voort/) (<http://www.komookgroep.nl/en-de-aarde-bracht-voort/>) via haar website weten dat er op 9 december 2017 een debat georganiseerd wordt tussen prof. dr. Gijsbert van den Brink (auteur van het boek 'En de aarde bracht voort') en Jan Rein de Wit (hoofdredacteur van *Weet Magazine*).¹⁴² Dit evenement is ook te [vinden](https://logos.nl/evenement/aarde-bracht-voort/) (<https://logos.nl/evenement/aarde-bracht-voort/>) op de evenementenkalender van *Logos Instituut*.¹⁴³

15 augustus 2017 Het artikel van de bioloog dr. Willem Binnenveld (zie 14 augustus) is ook op de website van Logos Instituut [geplaatst](https://logos.nl/alleen-micro-evolutionistisch-onderzoek-zinvol/) (<https://logos.nl/alleen-micro-evolutionistisch-onderzoek-zinvol/>).¹⁴⁴ Theoloog en docent Gabor Locht [schreef](http://www.gaborlocht.nl/wp-content/uploads/2017/08/Recensie-Gijsbert-van-den-Brink-En-de-aarde-bracht-voort.pdf) (<http://www.gaborlocht.nl/wp-content/uploads/2017/08/Recensie-Gijsbert-van-den-Brink-En-de-aarde-bracht-voort.pdf>) voor zijn website een recensie van het boek van Prof. Van den Brink.¹⁴⁵ Samenvattend luidt de reactie van Locht: "Van den Brink doet een oprechte poging om de evolutietheorie en een orthodoxe Schriftuitleg met elkaar te verzoenen. Mijn mening is, dat zijn boek laat zien dat dit niet goed mogelijk is." Radagast heeft een [reactie](https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/15/creationistische-artikelen-over-gulo/) (<https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/15/creationistische-artikelen-over-gulo/>) op zijn website geplaatst. Zijn reactie gaat in op het artikel van dr. René Franssen en de daaruit voortvloeiende Twitter-discussie.¹⁴⁶ De reactie van Radagast geeft enkele creationistische argumenten inzake het GULO-pseudogen.¹⁴⁷

16 augustus 2017 Op de website van Logos Instituut [verscheen](https://logos.nl/neodarwinisme-kun-alles-weg-verklaren/) (<https://logos.nl/neodarwinisme-kun-alles-weg-verklaren/>) een reactie van de hand van Douwe Tiemersma, Frans Gunnink en dr. Peter Borger op het artikel van dr. René Franssen (zie 4 augustus). Volgens hen kun je met het Neodarwinisme 'alles (weg) verklaren'.¹⁴⁸ In het *Reformatorisch Dagblad* verscheen een hoofdredactionele reactie op de discussie. De *Reformatorisch Dagblad* is kennelijk enkele keren bezorgd bevraagd. 'Waarom plaatst de hoofdredactie artikelen die in strijd zijn met de scheppingsbelijdenis van alle eeuwen?'. 'Worden ook binnen het RD de bakens verzet?' Dr. ir. Steef de Bruijn geeft aan dat het niet de bedoeling is 'om verwarring te zaaien, maar omdat we denken dat het nuttig is te weten welke denkbeelden er in de maatschappij leven.' De auteur schrijft dat het standpunt van de redactie jong-historisch is en noemt als voorwaarde 'dat we elkaar bij die gesprekken niet verketteren en ons verstand eerbiedig buigen voor Gods Woord'.¹⁴⁹ In dezelfde krant [verschijnt](https://www.rd.nl/opinie/prof-dr-g-van-den-brink-in-discussie-over-evolutietheorie-gaat-de-waarheid-boven-alles-11422789) (<https://www.rd.nl/opinie/prof-dr-g-van-den-brink-in-discussie-over-evolutietheorie-gaat-de-waarheid-boven-alles-11422789>) ook een reactie van prof. dr. Gijsbert van den Brink op veel commentaar dat hij via het *Reformatorisch Dagblad* ontvangen heeft. De reactie begint gematigd met het verzoek elkaar 'niet lichtelijk en onverhoord oordelen'. Deze oproep wordt echter daarna door de auteur zelf in de wind geslagen als hij spreekt over de reacties.¹⁵⁰ Naast het grotere artikel van prof. Van den Brink zijn er een drietal kleinere artikelen verschenen. Het artikel van Arjan van Laar is eerder al op de website van Logos Instituut [verschenen](https://logos.nl/defect-gen-bewijs-gemeenschappelijke-afstamming/) (<https://logos.nl/defect-gen-bewijs-gemeenschappelijke-afstamming/>).¹⁵¹ A. Bac wijst in zijn artikel op het boek *Moderne Wetenschap in de Bijbel*.^{152,153} T. Ouwkerk roept op om te buigen voor Gods Woord en gewoon te lezen wat er staat.¹⁵⁴ Op bol.com heeft dr. Taede Smedes onder het boek *En de aarde bracht voort* een korte recensie geschreven.¹⁵⁵

17 augustus 2017 De [reactie](https://logos.nl/scheppen-juiste-vertaling/) (<https://logos.nl/scheppen-juiste-vertaling/>) van dr. Pieter de Vries op Robert Braskamp is ook op de website van Logos Instituut verschenen.¹⁵⁶ Op de website van ForumC en Christelijk Informatie Platform (CIP) is een [samenvatting](https://cip.nl/63861-gijsbert-van-den-brink-ik-voer-geen-vurig-pleidooi-voor-evolutie) (<https://cip.nl/63861-gijsbert-van-den-brink-ik-voer-geen-vurig-pleidooi-voor-evolutie>) geplaatst (<https://www.geloofwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/846-waarheid-boven-alles>) van het artikel van prof. Van den Brink (zie 16 augustus).¹⁵⁷ Bioloog en journalist dr. René Franssen heeft op zijn weblog een [reactie](http://www.sterrenstof.info/reactie-op-opiniebijdrage-binnenveld-in-het-rd/) (<http://www.sterrenstof.info/reactie-op-opiniebijdrage-binnenveld-in-het-rd/>) gegeven op dr. Willem Binnenveld.¹⁵⁸ De predikant van de Gereformeerde Kerken Hersteld te Dalfsen, ds. E. Heres, [schrijft](http://www.gereformeerde-kerk-dalfsen.nl/wp-content/uploads/2017/08/Lucy-of-Adam.pdf) (<http://www.gereformeerde-kerk-dalfsen.nl/wp-content/uploads/2017/08/Lucy-of-Adam.pdf>) een artikel over het boek van prof. Van den Brink. Het heeft als titel 'Lucy of Adam?'.¹⁵⁹

19 augustus 2017 Op de website Refoweb is een tweede vraag [gesteld](http://www.refoweb.nl/vragenrubriek/25159/en-de-aarde-bracht-voort-prof-dr-gijsbert-van-den-brink-2-/) (<http://www.refoweb.nl/vragenrubriek/25159/en-de-aarde-bracht-voort-prof-dr-gijsbert-van-den-brink-2-/>) over het boek van prof. dr. G. van den Brink aan ds. C. Harinck (emeritus predikant van de Gereformeerde Gemeente). De predikant schrijft: "Mijn grootste bezwaar is dat er aan Genesis getornd wordt en God als Schepper tekort wordt gedaan. God heeft, volgens mij, de zaken niet aan evolutie overgegeven, maar alles met wijsheid, intellect en kunstzinnigheid geschapen en geordend."¹⁶⁰

21 augustus 2017 In een nieuwsbrief naar alle vorige (Opheusdensedse) congresgangers besteedde ik kort aandacht aan het debat rond het boek van prof. Van den Brink. Ik verwees naar enkele creationistische reacties die in de media verschenen zijn en naar dit overzichtsartikel.¹⁶¹

22 augustus 2017 In het *Reformatorisch Dagblad* verscheen een vijftal artikelen als reactie op het artikel van prof. Van den Brink (zie 16 augustus). De chemicus Marinus Hofman concludeert: "Ga vooral door met baanbrekend onderzoek en doe wat je hand vindt om te doen, maar belijd: Ik geloof in God, de Schepper van hemel en aarde. Ik aanvaard Zijn Woord als waar. Deze grondhouding schept ontspanning in de huidige discussie."¹⁶² Zelf schreef ik een reactie waarbij ik vooral reageer op wat Van den Brink schrijft over de jonghistorische werkelijkheidsopvatting.¹⁶³ Dit artikel is ook verschenen op de website van Logos Instituut.¹⁶⁴ Volgens P.D. Spies gaan 'de door de evolutionisten gehanteerde dateringsmethoden' uit 'van vooronderstellingen die wetenschappelijk op geen enkele wijze houdbaar of betrouwbaar blijken te zijn'. Hij raadt iedereen het boek 'Hoe bestaat het!'.¹⁶⁵ aan.¹⁶⁶ Theoloog en kandidaat M.G.M. Mudde gaat in zijn reactie meer in op de pastorale kant van de discussie. Hij schrijft: "Tijdens pastorale bezoeken bij onkerkelijken valt me regelmatig op dat ze eerder overtuigd zijn van het feit dat God in zes dagen de wereld heeft geschapen dan van macro-evolutie. (...) Ik merk tijdens pastorale gesprekken (...) dat door de twijfeldiscussie juist de 'eenvoudigen' afhaken." Volgens hem kunnen we uit de geschiedenis leren waar dergelijke discussies naartoe gaan. Hij verwijst daarbij naar de Gereformeerde Kerken en de kerkgeschiedenis van o.a. Schotland.¹⁶⁷ Als laatste van de vijf reageerde F.R. Don. Hij verwijst naar een drietal teksten (Hebr. 11:3, Ps. 33:9 en Rom. 4:17). Volgens hem sluiten deze teksten 'elk evolutionisme uit'. Hij schrijft: "Gods Woord moet het einde van alle tegenspraak zijn en blijven."¹⁶⁸ Op zowel 26 oktober als 9 november [organiseren](https://www.facebook.com/events/121004191884884/) (<https://www.facebook.com/events/121004191884884/>) ds. Marco Batenburg (Predikant in de SintJansgemeente te Gouda) en André Heijstek een boekbesprekingsavond rondom het boek van prof. Van den Brink.¹⁶⁹ Het dagblad *Trouw* [maakt](https://www.trouw.nl/home/dit-zijn-de-kanshebbers-voor-het-beste-theologische-boek-a21e46dc/) (<https://www.trouw.nl/home/dit-zijn-de-kanshebbers-voor-het-beste-theologische-boek-a21e46dc/>) kort melding van de nominatie van het boek van prof. Van den Brink.¹⁷⁰

23 augustus 2017 In het *Reformatorisch Dagblad* zijn een viertal korte reacties verschenen op het boek en het artikel van prof. Van den Brink (zie 16 augustus). A. Cluistra verwijst, als antwoord op de vraag van prof. Van den Brink of we moeten geloven dat God fossielen in schijnbaar oude aardlagen heeft doen indalen om ons op een dwaalspoor te zetten, naar het boek van A.M. Rehwinkel.¹⁷¹ Dominee J.W. Hooydonk reageert op de tips die Van den Brink in zijn reactie gaf en laat weten dat de evolutietheorie lijnrecht tegenover Gods Woord blijft staan. Hij concludeert daarom: "De almachtige God heeft de aarde geschapen in 6 dagen van 24 uur. Geloof wat in de Bijbel staat. Predikanten moeten duidelijk zijn. Wijs af wat niet Bijbels is. Het gaat om Gods eer en hoe wij rechtvaardig worden voor God."¹⁷² In reactie op de uitspraak van prof. Van den Brink dat jongeaardeverklaringen 'gekunsteld en speculatief' zijn verwijst A. Terpstra naar het boek van dr. Ariël Roth, *Origins, Linking Science and Scripture*.¹⁷³ M. van Meeuwen concludeert in zijn reactie dat er aan beide kanten niets te bewijzen valt. "Meer dan (met de kennis van nu) sterke aanwijzingen zijn er niet. Wie toch met bewijzen

probeert te komen, trekt zichzelf een sterk zuigend moeras in. Dat toont ook de discussie die gevoerd wordt. Er valt alleen maar te geloven. Het een of de Ander.¹⁷⁴ Op de website van *Nacht van de Theologie* wordt aangegeven (<https://www.nachtvandetheologie.nl/2017/08/23/fotoboek-wellicht-beste-theologische-boek-2017/>) dat het boek van prof. Van den Brink op de lijst staat voor het beste theologische boek van 2017.¹⁷⁵

24 augustus 2017 De organisatie AKZ+ laat via haar website weten een tweede congres te organiseren over het oorsprongsdebat, met nu alleen de hoogleraren Van den Brink en Paul. Beiden schreven een boek en zullen dit verdedigen en op elkaar reageren. Het congres vindt plaats op zaterdag 4 november 2017.¹⁷⁶

25 augustus 2017 De uitgever meldt (<https://www.boekencentrum.nl/news/beste-theologische-boek.html>) dat het boek genomineerd is voor Beste Theologische Boek (van het jaar).¹⁷⁷

26 augustus 2017 De bioloog dr. Willem Binnenveld reageert (<https://logos.nl/wat-de-nijmeegse-vierdaagse-met-macro-en-micro-evolutie-te-maken-heeft/>) op de website van *Logos Instituut* op de reactie van dr. Fransen (zie 17 augustus).¹⁷⁸

27 augustus 2017 De atheïst drs. Bart Klink schreef (<http://deatheist.nl/index.php/artikelen/636-waarom-schepping-en-evolutie-onverenigbaar-blijven-een-recensie-van-en-de-aarde-bracht-voort>) een recensie van het boek voor zijn website *De Atheïst*.¹⁷⁹

28 augustus 2017 De uitgever van het boek *'En de aarde bracht voort'*, *Boekencentrum*, heeft samen met de auteur gespreksvragen bij het boek opgesteld (<http://www.theoblogie.nl/gratis-gespreksvragen-en-aarde-bracht-voort/>). Deze gespreksvragen zijn na ingelogd te zijn vrij te downloaden van de website. *Boekencentrum* schrijft: "Om *En de aarde bracht voort* beter de kunnen bestuderen, ontwikkelde de auteur gespreksvragen bij het boek. Deze zijn geschikt voor zelfstudie, maar ook te gebruiken door gespreksgroepen."¹⁸⁰

29 augustus 2017 De bioloog en filosoof drs. Rafael Benjamin schrijft (<https://logos.nl/kritische-analyse-gijsbert-brinks-en-aarde-bracht-voort/>), voor de website van *Logos Instituut*, een grondige en kritische analyse over het boek van prof. Van den Brink. Hij geeft aan dat 'Van den Brink, zo voortgaande, gezien voormelde route, wel uit moeten komen bij de positie van het agnosticisme'.¹⁸¹ In het *Reformatorisch Dagblad* pleiten twee initiatiefnemers zowel in een interview (<https://www.rd.nl/vandaag/binnenland/open-brief-adviescommissie-moet-handvatten-geven-voor-voeren-scheppingsdebat-1.1425308>) als in een open brief (<https://www.rd.nl/opinie/geef-handvatten-voor-gesprek-over-wetenschap-1.1425226>) voor een brede commissie die opvoeders kan adviseren op het gebied van 'schepping of evolutie'. Ze doen deze oproep naar aanleiding van het verschijnen van het boek 'En de aarde bracht voort'. Ze willen kerken en scholen ertoe oproepen. Onder de brief staat: "De auteurs zullen deze oproep op persoonlijke titel als brief verzenden naar de synodes van de tot de gereformeerde gezindte behorende kerkverbanden en aan de reformatorische scholen voor voortgezet onderwijs."¹⁸² Het artikel van ds. E. Heres (zie 17 augustus) is ook op de website *Werken aan Eenheid* verschenen (http://werkenaaneenheid.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=1792%3Ads-e-heres-lucy-of-adam&catid=94%3Auit-de-media&Itemid=192).¹⁸³

30 augustus 2017 Op de website van *Logos Instituut* reageer (<https://logos.nl/broodnodig-initiatief-gelanceerd-onderwijs-en-opvoeding/>) ik op de oproep en het initiatief van drs. De Kloe en drs. Kloosterman om te komen tot bezinning en advies inzake het vraagstuk 'schepping en evolutie'.¹⁸⁴ Hoofdredacteur van het *Reformatorisch Dagblad*, dr. ir. S.M. de Bruijn, reageert in zijn commentaar op de huidige discussie. Hij verwijst naar de Open Brief die gisteren verscheen in zijn krant (zie 29 augustus). Hij trekt daaruit de conclusie: "Er is kennelijk behoefte aan leiding: wat moeten we geloven van die wetenschappers en hoe letterlijk moeten we de Bijbel lezen? Op die vraag is geen simpel antwoord." In de rest van zijn stuk borduurt hij daarop door. Om te concluderen: "Zo'n visie (van theïstische evolutie, JvM) raakt uiteindelijk het hart van het Evangelie. Waarom is er een Zaligmaker nodig voor mensen die 'slechts' een verkeerde afslag namen? Moest God daarom Zijn Zoon Mens laten worden, verbrijzelen tot in het graf en helse smarten laten ondervinden?"¹⁸⁵ *ForumC* besteedt (<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/847-oproep-om-front-te-vormen-tegen-evolutie>) op haar website *Geloof en Wetenschap* ook aandacht aan de Open Brief van De Kloe en Kloosterman.¹⁸⁶ Paul Delfgaauw reageert (<https://godenenmensen.wordpress.com/2017/08/30/hozen-en-roeien-in-geloof-en-evolutieland/>) op zijn blog op de open brief van De Kloe en Kloosterman.¹⁸⁷ Het christensceptische forum *Freethinker.nl* besteedt (<https://www.freethinker.nl/forum/viewtopic.php?t=17027&start=15>) aandacht aan het boek. Ene 'PietV' heeft deze discussie opgestart.¹⁸⁸

31 augustus 2017 Op de website van het *Nederlands Dagblad* verschijnt (<https://www.nd.nl/nieuws/leven/de-zomer-van-gert-jan-van-heugten-op-bloote-voeten.2778430.lynkx?>) een interview met de technisch scheikundige ir. Gert-Jan van Heugten. In het interview spreekt hij meerdere malen over het boek van prof. Van den Brink. Hij geeft aan dat Van den Brink 'in zijn voetnoten (...) veel evolutionisten citeert', maar 'bijna geen enkele creationist'. Van Heugten wil iedereen oproepen om 1 Thessalonicenzen 5 vers 21 ter harte te nemen. Emerituspredikant ds. C. Harinck heeft gereageerd (<http://www.refoweb.nl/vragenrubriek/25159/en-de-aarde-bracht-voort-prof-dr-gijsbert-van-den-brink-2-/>) op een vraagsteller op *Refoweb*. Hij geeft aan het boek van prof. Van den Brink nu voor het grootste deel gelezen te hebben. Hij geeft aan dat het enige positieve wat hij kan melden is dat hij meer te weten gekomen is over de evolutietheorie. Hij sluit af met de conclusie: "Indien dit boek ingang vindt zal echter geloof in evolutie winnen en het geloof in de God van de Bijbel verdwijnen."¹⁸⁹ target="_blank">gereageerd op een vraagsteller op *Refoweb*. Hij geeft aan het boek van prof. Van den Brink nu voor het grootste deel gelezen te hebben. Hij geeft aan dat het enige positieve wat hij kan melden is dat hij meer te weten gekomen is over de evolutietheorie. Hij sluit af met de conclusie: "Indien dit boek ingang vindt zal echter geloof in evolutie winnen en het geloof in de God van de Bijbel verdwijnen."¹⁹⁰

1 september 2017 Het *Nederlands Dagblad* bericht over de uitslagen de enquête van die *De Nieuwe Koers* hield onder haar achterban (zie 12 juli). Driekwart van de 1759 deelnemers aan de enquête geeft aan dat je Genesis 1 niet volledig historisch moeten lezen en letterlijk moet opvatten.¹⁹¹ Het interview met de technisch scheikundige ir. Gert-Jan van Heugten (zie 31 augustus) staat nu ook in het *Nederlands Dagblad*.¹⁹² Het magazine *De Nieuwe Koers* viel op de mat met daarin een uitwerking van de enquête die ze gehouden hebben (zie 12 juli).¹⁹³ Dr. Cors Visser (directeur *ForumC*) reageert op het interview.¹⁹⁴ Dr. Rolie Barth reageert daarnaast in *De Nieuwe Koers* op het boek van prof. Van den Brink.¹⁹⁵ In het *Reformatorisch Dagblad* wordt ook een artikel gewijd (<https://www.rd.nl/kerk-religie/peiling-de-nieuwe-koers-meerderheid-christenen-laet-schepping-en-evolutie-naast-elkaar-staan-1.1426025>) aan de enquête.¹⁹⁶ *De Nieuwe Koers* viel op de mat met daarin een uitwerking van de enquête die ze gehouden hebben (zie 12 juli).¹⁹⁷ Dr. Cors Visser (directeur *ForumC*) reageert op het interview.¹⁹⁸ Dr. Rolie Barth reageert daarnaast in *De Nieuwe Koers* op het boek van prof. Van den Brink.¹⁹⁹ In het *Reformatorisch Dagblad* wordt ook een artikel gewijd (<https://www.rd.nl/kerk-religie/peiling-de-nieuwe-koers->

meerderheid-christenen-laot-schepping-en-evolutie-naast-elkaar-staan-1.1426025) aan de enquête.²⁰⁰ Op de website van *De Nieuwe Koers* is ook een artikel *verschenen* (<https://www.denieuwekoers.nl/evolutie-en-geloof/>) over de enquête.²⁰¹ Mr. Henk Medema heeft een blog *geschreven* (<http://www.medema.nl/blog/stel-dat-het-waar-is-evolutie>) over het boek van prof. Van den Brink.²⁰² In Canada is het Nederlandse debat over schepping en evolutie niet onopgemerkt gebleven. De astronoom dr. John Byl *verwijst* (<https://bylogos.blogspot.nl/2017/09/dutch-reformed-theologians-debate.html>) naar de discussie en het boek van prof. Van den Brink en verwijst naar deze overzichtspagina.²⁰³ Predikant en theoloog Ernst Leeftink *schrijft* (<https://ernstleeftink.wordpress.com/2017/09/01/houd-god-ons-voor-de-gek-de-paradoxe-overeenkomst-tussen-gijsbert-van-den-brink-en-mart-jan-paul/>) een blog over de boeken van prof. Van den Brink en prof. Paul. De vraag of God ons voor de gek houdt is volgens hem de paradoxale overeenkomst tussen de beide geleerden.²⁰⁴

2 september 2017 Het blad *Sophie* van de Stichting Christelijke Filosofie viel op de mat met daarin een recensie van de bioloog dr. Marnix Medema. Dwars tegen onze intuïtie in is volgens de bioloog het leven op aarde ontwikkeld van eencellige wezens tot alle diversiteit en complexiteit van planten en dieren die nu op aarde te bewonderen zijn. Dr. Medema geeft ook aan dat hij een sterk argument ziet in de zogenoemde pseudogenen en haalt het GULO-gen als voorbeeld aan.²⁰⁵ De evolutietheorie is volgens Medema 'raar maar waar'. 'Raar' omdat het ingaat tegen onze intuïtie. 'Waar' omdat er door de genetische revolutie niet meer aan getwijfeld kan worden. De recensent concludeert: *"Toch geeft 'En de aarde bracht voort' overtuigende argumenten dat evolutie en een orthodox christelijk geloof in principe kunnen samengaan, en dat het accepteren van de evolutietheorie het niet noodzakelijk maakt om kerndogma's van het christelijk geloof overboord te gooien."*²⁰⁶

4 september 2017 De theoloog Johan Smits (MA) heeft op zijn blog ook een recensie *geschreven* (<https://golgothawijsheid.wordpress.com/2017/09/04/goede-schepping/>) van het boek van prof. Van den Brink. Volgens hem laten reacties op het boek zien dat oorsprongsvragen ertoe doen. Hij geeft aan dat de meeste reacties gaan over de juistheid van de evolutietheorie. *'Diezelfde reacties tonen aan dat dit een weinig begaanbare weg is, die onvermijdelijk eindigt in een patstelling.'* Hermeneutische vragen staan voorop in het boek van prof. Van den Brink. In het verloop van het blog denkt Smits vooral na over de theologische consequenties van hoofdstuk 7 van het boek (schepping-val-verlossing-voltooiing).²⁰⁷ De Vlaamse theoloog en bioloog Vincent Kemme schreef voor het *Katholiek Nieuwsblad* een recensie van het boek van prof. Van den Brink. Hij heeft deze recensie ook *gepubliceerd* (<http://www.biofides.eu/als-evolutie-echt-is/>) op de website van *Biofides*.²⁰⁸

5 september 2017 In het *Reformatorisch Dagblad* reageert chemisch technoloog dr. Peter de Jong op de discussie. Hij geeft aan dat het goed mogelijk is om als Bijbelvast christen wetenschap te bedrijven. We moeten echter wel in de gaten houden dat God erboven staat. De natuurwetten zijn ons gegeven om de aarde te kunnen gebruiken. Volgens de wetenschapper zijn er twee soorten van wetenschap (operationele en historische). Hij geeft aan dat er wereldwijd duizenden wetenschappers zijn die uitgaan van een jonghistorische visie. Deze creationisten hebben wel degelijk goede papieren. De ervaring van de auteur is niet dat 'de argumenten van de creationist' niet 'een voor een uit handen worden geslagen'. Wel geeft hij aan dat creationisten op allerlei manieren belachelijk worden gemaakt. *"Daar moet je tegen kunnen. Het is het lot van een Bijbelgetrouwe christen."*²⁰⁹ Naast deze grote bijdrage zijn er nog vier kleinere bijdragen verschenen. De eerste bijdrage is van Andreas Jonkers. Hij verwijst naar de 95 stellingen tegen evolutie.²¹⁰ Deze stellingen zouden studerende jongeren, die tegen wetenschappelijke argumenten aanlopen, kunnen helpen.²¹¹ De tweede bijdrage is van J. van der Linden. In deze reactie wordt aangegeven dat we moeten uitgaan van Gods almacht en de waarheid van Zijn Woord.²¹² De derde bijdrage is van W. Kok en gaat in op het voorstel van De Kloe en Kloosterman (zie 29 augustus). Het slot van deze bijdrage luidt: *"Graag roep ik iedereen en in het bijzonder predikanten en ambtsdragers op tot een steunbetuiging aan genoemd initiatief. Laat dit voor alles ook een gebedszaak zijn!"*²¹³ De vierde bijdrage, van Marco Jut, is wat sceptischer van toon. Hij geeft aan dat de beide heren, De Kloe en Kloosterman, het boek van prof. Van den Brink niet gelezen hebben of diens intentie niet begrepen hebben. Ook maakt hij bezwaar tegen het vermelden van Plantinga. Allereerst omdat deze geen empirisch wetenschapper is maar een godsdienstfilosoof. Ten tweede omdat hij niet kritisch zou staan tegenover de evolutietheorie. Jut verwijst daarvoor naar een artikel van dr. Pieter de Vries op de website van Logos Instituut.^{214,215}

6 september 2017 Op de website van *Weet Magazine* *verscheen* (<https://www.weet-magazine.nl/er-zijn-duizenden-wetenschappers-die-uitgaan-van-een-jonge-aarde/>) een verwijzing naar het artikel van de chemisch technoloog dr. Peter de Jong (zie 5 september).²¹⁶ Op de website van de *EO Visie* is een interview met de historicus dr. Ab Flipse *verschenen* (<https://www.weet-magazine.nl/er-zijn-duizenden-wetenschappers-die-uitgaan-van-een-jonge-aarde/>).²¹⁷ Op de website *Geloof en Wetenschap* is een artikel *verschenen* (<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/850-evolutie-geen-bedreiging-voor-nederlandse-christenen>) over de uitslag van *De Nieuwe Koers* (zie 1 september).²¹⁸

7 september 2017 Het artikel van de chemisch technoloog dr. Peter de Jong (zie 5 september) is ook op de website van *Logos Instituut* *verschenen* (<https://logos.nl/wetenschap-is-ondergeschied-aan-woord/>).²¹⁹ In het *Reformatorisch Dagblad* is een uitgebreid opiniestuk verschenen van prof. dr. C.K. van der Ent, kinderarts en pulmonoloog. De samenvatting aan het begin luidt: *"Besef van eigen beperktheid en Gods grootheid betekent voor de christelijke wetenschapper een enorme bevrijding."*²²⁰ Naast deze grote bijdrage verschenen er nog twee kleine bijdragen. Wim van der Knaap geeft aan dat hij in de discussie de stamboom van Christus mist. Volgens hem liggen daar onze roots, bij Adam. De stambomen zijn opgesteld om ons alle twijfel weg te nemen.²²¹ Ds. J. van Rijswijk wil in zijn reactie iedereen oproepen om de bijbellezingen van wijlen ds. G. Boer te lezen. Deze zijn gebundeld in het boek *Ik ben de Alpha en Tijdbetrokken vreemdelingschap*.²²²

8 september 2017 De bioloog, filosoof en theoloog prof. dr. Willem Ouweneel heeft voor de website van *Christelijk Informatie Platform* een column *geschreven* (<https://cip.nl/cip+/64191-de-scheppingevoluestrijd-is-weer-helemaal-terug>) over het debat rond het boek van prof. Van den Brink.²²³ Deze column is ook verschenen op de website van *Logos Instituut*. In de column neemt de geleerde afstand van de visie van prof. Van den Brink.²²⁴ Op de website van *Weet Magazine* wordt verwezen naar de column van prof. Ouweneel.²²⁵ In de biografie van prof. Van den Brink op de website *Wikiwand* is ook een stukje *verschenen* over het boek. (https://www.wikiwand.com/nl/Gijsbert_van_den_Brink).²²⁶ Op de website van *Christelijk Informatie Platform* (CIP) wordt *verwezen* (<https://cip.nl/64204-ds-c-harinck-las-het-evolutieboek-van-gijsbert-van-den-brink>) naar de beantwoording van een vraag op *Refoweb* door ds. C. Harinck (zie 31 augustus). (https://www.wikiwand.com/nl/Gijsbert_van_den_Brink).²²⁷

9 september In het *Nederlands Dagblad* verschijnt een kort artikeltje over de column van prof. Ouweneel (zie 8 september). Ouweneel geeft aan het hartgrondig oneens is met prof. Van den Brink en dat hij nu een boek gaat schrijven. Dit boek, over een historische Adam, moet voor de zomer 2018 verschijnen.²²⁸ In het *Reformatorisch Dagblad* schrijft dr. J. Veldman over de discussie. Hij geeft aan dat hij in de huidige discussie de

geesteswetenschappen mist. Beginnen met de natuurwetenschappen als we over de schepping spreken, haalt, volgens hem, direct al de verwondering uit onze beschouwing weg. *'Dan moeten we ons er niet over verbazen wanneer we aan het einde iets wezenlijks zijn kwijtgeraakt.'*²²⁹ Logos Instituut plaatst een (<https://logos.nl/kritische-weging-evolutie-ontbreekt/>) drietal (<https://logos.nl/er-duizenden-wetenschappers-uitgaan-jonge-aarde/>) artikelen (<https://logos.nl/aanpak-brink-eindigt-vrijzinnigheid/>) die eerder verschenen zijn op de website van *Weet Magazine*.^{230,231,232}

11 september 2017 Op de website van Logos Instituut reageer (<https://logos.nl/jonghistorische-werkelijkheidsopvatting-als-eenduidig-golfgeklots-oceaan/>) ik op het interview in *EO visie* met de historicus dr. Ab Flipse (zie 6 september).²³³

12 september 2017 Logos Instituut geeft (<https://logos.nl/evolutie-stel-dat-het-waar-is/>) ter voorbereiding van het congres van 22 september een overzicht van tien creationistische reacties die geschreven zijn op het boek van prof. Van den Brink.²³⁴ Op de website van *Uitdaging* is een artikel verschenen (<https://uitdaging.nl/5102-lsquo-van-den-brink-geeft-valse-hoop-rsquo>) over het blog van Henk van Blijderveen (zie 19 juli).²³⁵

13 september 2017 In het *Reformatorisch Dagblad* verschijnt (<https://www.rd.nl/kerk-religie/prof-ouweneel-natuurwetenschap-mag-niet-regeren-over-uitleg-schrift-1.1429072>) een interview met prof. dr. Willem Ouweneel n.a.v. zijn column op *CIP* (zie 8 september). Hij maakt zich grote zorgen over het lezen van Genesis in het licht van de evolutietheorie.²³⁶ Daarnaast heeft het *Reformatorisch Dagblad* een overzicht welke activiteiten er te doen zijn het laatste deel van 2017.²³⁷

14 september 2017 Op de website van de *Protestantse Theologische Universiteit* verscheen (<https://www.pthu.nl/Bijbelblog/!/28591/mag-de-wetenschap-de-uitleg-van-de-bijbel-bepalen>) een reactie, geschreven door prof. Van den Brink, op kritiek die hij vaak te horen kreeg: *'Mag de wetenschap de uitleg van de Bijbel bepalen?'* Op de kritiek reageert hij met 'ja', 'nee' en 'maar'.²³⁸ De theoloog prof. dr. Stefan Paas heeft een artikel geschreven (https://www.academia.edu/34566059/God_boetseerde_de_mens_Genesis_2_7_Gedachten_over_creationisme_en_evolutie) over het interview met prof. Ouweneel (zie 13 september). Hij deelde het via *Academia*.²³⁹ In het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* reageert dr. D. de Vos op de discussie. Hij plaatst de problematiek in historisch licht en uit daarna zijn zorg. De conclusie van De Vos luidt: *"Van den Brink is bij de eerste bladzijde van de Bijbel begonnen. Voorlopig stopt hij daar. Hij is evenwel op de wetenschappelijke glijbaan gestapt. En die houdt geen halt bij de eerste bladzijde van de Bijbel. God als toevoegsel aan de menselijke wetenschap zien, heeft ingrijpende gevolgen. De gehele visie op de Heilig Schrift gaat zo op de helling. En dat is een zaak die grote bezorgdheid oproept. Het moge tenslotte duidelijk zijn, dat ik de visie van Van den Brink volstrekt afwijs. Die tast immers de grondslag van het geloof aan."*²⁴⁰ In de *EO Visie* is het interview verschenen met de historicus dr. Ab Flipse. Dit interview verscheen eerder ook op de website van dit magazine (zie 6 september).²⁴¹ Het blad *Wapenveld* van de vereniging RRQR (de reünistenvereniging van CSFR) valt op de mat. Een negental auteurs schrijven over het vraagstuk schepping en evolutie. Ze willen een derde perspectief bieden dat uitstijgt boven het of-of. Het hoofdredactioneel is geschreven door de jurist mr. Herman Oevermans en de klinisch fysicus dr. Aart Nederveen. Daarnaast is er een interview met de fysicus prof. dr. Jan van Bommel door Aart Nederveen en de predikant en theoloog dr. Bert de Leede. In een volgend artikel wijst de cultuurfilosoof Gerard Visser op het existentiële tekort van het Darwinisme. Daarnaast komen aan het woord prof. dr. Henk Jochemsen (van Christelijke Filosofie), de theoloog Gerard den Hertog en de theoloog Edward van 't Slot. Dr. Bert de Leede schrijft in het nummer een kritische recensie van het boek van prof. Van den Brink en de eerder genoemde dr. Aart Nederveen geeft aan de Big Bang theorie heel serieus te nemen. Aan het einde verschijnt er nog een column van de socioloog en promovendus Wim Dekker. Deze column verscheen eerder in het *Nederlands Dagblad* (zie 22 juli).²⁴²

15 september 2017 In het *Reformatorisch Dagblad* verscheen (<https://www.rd.nl/opinie/in-discussie-over-schepping-schuren-alle-posities-1.1429643>) een artikel van de structureel geoloog dr. Nico Hardenbol. Volgens hem zorgt een jonghistorische uitleg van prof. Paul voor een spanningsveld in de collegezaal, terwijl anderzijds de benadering van prof. Van den Brink een spanningsveld in de kerk veroorzaakt.²⁴³ De organisatie AKZ+ stuurt een nieuwsbrief uit met allerlei praktische informatie rond het congres van 22 september. Ze verwijzen daarbij naar de special van *Wapenveld* over dit thema en naar deze overzichtspagina.

16 september 2017 Op de website van Logos Instituut verschijnt (<https://logos.nl/gijsbert-brink-herschept-mens-beelddrager-god-tot-nazaat-aap/>) de recensie van het boek van prof. Van den Brink die eerder in *Het Zoeklicht* is gepubliceerd.²⁴⁴ In het *Reformatorisch Dagblad* reageert predikant en theoloog drs. J.M.J. Kieviat op de discussie. Hij geeft aan dat we de 'eerste steen' van Gods Schepping moeten laten zitten in het christelijk gebouw. Doen we dat niet dan zal dat gebouw instorten.²⁴⁵ Predikant en theoloog dr. P. de Vries gaat in op de vraag of Adam echt de eerste mens was. Hij geeft aan dat dit het geval is en waarschuwt tegen een inpassen van de evolutieleer in het christelijk geloof.²⁴⁶ De website van *Wapenveld* geeft aan dat het jongste themanummer ook los verkrijgbaar is, bijvoorbeeld ook op de studiedagen rond het boek van prof. Van den Brink.²⁴⁷ Het hoofdredactioneel commentaar, door Aart Nederveen en Herman Oevermans, is ook online verschenen op de website.²⁴⁸

17 september 2017 Op het forum *Credible* is een discussie gestart over het boek van prof. Van den Brink.²⁴⁹

18 september 2017 Op de website van *Indekerk* verscheen (<http://indekerk.be/2017/09/18/en-de-aarde-bracht-voort/>) een recensie van de onlangs gepromoveerde theoloog dr. Raymond Hausoul. Na een beschrijving van het boek van prof. Van den Brink geeft hij zijn mening over het boek. Enerzijds vindt de theoloog dat Van den Brink te weinig oog heeft over de beweging die er nog is binnen de evolutiebiologie, hij zou wel wat kritischer mogen zijn op deze natuurfilosofie, bijvoorbeeld door extra voetnoten op te nemen die de discussie laten zien. Anderzijds vindt de theoloog dat er binnen de reformatorische en evangelische gemeenten te weinig ruimte is voor denkoefeningen zoals die van prof. Van den Brink. Volgens hem heerst er 'dan een ongezonde stille oorlog in de kerk'.²⁵⁰

20 september 2017 In het *Reformatorisch Dagblad* reageert prof. dr. Gijsbert van den Brink op het interview met prof. Ouweneel (zie 13 september). Hij geeft aan dat de geleerde hem geen recht doet. Hij geeft als conclusie aan: *"Mijn conclusie luidt dat het christelijk geloof bepaald niet omvalt als de evolutietheorie voor 100 procent waar zou zijn. Dat geeft mij een heerlijke ontspannenheid in de omgang met oorsprongsvragen."*²⁵¹ Daarnaast reageert D. Meijer op de discussie. Hij geeft aan: *"Een christenstudent gelooft dus in het Bijbelse scheppingsverhaal en in God als de Schepper. Hij kan de schepping vanuit de Bijbe echter niet verklaren. Hij moet zeker kennismaken van de evolutietheorie en kan daar ook examens in doen, maar men mag van hem niet eisen dat hij daar in gelooft."*²⁵²

21 september 2017 Op de website van *Logos Instituut* [verschijnt](https://logos.nl/nieuw-kinderboek-dinosauriers-op-markt-afgelopen-weken-discussie-schepping-evolutie/) (https://logos.nl/nieuw-kinderboek-dinosauriers-op-markt-afgelopen-weken-discussie-schepping-evolutie/) een artikel van de kerkhistoricus dr. Henk Hofman. Hij vergelijkt in dat artikel het boek van prof. Van den Brink met het boek van prof. Paul en spreekt zijn voorkeur uit voor de benadering van Paul.²⁵³ Ook in de nieuwsbrief van *Logos Instituut* wordt aandacht besteed aan de discussie en verwezen naar dit overzicht.²⁵⁴ Op de website [verscheen](https://logos.nl/geloof-en-evolutie-of-geloof-in-evolutie/) (https://logos.nl/geloof-en-evolutie-of-geloof-in-evolutie/) daarnaast nog de recensie van Jan Rein de Wit die hij eerder als hoofdredacteur voor het blad Weet Magazine schreef (zie 3 augustus).²⁵⁵ In *De Saambinder* wordt door H.R. Keurhorst aandacht gegeven aan de huidige discussie rond schepping of evolutie. In deze bijdrage verwijst de auteur ook naar het boek van prof. Van den Brink. De auteur concludeert: *"Het boek van de natuur – gegeven als middel om de Heere te kennen – wordt gebruikt om aan God gelijk te zijn. Maar alle aardse kennis is beperkt. Er is maar één wetenschap blijvend: 'En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen...' (Joh. 17:3)." ²⁵⁶* In het *Kerkblad der Oud Gereformeerde Gemeente in Nederland* wordt het boek van prof. Van den Brink uitgebreid besproken door de bioloog en hoofdredacteur van het Reformatorisch Dagblad, dr. ir. Steef de Bruijn. Hij concludeert dat we beter vragen kunnen 'overhouden bij het verstaan van het 'boek der natuur' dan vraagtekens plaatsen bij het 'boek der Schriftuur'.²⁵⁷ Theoloog Dirk de Bree zet zijn gedachten over het evolutiedebat op 'papier' hij schrijft een blog waar hij enkele 'relativerende en bemoedigende' gedachten opschrijft. Hij wenst beide auteurs en andere sprekers een gezegende dag toe op 22 september.²⁵⁸

22 september 2017 Systematisch theoloog dr. Arnold Huijgen heeft zijn [bijdrage](https://arnoldhuijgen.nl/2017/09/22/wat-is-de-mens/) (https://arnoldhuijgen.nl/2017/09/22/wat-is-de-mens/) die hij uitsprak op het congres 'Evolutie. Stel dat het waar is' gepubliceerd op zijn website.²⁵⁹ In het *Reformatorisch Dagblad* reageert de epidemioloog dr. Henri van Werkhoven op het artikel van prof. dr. Van der Ent (zie 7 september). De geleerde geeft aan dat een dualisme tussen geloof en wetenschap niet nodig is. Het is volgens hem onmogelijk om Gods bestaan aan te tonen of uit te sluiten, omdat wetenschap slechts het materiële kan bestuderen. Voor de wetenschapper is het christelijke geloof een enorme stimulans om wetenschap te bedrijven. *"Ik ben het met Van der Ent eens dat wetenschappers bescheidenheid past. Ze moeten niet denken dat ze door hun observaties het bestaan van God kunnen uitsluiten. Alleen als God ons inzicht geeft, is het mogelijk om van Hem te weten"*²⁶⁰ Scheikundig technoloog ir. Gert-Jan van Heugten [heeft](https://waaromschepping.wordpress.com/2017/09/22/stel-dat-verslag-congres/) (https://waaromschepping.wordpress.com/2017/09/22/stel-dat-verslag-congres/https://waaromschepping.wordpress.com/2017/09/22/stel-dat-verslag-congres/) op zijn website een artikel over het congres van 22 september geplaatst.

23 september 2017 In het *Nederlands Dagblad* verscheen een verslag van het congres dat AKZ+ gisteren organiseerde rondom het boek van prof. Van den Brink. De titel 'Is die God van de evolutie de onze?' is een variant op een uitspraak van prof. dr. H.G.L. Peels.²⁶¹ In het *Reformatorisch Dagblad* wordt ook uitgebreid verslag gedaan over deze dag.²⁶² Op de website van *Logos Instituut* [verschijnt](https://logos.nl/henk-jochemsen-en-cees-dekker-evolutie/) (https://logos.nl/henk-jochemsen-en-cees-dekker-evolutie/) een verslagje van Douwe Tiemersma. Hij richt zich voornamelijk op de eerste twee lezingen.²⁶³ Kinderboekenschrijfster en theoloog Corien Oranje deed op haar website ook [verslag](http://corienoranje.nl/naar-de-toppers/) (http://corienoranje.nl/naar-de-toppers/) van het congres. In de avond werden er (samen met prof. Dekker en prof. Van den Brink) plannen gesmeed voor iets nieuws. Wat die plannen zijn vertelt Oranje nog niet.²⁶⁴ In het *Reformatorisch Dagblad* reageert mr. K. Kok op de discussie. Hij geeft aan dat het onderwerp ook vanuit christelijk zijde zo van uit de wetenschappelijke kant benaderd wordt en vraagt zich af waarom we niet gewoon geloven wat er staat? *"Laten we ophouden met pogingen om alles met ons verstand te kunnen verklaren. De Heere vraagt ons Zijn Woord onvoorwaardelijk te geloven, als (zoals de Heere Jezus zegt) een kind. We zullen daarmee nooit bedrogen uitkomen."*²⁶⁵ Ing. Stef Heerema reageert in dezelfde krant op het artikel van dr. Nico Hardenbol. Hij schrijft over zouttektoniek, plooiën in uitgehard gesteente en concludeert: *"Maar de treurige waarheid is dat de geologie nog ver verwijderd is van een verklaringsmodel voor zouttektoniek. Op de universiteiten wordt een sprookje gedoceerd en de studenten worden onvoldoende opgeleid om kritisch de theorie te bevragen."*²⁶⁶ De bijdrage die dr. Dolf te Velde [gaf](https://theologieplus.net/2017/09/23/een-goed-begin-de-aard-van-gods-handelen-als-voorwaarde-voor-de-geschiedenis-van-het-heil/) (https://theologieplus.net/2017/09/23/een-goed-begin-de-aard-van-gods-handelen-als-voorwaarde-voor-de-geschiedenis-van-het-heil/) op het congres te Nijkerk is online verschenen.²⁶⁷ Op 5 oktober [spreekt](https://nleventbu.com/city/lezing-en-de-aarde-bracht-voort-gijsbert-van-den-brink/6099383) (https://nleventbu.com/city/lezing-en-de-aarde-bracht-voort-gijsbert-van-den-brink/6099383) prof. Van den Brink voor studenten van de CSFR in Leiden over zijn boek.²⁶⁸ De website van *Wapenveld* geeft aan dat er ondanks het congres van 22 september nog flink wat exemplaren van het themanummer over schepping en evolutie beschikbaar zijn. Boekhandels, zoals *De Hoeksteen* in Woerden en *Smit* in Gouda gaan meedoen met de losse verkoop.²⁶⁹ Het dagblad *Trouw* verwijst naar dit nummer met als kop 'Ontspannen over evolutie'.

25 september 2017 Op de website van *Logos Instituut* [maakte](https://logos.nl/epistemisch-tekort-zal-moeten-leiden-tot-wetenschappelijke-bescheidenheid-inzake-oorsprong/) (https://logos.nl/epistemisch-tekort-zal-moeten-leiden-tot-wetenschappelijke-bescheidenheid-inzake-oorsprong/) ik een begin aan een uitgebreid verslag van het congres van 22 september 2017. Ik probeer de beschrijving zo objectief mogelijk te doen. In de voetnoot geef ik annotaties en kritiekpunten weer.²⁷⁰ Op dezelfde website [verscheen](https://logos.nl/stel-dat/) (https://logos.nl/stel-dat/) ook een korte bespreking door de scheikundig technoloog ir. Gert-Jan van Heugten. Deze bespreking werd eerder op zijn eigen website geplaatst (zie 23 september).²⁷¹ De bijdrage die de systematisch theoloog prof. dr. Arnold Huijgen verleende aan het congres van prof. Van den Brink (zie 22 september), is ook op *Theoblogie* [geplaatst](http://www.theoblogie.nl/arnold-huijgen-mens-op-aarde/) (http://www.theoblogie.nl/arnold-huijgen-mens-op-aarde/).²⁷² De Oude Kerk (Hervormde wijkgemeente) te Zoetermeer wijdt een avond aan het boek van prof. Van den Brink.²⁷³ Op de website van *Wapenveld* zijn reacties te lezen op het nieuwste themanummer.²⁷⁴ De systematisch theoloog, prof. Huijgen, was te gast bij *Groot Nieuws Radio* om daar te spreken over zijn bijdrage op en ervaringen met het congres van 22 september 2017.

26 september 2017 De recensie van Gert-Jan Schaap (zie 3 augustus), redacteur van *EO Visie*, is op de website van het blad verschenen. Schaap heeft de recensie wat uitgebreid, er wordt bijvoorbeeld verwezen naar deze overzichtspagina.²⁷⁵ De bijdrage die de oudtestamenticus prof. dr. Mart-Jan Paul verleende aan het congres van prof. Van den Brink is [verschenen](http://www.theoblogie.nl/mart-jan-paul-slechts-twee-soorten-hermeneutiek/) (http://www.theoblogie.nl/mart-jan-paul-slechts-twee-soorten-hermeneutiek/) op *Theoblogie*.²⁷⁶ Systematisch theoloog dr. Hans Burger heeft, op de website van het *Nederlands Dagblad*, een blog [geschreven](https://www.nd.nl/nieuws/theologenblog/theologenblog-neem-in-elk-geval-de-problemen.2801906.lynkx) (https://www.nd.nl/nieuws/theologenblog/theologenblog-neem-in-elk-geval-de-problemen.2801906.lynkx) over hermeneutiek. Hij reageert daarin op een artikel van prof. Van den Brink die eerder op de website van PTHU verschenen is en op het congres van 22 september.²⁷⁷ Hervormd predikant ds. Mark van Pelt (Kralingen West) [heeft](https://www.hervormdkralingenwest.nl/index.php/een-nieuwe-studiekring-en-de-aarde-bracht-voort/#.WdKCPruKM8) (https://www.hervormdkralingenwest.nl/index.php/een-nieuwe-studiekring-en-de-aarde-bracht-voort/#.WdKCPruKM8) een studiekekring opgericht om het boek van prof. Van den Brink te bestuderen.²⁷⁸ Het artikel van de systematisch theoloog dr. Hans Burger is ook op de website van *Reformatorisch Dagblad* [verschenen](https://www.rd.nl/ opinie/theologenblog-neem-in-elk-geval-de-problemen-serieus-1.1432537) (https://www.rd.nl/ opinie/theologenblog-neem-in-elk-geval-de-problemen-serieus-1.1432537).²⁷⁹ De organisatie AKZ+ stuurt een nieuwsbrief uit met een verzoek tot evaluatie van het congres van 22 september de mogelijkheid om nog één vraag aan een spreker van die dag te stellen. Daarnaast maken ze melding van een volgende cursusdag die plaats vinden op 4 november en waarbij twee sprekers zijn uitgenodigd (prof. Van den Brink en prof. Paul).

27 september 2017 Op de website van *Logos Instituut* verschenen zowel (<https://logos.nl/blijft-menselijke-ziel/>) de bijdragen van prof. dr. Wim van Vlastuin als (<https://logos.nl/goed-begin-aard-gods-handelen-als-voorwaarde-geschiedenis-heil/>) die van dr. Dolf te Velde uitgesproken op het congres te Nijkerk (zie 22 september).²⁸⁰ In het *Reformatorisch Dagblad* reageert prof. dr. ir. Henk Jochemsen met een ingezonden stuk op een samenvatting van zijn betoog geplaatst op zaterdag 23 september in dezelfde krant. Hij geeft aan dat de verslaggever de 'big bang of protein evolution' verwart heeft met de oerknal.²⁸¹

28 september 2017 In het *Reformatorisch Dagblad* reageert M.J. Poirot op het congresverslag van 23 september in dezelfde krant. Hij vraagt zich, als eenvoudige nieuws- en Bijbellezer af wat hij daar nu van moet denken en geloven. *"Ik denk dat we dicht bij Gods geopenbaarde Woord moeten blijven. Het ontstaan van deze wereld is en blijft een Godswonder dat wij als mens nooit kunnen doorgronden."*²⁸² In het dagblad *Trouw* worden (<https://www.trouw.nl/religie-en-filosofie/kritiek-op-scheppingsverhaal-is-voor-katholieken-geen-probleem-a6aed1bd/>) twee katholieken (bisschop dr. Gerard de Korte en de theoloog prof. dr. Erik Borgman) geïnterviewd over hun visie op het huidige schepping-evolutie-debat. Inleiding: *"In protestants Nederland leidt een nieuw theologisch boek weer tot discussie over evolutie en schepping. Twee katholieke theologen leggen uit hoe hun kerk daarmee omgaat."*²⁸³ In *De Saambinder*, het kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeente, wordt door H.R. Keurhorst stilgestaan bij de discussie over schepping en evolutie. Het is het tweede deel in een serie.²⁸⁴ De organisatie AKZ+ stuurt een nieuwsbrief uit waarin zij aangeven dat de presentaties van het congres van 22 september ook online staan zodat de deelnemers terug kunnen kijken. Ze verzoeken predikanten die namens PEP aan de dag deelgenomen hebben het essay voor 22 oktober in te leveren. Daarnaast verwijzen ze opnieuw naar de mogelijkheid tot het stellen van één vraag en naar het congres van 4 november.

29 september 2017 Op de website van *Logos Instituut* verscheen (<https://logos.nl/slechts-twee-soorten-hermeneutiek/>) de bijdrage van prof. dr. Mart-Jan Paul op het congres te Nijkerk van 22 september.²⁸⁵

30 september 2017 Op de website van *Logos Instituut* doet (<https://logos.nl/gewogen-en-licht-bevonden/>) de historicus dr. Henk Hofman verslag van zijn bevindingen rondom het congres van 22 september.²⁸⁶ In het *Reformatorisch Dagblad* reageert (<https://www.rd.nl/ opinie/geen-kwaad-zonder-de-duivel-1.1433379>) de predikant Floor Maaijen op het debat. Volgens hem accepteerde God in de goede schepping de duivel als de eeuwige destructor die Zijn werk kon en zou molesteren.²⁸⁷ Student theologie Pieter Dirk Dekker schreef (<https://pieterdirkdekker.wordpress.com/2017/09/30/congres-schepping-en-evolutie-enkele-overwegingen/>) op zijn blog een kort verslag van het congres op 22 september.²⁸⁸

2 oktober 2017 In het *Nederlands Dagblad* reageert (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/niet-god-maar-satan-is-auteur-van-het-kwaad.2806938.lynkx>) de predikant van hervormd Zwijndrecht, Floor Maaijen, op het congres van 22 september. In dat debat werd zomaar God tot 'auteur van het kwaad' gemaakt. Terwijl volgens de predikant satan dat is.²⁸⁹ Prof. Van den Brink spreekt (<http://edestad.nl/deel-je-nieuws-activiteit/gijsbert-van-den-brink-over-en-de-aarde-bracht-voort-275282>) op 24 oktober in Ede over zijn boek.²⁹⁰ Op de website van *Uitdaging* verscheen (<https://uitdaging.nl/5102-lsquo-van-den-brink-geeft-valse-hoop-rsquo>) een artikel met als titel 'Van den Brink geeft valse hoop'. Het is een samenvatting van de recensie van Henk van Blijderveen in *Het Zoeklicht* (Zie 1 september).²⁹¹

3 oktober 2017 Prof. Van den Brink vertelt op 24 oktober over zijn boek in de boekhandel *Het Paard van Troje*.²⁹²

4 oktober 2017 In het *Reformatorisch Dagblad* is een artikel verschenen van A.R. Bronkhorst over de discussie. Hij geeft aan dat het in de discussie rondom de schepping en de evolutietheorie *"noodzakelijk is om te luisteren naar en ons gehoorzaam te onderwerpen aan Gods Woord, onze kanttekenaren en onze belijdenisgeschriften."*²⁹³

5 oktober 2017 In het *Nederlands Dagblad* reageert drs. Harry Bruins, oud-docent nieuwtestamentische vakken aan het Nederlands Gereformeerd Seminarie, op het artikel van de predikant Floor Maaijen (zie 2 oktober). Bruins concludeert: *"Als de satan destructieve invloed heeft op de schepping, dan dankt hij die aan het feit dat wij mensen het hem mogelijk hebben gemaakt ons aan te klagen of op zijn minst verdacht te maken bij God. Dat zie je duidelijk in de geschiedenis van Job. Die mogelijkheid had hij voor de zondeval nog niet, dus als er toen al destructieve krachten werkten in de schepping, zoals Maaijen stelt, dan kwamen die niet van de satan."*²⁹⁴ In *De Saambinder* verschijnt het derde deel in de discussie over schepping en evolutie.²⁹⁵ In *De Waarheidsvriend* verscheen een column van de systematisch theoloog prof. dr. Arnold Huijgen. Hij reflecteert op de dag rond het boek van prof. Van den Brink (zie 22 september). Hij sluit af met: *"Onze discussies en onze wetenschap zijn allemaal mensenwerk, feilbare pogingen om te verstaan. (...) Als we allereerst maar blijven luisteren naar Gods openbaring. Alleen God spreekt immers het laatste woord."*²⁹⁶

6 oktober 2017 Op *Twintigers Woerden* verschijnen kort enkele stellingen over het boek van prof. Van den Brink om bij de 'borrelpraat' te bespreken.²⁹⁷ Predikant Dirk Ophoff, PKN Gorinchem, geeft de komende maand een viertal lezingen over het boek van prof. Van den Brink.²⁹⁸

7 oktober 2017 In *Bionieuws* verschijnt een recensie van de bioloog dr. Duur K. Aanen. Hij noemt het boek lezenswaardig.²⁹⁹ Prof. dr. M.J. Paul geeft op zijn website aan dat hij ook diverse malen op het boek van prof. Van den Brink heeft gereageerd.³⁰⁰

9 oktober 2017 Op de website van de *Theologische Universiteit te Apeldoorn* schrijft bachelorstudent Jaap van Vliet over zijn ervaringen met het congres van 22 september.³⁰¹ In de *Leeuwarder Courant* verschijnt een recensie van het boek van prof. Van den Brink.³⁰²

12 oktober 2017 In *De Saambinder* verscheen het slotartikel van H.R. Keurhorst over de discussie rond schepping en evolutie. Het artikel gaat over de verhouding tussen de eerste en tweede (laatste) Adam.³⁰³ In het *Kerkblad van de Hersteld Hervormde Kerk* verschijnt het eerste deel van de bespreking van het boek van prof. Van den Brink, geschreven door de theoloog prof. dr. Wim van Vlastuin.³⁰⁴ In *DRS Magazine* schrijft de wetenschapsfilosoof prof. dr. Marc de Vries over de huidige discussie. De inleiding luidt: *"De discussie over schepping en evolutie is recent behoorlijk opgelaaid dankzij de verschijning van twee nogal tegengestelde boeken over dit onderwerp. Net voor de zomervakantie kwam het boek 'En de aarde bracht voort' van prof. dr. Gijsbert van den Brink uit. Meteen kwam er een stroom reacties op gang in het Reformatorisch Dagblad, variërend van begrip en meevoelen tot volstrekte afwijzing. Net na de zomervakantie verscheen het boek 'Oorspronkelijk. Overwegingen bij schepping en evolutie' van prof. dr. Mart-Jan Paul. Twee theologen die beiden hun wetenschappelijke sporen verdiend hebben, bestuderen de Bijbel en de uitkomsten van de hedendaagse biologie en komen tot volstrekt tegengestelde conclusies. Hoe kan dat?"*³⁰⁵ De theoloog prof. dr. W. van Vlastuin start in het *Kerkblad*

Hersteld Hervormde Kerk een serie rondom het boek van prof. Van den Brink. Aan het begin van de bespreking benadrukt de auteur dat hij een goede verstandhouding heeft met de systematisch theoloog en dat de kritiek die prof. Van Vlastuin heeft onderscheiden moet worden van de persoon Van den Brink.³⁰⁶ AKZ+ verwijst in haar nieuwsbrief naar het congres van 4 november.

13 oktober 2017 In *De Wekker* een orgaan van de Christelijke Gereformeerde Kerken doet de theoloog dr. A. Versluis verslag van het debat. Volgens hem is het verstandig noch de evolutietheorie noch het creationisme te omarmen. Hij schrijft: *"De natuurwetenschap en de theologie hebben elk een eigen perspectief op de werkelijkheid. Juist in de gereformeerde traditie is het onderzoek van de geschapen werkelijkheid gestimuleerd en heeft het een legitieme plaats. Natuurlijk blijft dat mensenwerk; bovendien levert wetenschap wel gegevens op, maar heeft ze altijd een omvattend verhaal nodig om deze te kunnen interpreteren."* Volgens hem moeten wetenschap en belijden altijd in een open gesprek met elkaar blijven.³⁰⁷

16 oktober 2017 Op het forum *Credible* is een discussie gestart over het boek van prof. Van den Brink.³⁰⁸

20 oktober 2017 In het *Reformatorisch Dagblad* is een column verschenen van de techniefilosof prof. dr. Marc de Vries. Hij reageert op de discussie rond het boek van prof. Van den Brink. Volgens hem moeten we oppassen dat we de wetenschap niet overvragen.³⁰⁹

21 oktober 2017 De econoom Laurens van der Tang reageert in het *Reformatorisch Dagblad* op de huidige discussie rond de boeken van Paul en Van den Brink. Volgens hem hebben ongelof en evolutie veel met elkaar te maken.³¹⁰ Op *Jalta* adviseert de wetenschapshistoricus dr. Ab Flipse de nieuwe minister van Onderwijs, drs. Arie Slob, om kennis te nemen van het boek van prof. Van den Brink. Volgens hem hoeft er dan in de biologieles niets te veranderen en kan Slob zich bezighouden met de echte problemen in het onderwijs.³¹¹

26 oktober 2017 In het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* is het tweede deel in de serie van prof. Van Vlastuin verschenen. De hoogleraar reageert met deze serie op het boek van prof. Van den Brink. Volgens Van Vlastuin zijn we geen fideïsten die geloof en wetenschap tegenover elkaar plaatsen en hoeven we ook ons verstand niet op nul te zetten als we geloven. Maar *'er gaat echter een wissel om als de rede gaat heersen over het geloof en de inhoud van het geloof mede gaat bepalen'*.³¹² Het artikel van Laurens van der Tang over ongelof en evolutie is ook verschenen op de website van *Logos Instituut*.³¹³

28 oktober 2017 In het blad *Sophie* is een discussie ontstaan tussen dr. Marnix Medema en dr. ir. Wim de Jong. De laatstgenoemde reageert op een recensie van dr. Medema van het boek van prof. Van den Brink (zie 2 september).³¹⁴ Dr. Medema reageert weer op de reactie van dr. De Jong.³¹⁵ Op de website van Bertus Tichelaar verscheen een recensie van het boek van prof. Van den Brink. Zijn conclusie luidt: *"Christenen hoeven zich dan ook niet op grond van hun geloof tegen de neodarwiniaanse evolutietheorie te verzetten. En niet-christenen hoeven niet te denken dat ze om christen te kunnen worden iets wat voor hen zo evident is zouden moeten afzweren."*³¹⁶

31 oktober 2017 De organisatie *ForumC* geeft in een persbericht aan een e-book te ontwikkelen over de discussie rond de twee boeken (van prof. Paul en prof. Van den Brink). In dit e-book geven de beide hoogleraren een samenvatting van het eigen boek. Daarnaast worden een drietal denkers (prof. dr. Stefan Paas, prof. dr. Chris Kruse en dr. René Franssen) aan het woord gelaten.³¹⁷ Als laatste zijn gesprekspapers toegevoegd.³¹⁸ Op de website van *Logos Instituut* reageert Rinus Kiel op het artikel van mij over de zondvloed en waarom dit geen lokale overstroming was.³¹⁹

2 november 2017 In het *Reformatorisch Dagblad* reageert de natuurkundige en theoloog dr. ir. Jan van der Graaf op de discussie. Hij geeft aan dat het Gods opdracht is om de geheimen van het heelal te ontsluiten. De theologie krijgt van hem de taak toebedeeld om te zorgen dat natuurwetenschap geen ideologie wordt.³²⁰ In *De Wachter Sions*, weekblad van de Gereformeerde Gemeente in Nederland, is de onderwijskundige Gert van Leeuwen begonnen aan een vierdelige serie rond de huidige discussie. Hij noemt daarin de boeken van prof. Paul en prof. Van den Brink. Van Leeuwen geeft aan dat schepping en evolutie niet samen kunnen gaan.³²¹ De organisatie *AKZ+* stuurt praktische informatie rond aan de deelnemers van het congres van 4 november. Ze wensen allen een 'boeiende, leerzame en gezegende studiedag toe'.

3 november 2017 Medewerkster van *AKZ+*, Rianne ten Voorde, stuurt de deelnemers van het congres van 4 november de deelnemerslijst en de te zingen psalmen en gezangen door.

4 november 2017 De organisatie *AKZ+* organiseert op de *Theologische Universiteit* te Kampen een dag rond de boeken van prof. Van den Brink en prof. Paul. Er waren een 50-tal aanwezigen. Na afloop van het congres stuurt de medewerkster van *AKZ+*, Rianne ten Voorde, de powerpoints door van de presentatie van prof. Van den Brink en van prof. Paul.

6 november 2017 In het *Reformatorisch Dagblad* wordt (<https://www.rd.nl/kerk-religie/debat-in-kampen-over-oorsprong-met-prof-van-den-brink-en-prof-paul-1.1443187>) verslag gelegd rond het congres van zaterdag 4 november 2017.³²² Daarnaast verschijnt er een artikel over het debat dat de afgelopen maanden is gevoerd rond de boeken van beide hoogleraren. Het is een artikel met als titel 'De zondeval hoort bij plan soevereine Schepper' en is geschreven door een ouderling in de hervormde gemeente van Werkendam, Theo van Vuuren.³²³

9 november 2017 In het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* is het derde deel in de reeks van prof. Van Vlastuin verschenen. Deze reeks richt zich op het boek van prof. Van den Brink. Het derde deel gaat over wat de evolutie betekent voor de schriftleer.³²⁴ In *De Wachter Sions*, het landelijk kerkblad van de Gereformeerde Gemeente in Nederland, verscheen het tweede deel van de serie van de onderwijskundige Gert van Leeuwen. Hij reageert op de boeken van prof. Paul en prof. Van den Brink en op de strijd rond Genesis.³²⁵ ICT'er Egbert Dijkgraaf blogt over het boek van prof. Van den Brink.³²⁶

10 november 2017 In het *Reformatorisch Dagblad* reageert mevrouw Solker-van Waveren op een uitspraak van prof. Van den Brink op het congres van *AKZ+* (zie 4 november). Ze schrijft: *"Maar als God in staat is geweest om de dieren, die zich voor de zondeval voedden met plantaardige producten, zo te veranderen dat ze het vlees van andere dieren gingen eten, zou Hij dan niet in staat zijn om, bij het aanbreken van het vrederijk, die dieren zo te herstellen dat ze weer plantaardig voedsel tot zich kunnen nemen? Twijfel niet aan wat God belooft!"*³²⁷

13 november 2017 Op de website van *Weet Magazine* verscheen een artikel rondom het debat tussen prof. Van den Brink en de hoofdredacteur van het tijdschrift, De Wit.³²⁸ Op de website van *Logos Instituut* wordt aandacht besteed aan het debat tussen Jan Rein de Wit en Gijsbert van den Brink.³²⁹ In het *Reformatorisch Dagblad* reageert Cor van Brummelen op het artikel van Theo van Vuuren. Hij noemt het standpunt van Van Vuuren supralapsarisch en wijst dit hartgrondig af.³³¹

16 november 2017 De onderwijskundige Gert van Leeuwen schrijft in *De Wachter Sions* zijn derde bijdrage over de boeken van prof. Paul en prof. Van den Brink en het huidige debat. Hij wijst op de beperkingen van de wetenschap en stelt inzake de oorsprong de vraag: 'Waar waart gij?'

[/note]Leeuwen, G.R. van, 2017, *Strijd over Genesis* (3), *De Wachter Sions* 65 (11): 7-9.[/note]

19 november 2017 Op de website van *De leesclub van Alles* verscheen de recensie van de theoloog dr. Wolter Huttinga. Deze recensie is eerder verschenen in het dagblad *Trouw*.³³²

20 november 2016 In het *Nederlands Dagblad* wordt verwezen naar het artikel van de predikant dr. Siem de Marie. De geleerde geeft aan dat hij het boek van prof. Van den Brink een gevaarlijk boek vindt.³³³

23 november 2017 De onderwijskundige Gert van Leeuwen schrijft in *De Wachter Sions* de vierde en slotbijdrage over het debat rond Genesis n.a.v. de boeken van prof. Paul en prof. Van den Brink.³³⁴ In het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* verschijnt het vierde deel in de reeks van prof. Van Vlastuin. Hij reageert op het boek van prof. Van den Brink. Dit keer over het lijden van dieren en het bestaan van de ziel.³³⁵

25 november 2017 Van Douwe Tiemersma verschijnt op de website van *Logos Instituut* een artikel over een argument in het boek van prof. Van den Brink. Is Eva werkelijk 'de moeder van alle levenden'?³³⁶

30 november 2017 Het tijdschrift *Kontekstueel* viel op de mat. Het blad staat in het licht van het boek van prof. Van den Brink. De eindredacteur drs. T.W.D. Prins-van den Bosch leidt het nummer in. Twee bijdragen (die van de theologen prof. Huijgen en prof. Peels) zijn eerder uitgesproken op 22 september en nu in bewerkte vorm opgenomen in het blad. De andere bijdragen zijn van de oudtestamenticus prof. dr. M.J. Paul, de gemeentepredikant en theoloog dr. W.M. Dekker en de gemeentepredikant en theoloog dr. A. Markus. De systematisch theoloog prof. dr. Van den Brink reageert (hoofdzakelijk) op de discussie in de media rond zijn boek.³³⁷ Het Deputaatschap Vertegenwoordiging en Voorlichting van de Gereformeerde Gemeente spreekt zich in *De Saambinder* uit tegen de combinatie schepping en evolutie. Volgens het deputaatschap moeten we 'in de discussie over schepping en evolutie eerbiedig blijven staan voor het feit dat God als Schepper door Zijn spreken dingen in aanzien roept die er niet waren en Hem daarin aanbidden'.³³⁸

1 december 2017 In *Theologia Reformata* schrijft de theoloog prof. dr. Henk van der Belt een recensie van de boeken van prof. Paul en prof. Van den Brink. De theoloog geeft aan dat hij zich schaaft onder de oude-aardcreacionisten. Hij schrijft als conclusie: "Beide vragen zou ik willen beantwoorden met een verdere doordenking van het eigen karakter van de geschiedwetenschap die – vanuit een christelijk perspectief – Gods geschiedenis (His story) met zijn wereld en mensheid bestudeert en daarbij gebonden is aan de voorzichtigheid die de interpretatie van bronnen – zowel die van de natuurwetenschap als die van de exegese van de Schrift – met zich meebrengt en bepaald wordt door het geloofsvertrouwen dat de data van de natuurwetenschap en het getuigenis van de Schrift elkaar uiteindelijk niet zullen tegenspreken".³³⁹

4 december 2017 In het *Nederlands Dagblad* verwijst Gerald Bruins naar het artikel in de *Saambinder* waarin wordt gesteld dat schepping en evolutie onverenigbaar zijn.³⁴⁰

7 december 2017 In het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* verschijnt het vijfde artikel in de reeks van prof. Van Vlastuin. De auteur reageert op het boek van de systematisch theoloog prof. Van den Brink. In dit vijfde deel gaat Van Vlastuin in op de plaats van Adam in het boek van prof. Van den Brink.³⁴¹

8 december 2017 Op de website van *Logos Instituut* is een open brief verschenen van Rinus Kiel aan prof. Van den Brink. De brief gaat in op zijn boek en de positie van de systematisch theoloog in het debat.³⁴²

9 december 2017 De hoofdredacteur van *Weet Magazine*, Jan Rein de Wit, gaat voor de *Kom ook*-groep in debat met prof. Van den Brink.

13 december 2017 Op zijn website schrijft K. van der Geest een essay naar aanleiding van de studiedag van 22 september en het boek van prof. Van den Brink.³⁴³

21 december 2017 In het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* verschijnt het zesde artikel in de reeks van prof. Van Vlastuin. De auteur reageert op het boek van de systematisch theoloog prof. Van den Brink.³⁴⁴

30 december 2017 Op de website van *Mediagroep In Genesis* verschijnt een recensie van het boek van prof. Van den Brink. Auteur is de voormalig directeur van de *Evangelische Hogeschool*, drs. Koos van Delden.³⁴⁵ Op de website van *De Puttenaer* wordt reclame gemaakt voor de avond die Ds. Dick Boekema organiseert in de Gereformeerde Kerk van Putten.³⁴⁶

2 januari 2018 In het januarinummer van het blad *Promise* verschijnt een negatieve recensie van de theologe drs. Martie Dieperink. Volgens haar is er met het boek van prof. Van den Brink een grens overschreden. Ze wil niet alleen in het negatieve blijven steken, maar ook nadenken over de betekenis van het paradijs- en zondevalverhaal.³⁴⁷

10 januari 2018 Ds. Dick Boekema organiseert in de Gereformeerde Kerk te Putten een toerustingsavond rond het boek van prof. Van den Brink.³⁴⁸

18 januari 2018 Op de website van *Logos Instituut* verschijnt een aankondiging van het debat tussen Gijsbert van den Brink en Mart-Jan Paul. Het debat wordt georganiseerd door de student Joas Romijn.³⁴⁹ In het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* verschijnt het zevende artikel in de reeks van prof. Van Vlastuin. De auteur reageert op het boek van de systematisch theoloog prof. Van den Brink. In dit artikel begint de geleerde met zijn conclusie.³⁵⁰ De organisatie *ForumC* brengt een 'nieuw' E-boek uit over de discussie rond schepping en evolutie. Het boek bevat samenvattingen van de boeken van de theologen Mart-Jan Paul en Gijsbert van den Brink. De overige bijdragen zijn allen van theïstische evolutionisten, nl. René Fransen, Stefan Paas en John Walton (een samenvatting van Henk Medema).³⁵¹

19 januari 2018 Het pastorale gezinsblad *Om Sions Wil* valt op de mat. Daarin zijn twee artikelen opgenomen over de huidige discussie rondom schepping of evolutie. In het eerste artikel gaat de predikant ds. A. Snoek in op de discussie. Hij geeft aan dat er alle reden is om zorgvuldig om te gaan met de letterlijke interpretatie van de Bijbel. In het tweede artikel gaat de onderwijskundige drs. Pieter Dirk Blom in op de vraag hoe je het beste met een Bijbelse bril in gesprek kunt gaan met de kinderen. In een kader word ik (Jan van Meerten) sprekende ingevoerd. Dat kader draagt de titel 'Kinderen hebben bijbelgetrouwe antwoorden nodig'. Ook het 'woord vooraf' van uitgever (Cor de Pater) gaat kort in op de kwestie.³⁵²

20 januari 2018 De website *Eeninwaarheid* spreekt haar zorgen uit over het afnemende Schriftgezag in de samenleving. Een groot deel van het artikel gaat in op de huidige discussie over schepping of evolutie.³⁵³

24 januari 2018 Prof. Gijsbert van den Brink en prof. Mart-Jan Paul debatteren over schepping of evolutie op de Christelijke Hogeschool te Ede.³⁵⁴ Ds. Dick Boekema organiseert in de Gereformeerde Kerk te Putten een tweede toerustingsavond rond het boek van prof. Van den Brink.³⁵⁵

25 januari 2018 Op de website van *Logos Instituut* gaat de wetenschapsfilosoof prof. dr. Marc de Vries in op de verwarring die ontstaan is door de discussie rond het verschijnen van de boeken van prof. Van den Brink en prof. Paul. Het artikel verscheen eerder in het magazine *De Reformatorische School* (zie:).³⁵⁶

27 januari 2018 Op de website van *Uitdaging* wordt verwezen naar het e-boek van *ForumC*.³⁵⁷ Op de website *Geloof en Wetenschap* verschijnt een artikel van de theoloog drs. Tera Voorwinden-Hofman. Zij stelt de vraag of het schepping-evolutiedebat vergelijkbaar is met het debat over het heliocentrisme.³⁵⁸

29 januari 2018 De organisatie *ForumC* verwijst via haar nieuwsbrief naar het nieuw verschenen E-boek (zie 18 januari).

1 februari 2018 In het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* verschijnt het achtste artikel in de reeks van prof. Van Vlastuin. De auteur reageert op het boek van de systematisch theoloog prof. Van den Brink. Deze bijdrage is de slotbijdrage van een serie van acht artikelen.³⁵⁹

7 februari 2018 De Hervormde Gemeente te Katwijk belegt een avond rondom het boek van prof. Van den Brink, waarbij de auteur zelf een lezing geeft over schepping en evolutie.³⁶⁰ Onder leiding van ds. Eric Matser en ds. Steven Kafoe wordt een toerustingsavond belegd in de Bethelkerk te Zwijndrecht.³⁶¹

14 februari 2018 Onder leiding van ds. Eric Matser en ds. Steven Kafoe wordt een tweede toerustingsavond belegd in de Develhof te Zwijndrecht.³⁶²

21 februari 2018 Onder leiding van ds. Eric Matser en ds. Steven Kafoe wordt een derde toerustingsavond belegd in de Bethelkerk te Zwijndrecht.³⁶³

25 februari 2018 De bodemkundige prof. dr. Wim de Vries start in *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* een serie rond het boek van prof. Van den Brink. In een serie van 11 artikelen zal hij zijn bezwaren tegen het boek uitwerken.³⁶⁴

28 februari 2018 *Sola Scriptura* organiseert een tweeluik rond de boeken van prof. Van den Brink en prof. Paul. [note] <https://www.evensi.nl/thema-avond-4-schepping-evolutie/246896006> (<https://www.evensi.nl/thema-avond-4-schepping-evolutie/246896006>). [note]

1 maart 2018 Het tweede deel van de serie van prof. De Vries verschijnt in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk*.³⁶⁵

11 maart 2018 Tijs van den Brink interviewt voor zijn programma *Adieu God?* oud-premier Dries van Agt. Voor Van Agt is de evolutietheorie een van de redenen om te twijfelen aan het christelijk geloof. Hij geeft aan momenteel het boek van prof. Van den Brink te lezen, maar het klinkt alsof hij daarvan niet overtuigd is geraakt. Volgens de oud-premier is er een kloof tussen schepping en evolutie.³⁶⁶

15 maart 2018 Het derde deel van de serie van prof. De Vries verschijnt in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk*. De geleerde gaat kort in op de vermeende bewijzen voor evolutie.³⁶⁷

29 maart 2018 Het vierde deel van de serie van prof. De Vries verschijnt in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk*. De geleerde gaat verder in op de vermeende bewijzen voor evolutie.³⁶⁸

10 april 2018 In de hervormde gemeente van Vreeswijk wordt een toerustingsavond belegd rond het boek van prof. Van den Brink. ³⁶⁹

12 april 2018 Het vijfde deel van de serie van prof. De Vries verschijnt in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk*. De geleerde gaat verder in op de vermeende bewijzen voor evolutie. (https://www.hervormdvreeswijk.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=4247:avond-over-en-de-aarde-bracht-voort&catid=165:algemeen-nieuws&Itemid=720)³⁷⁰

(https://www.hervormdvreeswijk.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=4247:avond-over-en-de-aarde-bracht-voort&catid=165:algemeen-nieuws&Itemid=720)

(https://www.hervormdvreeswijk.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=4247:avond-over-en-de-aarde-bracht-voort&catid=165:algemeen-nieuws&Itemid=720)**20 april 2018** Op de website *Samen Gereformeerd* wordt verwezen naar de kritische analyse van de filosoof en bioloog drs. Rafael Benjamin van het boek van prof. Van den Brink. (https://www.hervormdvreeswijk.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=4247:avond-over-en-de-aarde-bracht-voort&catid=165:algemeen-nieuws&Itemid=720)³⁷¹

26 april 2018 Het zesde deel van de serie van prof. De Vries verschijnt in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk*. De geleerde gaat kort in op de consequenties die het aanvaarden van evolutie met zich meebrengt. En roept op om naar de geschiedenis te kijken.³⁷²

10 mei 2018 Het zevende deel van de serie van prof. De Vries verschijnt in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk*. De geleerde gaat verder in op de consequenties die het aanvaarden van evolutie met zich meebrengt. En roept op om naar de geschiedenis te kijken.³⁷³

15 mei 2018 Ds. Henk Mijnders, predikant voor de CGK te Zwolle, organiseert een verdiepingsavond rond het boek van prof. Van den Brink.³⁷⁴

24 mei 2018 Het achtste deel van de serie van prof. De Vries verschijnt in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk*. De geleerde gaat kort in op de theologische consequenties die het aanvaarden van evolutie met zich meebrengt.³⁷⁵

7 juni 2018 Het negende deel van de serie van prof. De Vries verschijnt in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk*. De geleerde gaat verder in op de consequenties die het aanvaarden van evolutie met zich meebrengt. En roept op om naar de geschiedenis te kijken.³⁷⁶

21 juni 2018 Het tiende deel van de serie van prof. De Vries verschijnt in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk*. De geleerde gaat verder in op de consequenties die het aanvaarden van evolutie met zich meebrengt. En roept op om naar de geschiedenis te kijken.³⁷⁷

22 juni 2018 Het is een jaar geleden dat het boek van prof. Van den Brink verscheen. *Logos Instituut* heeft diverse creationistische recensies gebundeld en publiceert ze op deze dag. Allereerst verscheen de recensie van ir. Kees Fieggen online.³⁷⁸ Daarna de reactie van dr. John Byl op het debat rond schepping en evolutie.³⁷⁹ Als derde verscheen de recensie van drs. Martie Dieperink.³⁸⁰ De vierde recensie was de het tweedelige artikel van dr. Siem de Marie.³⁸¹ Als laatste verscheen de recensie van drs. Koos van Delden.³⁸²

5 juli 2018 Het elfde deel van de serie van prof. De Vries verschijnt in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* In dit deel geeft hij aan dat de aanvaarding van evolutie de kern van de christelijke geloofsleer aantast.³⁸³

6 juli 2018 Onder leiding van oudtestamenticus drs. Adri van der Wal zal er een driedelige toerustingscursus worden gegeven vanuit het boek van prof. Van den Brink. Hij doet dit voor de PThU (*Theologie voor geïnteresseerden*).³⁸⁴

19 juli 2018 Het twaalfde deel van de serie van prof. De Vries verschijnt in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* In dit deel geeft hij aan dat de aanvaarding van evolutie de kern van de christelijke ethiek aantast.³⁸⁵ G.P.P. Burggraaf schrijft op zijn website *De Rokende Vlaswiek* een afwijzend stuk over het boek van prof. Van den Brink. Hij noemt de hoogleraar een ketter en evolutionist.³⁸⁶

25 juli 2018 Het *Christelijk Informatie Platform* (CIP) meldt dat Arie van Heteren een samenvatting heeft geschreven van het boek van prof. Van den Brink. Volgens Van Heteren vonden mensen het boek van prof. Van den Brink moeilijk toegankelijk. De aantekeningen die Van Heteren heeft gemaakt worden gratis via de mail verstrekt.³⁸⁷

16 augustus 2018 Het dertiende en laatste deel van de serie van prof. De Vries verschijnt in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* In dit deel benadrukt hij nogmaals dat evolutie en christelijk geloof onmogelijk samen kunnen gaan. Hij sluit af met verwonderingslied over Gods schepping.³⁸⁸

30 augustus 2018 Prof. dr. G. van den Brink reageert naar aanleiding van de twee series van resp. prof. Van Vlastuin en prof. De Vries in het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk*. Hij geeft aan dat de hoogleraren niet net als Voetius een onhoudbaar standpunt moeten verdedigen. Voetius verdedigde het geocentrisme terwijl hedentendage daar vrijwel niemand meer aan vast houdt.³⁸⁹ De hoogleraren reageren in hetzelfde blad op prof. Van den Brink. Ze geven aan dat het christelijk geloof staat of valt met de heilsfeiten zoals de maagdelijke geboorte en de opstanding. "Maar dat geldt evenzeer voor het historische feit van de zondeval door de overtreding van het eerste mensenpaar: Adam en Eva." Ze sluiten af met een verwijzing naar dr. Martyn Lloyd-Jones waarin hij aangeeft dat de historiciteit van Adam en Eva een zeer vitale zaak is.³⁹⁰

13 september 2018 In het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* blikt dr. P. de Vries terug op de discussie. Hij raagt zich af of de evolutieleer verenigbaar is met het christelijk geloof. Hij noemt daarin het recente verschijnen van het boek van prof. Van den Brink en de studiedag van 22 september 2017. De theoloog vindt bezinning noodzakelijk en verwijst naar twee boeken die daarbij kunnen helpen: *Theistic Evolution. A Scientific, Philosophical, and Theological Critique* en *Oorspronkelijk* (het boek van prof. Paul).³⁹¹

19 september 2018 Op de website van *Logos Instituut* verschijnt een recensie van het boek van prof. Van den Brink geschreven door Nathan van Ree. Hij noemt het een slechte wijn met een fraai etiket en vraagt zich af hoe een slecht verhaal zo eloquent geschreven kan zijn. ³⁹²De wetenschapshistoricus dr. Ab Flipse schreef een recensie van het boek van prof. Van den Brink voor het *Nederlands Theologisch Tijdschrift*.³⁹³

21 september 2019 Ir. Han de Bruijn laat via de email weten dat hij een review geplaatst heeft op bol.com van het boek van prof. Van den Brink.³⁹⁴

27 september 2018 In het *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* verschijnt het tweede en laatste deel in de serie van dr. P. de Vries. Hij komt tot de conclusie dat de evolutieleer niet verenigbaar is met het klassiek-christelijk geloof. En noemt het boek van prof. Paul een zeer instructieve samenvatting van de discussie.³⁹⁵

12 oktober 2018 De organisatie AKZ+ geeft in haar nieuwsbrief aan dat de vragen die gesteld konden worden na afloop van het congres van 22 september 2017 u beantwoord zijn op de website *Weetwatjegeloofd*. Ook zijn er twee videolessen beschikbaar gesteld vanuit deze dag, resp. die van prof. Van den Brink en die van prof. Peels.³⁹⁶

Delen 253

Tweeten

Save

Meer

(https://uk.pinterest.com/pin/create/button/?guid=Kz9dzikC4jd5-2&url=https%3A%2F%2Flogos.nl%2Fen-aarde-bracht-voort-christelijk-geloof-en-evolutie%2F&media=https%3A%2F%2Flogos.nl%2Fwp-content%2Fuploads%2F2016%2F11%2FMars_zo%20n%20pikabay.jpg&description=En%20de%20aarde%20bracht%20voort.%20Christelijk%20geloof%20en%20evolutie)

guid=Kz9dzikC4jd5-

2&url=https%3A%2F%2Flogos.nl%2Fen-

aarde-bracht-

voort-

christelijk-

geloof-en-

evolutie%2F&media=https%3A%2F%2Flogos.nl%2Fwp-

content%2Fuploads%2F2016%2F11%2FMars_zo%20n%20pikabay.jpg&description=En%20de%20aarde%20bracht%20voort.%20Christelijk%20geloof%20en%20evolutie)

Waarheidsvriend en andere (kerkelijke) bladen gevoerd werd. Dat essay is hier te lezen: <https://logos.nl/de-theologie-en-haar-knieval-voor-het-neodarwinisme/> (<https://logos.nl/de-theologie-en-haar-knieval-voor-het-neodarwinisme/>).

1.

2. Eerder schreef ik al een essay over een interview met prof. Van den Brink in Kontekstueel en de discussie die daaropvolgend in De Waarheidsvriend en andere (kerkelijke) bladen gevoerd werd. Dat essay is hier te lezen: <https://logos.nl/de-theologie-en-haar-knieval-voor-het-neodarwinisme/> (<https://logos.nl/de-theologie-en-haar-knieval-voor-het-neodarwinisme/>).

3. De Engelstalige editie verschijnt in 2018 bij Eerdmans onder de titel *Reformed Theology and Evolutionary Theory*. Van den Brink schrijft in 'De aarde bracht voort' over dit boek: 'In de Engelstalige pendant van het onderhavige boek richt ik me daarom specifiek op de verhouding tussen de gereformeerde theologie en de evolutietheorie. In deze Nederlandse uitgave, die een wat minder technisch karakter draagt en op een wat breder publiek gericht is, gebeurt dat niet of in elk geval minder expliciet.' (p. 25).

4. Zie voor een bespreking van het meest recente artikel van haar hand over geloof en evolutie ook de achtdelige serie van Eppie: [deel 1 \(https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wa-ar-wortelt-radix/\)](https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wa-ar-wortelt-radix/), [deel 2 \(https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix/\)](https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix/), [deel 3 \(https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix-2/\)](https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix-2/), [deel 4 \(https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix-3/\)](https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix-3/), [deel 5 \(https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix-4/\)](https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix-4/), [deel 6 \(https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix-5/\)](https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix-5/), [deel 7 \(https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix-6/\)](https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix-6/) en [deel 8 \(https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix-7/\)](https://logos.nl/methodologisch-naturalisme-wortelt-radix-7/). Van den Brink gaf aan zeer gerustgesteld te zijn na het verhaal van de Jong. Het verhaal van haar was iets waar de theoloog het

meest tegen op zag: *'Als de wetenschap maar goed zit' dan is het goed.* Haar bijdrage is [hier](http://www.sterrenstof.info/voordracht-gerdien-de-jong-bij-boekpresentatie/) (<http://www.sterrenstof.info/voordracht-gerdien-de-jong-bij-boekpresentatie/>) te vinden.

5. Zij gaven met kritische kanttekeningen aan (nog) niet overtuigd te zijn van de revisie van prof. Van den Brink. De bijdrage van prof. Wisse is ondertussen ook online verschenen en [hier](http://www.geloven.nu/2017/06/symposium-bij-de-presentatie-van-en-de.html) (<http://www.geloven.nu/2017/06/symposium-bij-de-presentatie-van-en-de.html>) te lezen.

6. Templeton World Charity Foundation is een organisatie die grote gelden geeft aan theïstisch evolutionistische organisaties. Zo is door middel van de financiering van TWCF *Faraday Institute* en *BioLogos* opgericht. Daarnaast heeft ook de Nederlandse organisatie *ForumC* een grote injectie gehad van deze organisatie.

7. <https://www.godgeleerdheid.vu.nl/nl/nieuws-en-agenda/agenda/2017/apr-jun/170622-boekpresentatie-en-de-aarde-bracht-voort.aspx> (<https://www.godgeleerdheid.vu.nl/nl/nieuws-en-agenda/agenda/2017/apr-jun/170622-boekpresentatie-en-de-aarde-bracht-voort.aspx>).

8. Prof. dr. ir. H. Jochemsen is bijzonder hoogleraar christelijke filosofie aan de Wageningen University & Researchcenter. Zijn cv is [hier](http://www.wur.nl/nl/Personen/Henk-Jochemsen.htm) (<http://www.wur.nl/nl/Personen/Henk-Jochemsen.htm>) te vinden.

9. Prof. dr. C. Dekker is hoogleraar in de moleculaire biofysica aan de Technische Universiteit Delft. Zijn cv is [hier](http://ceesdekkerlab.nl/wp-content/uploads/CV_2013october3.pdf) (http://ceesdekkerlab.nl/wp-content/uploads/CV_2013october3.pdf) te vinden. Hij heeft ook een eigen website die [hier](http://ceesdekkerlab.nl/) (<http://ceesdekkerlab.nl/>) te vinden is.

10. Prof. dr. W. van Vlastuin is hoogleraar Theologie en Spiritualiteit van het Gereformeerde protestantisme aan de Vrije Universiteit. Zijn cv is [hier](http://www.godgeleerdheid.vu.nl/nl/over-de-faculteit/medewerkers/wetenschappelijk-personeel-t-z/vlastuin.aspx) (<http://www.godgeleerdheid.vu.nl/nl/over-de-faculteit/medewerkers/wetenschappelijk-personeel-t-z/vlastuin.aspx>) te vinden. Hij heeft ook een eigen website die [hier](http://www.wvanvlastuin.nl/) (<http://www.wvanvlastuin.nl/>) te vinden is.

11. Prof. dr. A. Huijgen is hoogleraar systematische theologie aan de Theologische Universiteit Apeldoorn. Zijn cv is [hier](http://www.tua.nl/index.php?paginaID=36) (<http://www.tua.nl/index.php?paginaID=36>) te vinden. Hij heeft ook een eigen website die [hier](http://www.arnoldhuijgen.nl/) (<http://www.arnoldhuijgen.nl/>) te vinden is.

12. Prof. dr. H.G.L. Peels is hoogleraar Oude Testament aan de Theologische Universiteit Apeldoorn. Zijn cv is [hier](http://www.tua.nl/index.php?paginaID=34) (<http://www.tua.nl/index.php?paginaID=34>) te vinden.

13. Dr. A. Leene is onderzoeker aan de Universiteit van Stellenbosch. Haar cv is [hier](https://www.linkedin.com/in/almatine-leene-03b89a1b/?ppe=1) (<https://www.linkedin.com/in/almatine-leene-03b89a1b/?ppe=1>) te vinden. Zij heeft ook een eigen website die [hier](https://almatine.nl/) (<https://almatine.nl/>) te vinden is.

14. Prof. dr. M.J. Paul is hoogleraar Oude Testament aan de Evangelische Theologische Faculteit te Leuven. Zijn cv is [hier](https://www.etf.edu/medewerkers/mart-jan-paul/) (<https://www.etf.edu/medewerkers/mart-jan-paul/>) te vinden. Hij heeft ook een eigen website die [hier](http://mjpaul.nl/) (<http://mjpaul.nl/>) te vinden is.

15. Dr. R.T. te Velde is docent systematische theologie. Zijn cv is [hier](https://www.tukampen.nl/medewerkeronline/rttevelde) (<https://www.tukampen.nl/medewerkeronline/rttevelde>) te vinden. Hij heeft ook een eigen website die [hier](https://theologieplus.net/) (<https://theologieplus.net/>) te vinden is.

16. <https://www.weetwatjegeloof.nl/studiebijeenkomsten/evolutie/> (<https://www.weetwatjegeloof.nl/studiebijeenkomsten/evolutie/>)

17. Het congres is volgeboekt, het is niet meer mogelijk jezelf aan te melden. Studenten van de Theologische Universiteit Kampen kunnen op het congres nog wat studiepunten verdienen (na goed resultaat uiteraard): <https://www.pepredikanten.nl/studiebijeenkomsten/evolutie/> (<https://www.pepredikanten.nl/studiebijeenkomsten/evolutie/>).

18. Schinkelshoek, D., 2017, *Hoe geloof en evolutie kunnen samengaan*, Nederlands Dagblad 73 (19.567): 6-7.

19. Plantinga verwijst daarvoor naar een paper van dr. Granville Sewell: http://www.math.utep.edu/Faculty/sewell/AML_3497.pdf (http://www.math.utep.edu/Faculty/sewell/AML_3497.pdf). Overigens veroorzaakte deze paper nogal ophef. Lees daarvoor: <http://retractionwatch.com/2011/03/16/more-on-applied-mathematical-letters-journal-retracted-paper-questioning-second-law-of-thermodynamics/> (<https://retractionwatch.com/2011/03/16/more-on-applied-mathematical-letters-journal-retracted-paper-questioning-second-law-of-thermodynamics/>), <http://www.discovery.org/a/17011> (<http://www.discovery.org/a/17011>), https://evolutionnews.org/2011/06/journal_apologizes_and_pays_10/ (https://evolutionnews.org/2011/06/journal_apologizes_and_pays_10/) en <https://uncommondescent.com/intelligent-design/sincere-and-heartfelt-apologies-to-granville-sewell-from-the-math-journal-that-dumped-his-article-due-to-darwinist-pressure/> (<https://uncommondescent.com/intelligent-design/sincere-and-heartfelt-apologies-to-granville-sewell-from-the-math-journal-that-dumped-his-article-due-to-darwinist-pressure/>).

20. Plantinga verwijst daarvoor naar een artikel op de website van ICR: <http://www.icr.org/article/coelacanth-evolutionists-still-fishing/> (<http://www.icr.org/article/coelacanth-evolutionists-still-fishing/>).

21. <http://www.daveplantinga.nl/archives/6906> (<http://www.daveplantinga.nl/archives/6906>).

22. Sikkema, R., 2017, 'Samen ten strijde tegen evolutionisme', Nederlands Dagblad 73 (19.568): 7.

23. Verslaggever, 2017a, "Staat der rechtheid was er", Reformatorisch Dagblad 47 (70): 15. Verslaggever, 2017b, "Studie luidt nieuwe fase in", Reformatorisch Dagblad 47 (70): 15. Verslaggever, 2017c, "Ondertoon van dit boek is bezwerend rond evolutie", Reformatorisch Dagblad 47 (70): 15.

24. Dat verslag is hier te vinden: <https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/830-presentatie-boek-en-de-aarde-bracht-voort> (<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/830-presentatie-boek-en-de-aarde-bracht-voort>). De auteur is bioloog en journalist dr. René Fransen. Hij noemt in het verslag ook Logos Instituut en probeert de uitspraak van predikant drs. Verhoeven te gebruiken tegen het Instituut. Op zijn weblog doet hij dat in sterkere bewoording: <http://www.sterrenstof.info/verslag-boekpresentatie-en-de-aarde-bracht-voort/> (<http://www.sterrenstof.info/verslag-boekpresentatie-en-de-aarde-bracht-voort/>). Dr. Fransen heeft hier de spreekwoordelijke bel wel horen luiden maar weet niet waar de klepel hangt. Allereerst geeft hij de predikant verkeerd weer en ten tweede verspreidt hij onjuistheden over de (ondertussen) beruchte brief. Verhoeven zei, en ik citeer nu letterlijk: *'Er is een groep geleerden in het Logos Instituut. Zij zeggen: als je eenmaal de evolutietheorie hebt aanvaard, ben je wég. Zes dagen zijn zes dagen. Gijsbert zegt: wetenschappelijk is het jonge-aarde-creationisme zwak, Bijbels-theologisch sterk. Gijsbert zegt het omgekeerde: als je de evolutietheorie aanvaardt, hou dan op met deale en whealen, aanvaard het ruimhartig, zonder kramp, en doordenk de theologische consequenties. Ik voel me bij beiden ongemakkelijk. Ik krijg van beiden het pistool op mijn borst. Gijsbert bewoog mij bijna een jonge-aarde-creationist te worden, maar dat ben ik nooit geweest. Ik heb*

me nooit op m'n gemak gevoeld bij Ouweneel, Van Delden en Hobrink. Zij weten mij te veel. Het is teleurstellend dat oprecht uitgesproken woorden van een door mij zeer gewaardeerd gemeentepredikant verdraaid worden. Welke brief heeft dominee Verhoeven ontvangen? Een uitnodiging voor een besloten bijeenkomst voor predikanten, kerkelijk werkers en docenten: <https://logos.nl/evenement/besloten-bijeenkomst-predikanten-kerkelijk-werkers-en-docenten/> (<https://logos.nl/evenement/besloten-bijeenkomst-predikanten-kerkelijk-werkers-en-docenten/>). De uitnodigingsbrief is niet online gepubliceerd omdat het een besloten bijeenkomst betreft. In die brief wordt met geen woord gerept over 'dat wie de schepping in zes dagen' afwijst, 'feitelijk verloren' is. Dr. Fransen heeft de brief niet ontvangen dus gebruikt hier zijn spreekwoordelijke 'dikke duim'.

25. <http://cult.tpo.nl/2017/06/23/bonusquote-orthodox-christelijke-theoloog-en-hoogleraar-erkent-evolutietheorie-en-oude-aarde/> (<http://cult.tpo.nl/2017/06/23/bonusquote-orthodox-christelijke-theoloog-en-hoogleraar-erkent-evolutietheorie-en-oude-aarde/>).

26. <https://logos.nl/philip-bell-nederland-om-ouders-en-opvoeders-ondersteunen/> (<https://logos.nl/philip-bell-nederland-om-ouders-en-opvoeders-ondersteunen/>)

27. <https://logos.nl/geruchten-rondom-adams-overlijden-weer-erbij/> (<https://logos.nl/en-aarde-bracht-voort-christelijk-geloof-en-evolutie/>)

28. <https://godenenmensen.wordpress.com/2017/06/24/het-klopt-de-evolutietheorie-is-niet-bewezen/> (<https://godenenmensen.wordpress.com/2017/06/24/het-klopt-de-evolutietheorie-is-niet-bewezen/>). Paul Delfgaauw, de auteur, noemt een door mij aangehaalde zaak uit de discussie niet. Namelijk dat het niet wil zeggen dat creationisten niet aan een vorm van werkelijkheidsbeschrijving doen. Bij creationisten zijn geloof en wetenschap (uiteraard niet de naturalistische variant) verenigd. Ook van belang te noemen uit de discussie is mijn constatering dat veruit de meeste theïstische evolutionisten te weinig gelezen hebben van creationisten om tot een eerlijk 'oordeel' te komen.

29. <https://www.denieuwekoers.nl/darwin-punt-en-god-is-schepper> (<https://www.denieuwekoers.nl/darwin-punt-en-god-is-schepper>).

30. Reus, T. de, 2017, *De evolutietheorie is ook aanvaardbaar voor orthodox-gereformeerden*, Friesch Dagblad 110 (147): 12. Zie hier en [hier](http://www.tierkdereus.nl/gijsbert-van-den-brink-schepping-en-evolutie-evolutie/) (<http://www.tierkdereus.nl/gijsbert-van-den-brink-schepping-en-evolutie-evolutie/>).

31. Zwol, B. van, 2017, *Andere taal*, Nederlands Dagblad 73 (19.570): 11. Online te vinden via: <https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-bijbel-spreekt-andere-taal-dan.2720425.lynkx> (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-bijbel-spreekt-andere-taal-dan.2720425.lynkx>).

32. Luehof, G., 2017, *Worden als een kind*, Nederlands Dagblad 73 (19.570): 11. Online te vinden via: <https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-evolutietheorie-word-liever-als.2720420.lynkx> (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-evolutietheorie-word-liever-als.2720420.lynkx>). Bij 'vrouw in het ambt' doelt de auteur op het synodebesluit wat eerder deze maand werd genomen binnen de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt. Zie ook: https://www.werkenaaneenheid.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=1756:vrouwen-mogen-ook-dominee-worden-in-de-gkv-gods-woord-is-vogelvrij-verklaard&catid=153:de-vrouw-in-het-ambt&Itemid=968 (https://www.werkenaaneenheid.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=1756:vrouwen-mogen-ook-dominee-worden-in-de-gkv-gods-woord-is-vogelvrij-verklaard&catid=153:de-vrouw-in-het-ambt&Itemid=968). Met Bart Kamphuis doelt de auteur op de promotie van deze geleerde op de 'conjectuurkritiek van het Nieuwe Testament'. Zie ook: <http://www.godgeleerdheid.vu.nl/nl/over-de-faculteit/medewerkers/wetenschappelijk-personeel-g-l-b-l-f-kamphuis/index.aspx> (<http://www.godgeleerdheid.vu.nl/nl/over-de-faculteit/medewerkers/wetenschappelijk-personeel-g-l-b-l-f-kamphuis/index.aspx>).

33. <http://www.eo.nl/geloven/nieuws/item/adam-en-eva-waren-niet-de-enige-mensen-op-aarde/> (<http://www.eo.nl/geloven/nieuws/item/adam-en-eva-waren-niet-de-enige-mensen-op-aarde/>).

34. <http://www.hetgoedeleven.com/2017/06/27/de-evolutietheorie-is-ook-aanvaardbaar-voor-orthodox-gereformeerden/> (<http://www.hetgoedeleven.com/2017/06/27/de-evolutietheorie-is-ook-aanvaardbaar-voor-orthodox-gereformeerden/>).

35. Borger, P., 2017, *Zeg wel even welke evolutie je bedoelt*, Nederlands Dagblad 73 (19.572): 12-13. Het artikel is [hier](https://www.nd.nl/nieuws/opinie/zeg-wel-even-welke-evolutie-je-bedoelt.2722169.lynkx) (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/zeg-wel-even-welke-evolutie-je-bedoelt.2722169.lynkx>) online te vinden.

36. KleinJan, G.J., 2017, 'God en Darwin gaan prima samen', Trouw 75 (22.284): 10-11. <https://www.trouw.nl/religie-en-filosofie/gereformeerde-theoloog-darwin-en-god-gaan-prima-samen--a8f641e7/> (<https://www.trouw.nl/religie-en-filosofie/gereformeerde-theoloog-darwin-en-god-gaan-prima-samen--a8f641e7/>).

37. Huttinga, W., 2017, *Een belangrijk boek over christelijk geloof en evolutie*, Trouw 75 (22.284): 10.

38. <http://www.kruislinks.nl/nieuws/en-de-aarde-bracht-voort-is-een-onmisbaar-boek-in-het-evolutiedebat/> (<http://www.kruislinks.nl/nieuws/en-de-aarde-bracht-voort-is-een-onmisbaar-boek-in-het-evolutiedebat/>).

39. <http://www.headlines24.nl/nieuwsartikel/240051/201706/en-de-aarde-bracht-voort-is-een-onmisbaar-boek-in-het-evolutiedebat> (<http://www.headlines24.nl/nieuwsartikel/240051/201706/en-de-aarde-bracht-voort-is-een-onmisbaar-boek-in-het-evolutiedebat>).

40. <https://logos.nl/zeg-wel-even-welke-evolutie-bedoelt/> (<https://logos.nl/zeg-wel-even-welke-evolutie-bedoelt/>).

41. <https://cip.nl/63229-prof-dr-gijsbert-van-den-brink-legt-uit-waarom-evolutie-je-geloof-niet-onderuit-hoeft-te-halen> (<https://cip.nl/63229-prof-dr-gijsbert-van-den-brink-legt-uit-waarom-evolutie-je-geloof-niet-onderuit-hoeft-te-halen>).

42. <https://waaromschepping.wordpress.com/2017/06/30/en-van-den-brink-bracht-voort-recensie/> (<https://waaromschepping.wordpress.com/2017/06/30/en-van-den-brink-bracht-voort-recensie/>).

43. Paul, M.J., *Indirecte manier van scheppen*, Nederlands Dagblad Gulliver 73 (19.574): 13. Wisse, M., 2017, *Nieuwe problemen*, Nederlands Dagblad Gulliver 73 (19.574): 13. <https://www.nd.nl/nieuws/boeken/van-den-brink-zet-aan-het-denken.2724336.lynkx> (<https://www.nd.nl/nieuws/boeken/van-den-brink-zet-aan-het-denken.2724336.lynkx>).

- 44.** <http://www.theoblogie.nl/nieuw-boek-schepping-en-evolutie-doet-stof-opwaaien/> (<http://www.theoblogie.nl/nieuw-boek-schepping-en-evolutie-doet-stof-opwaaien/>)
- 45.**
[http://www.refoportaal.nl/nieuws/details/152537/Prof. dr. Gijsbert van den Brink legt uit waarom evolutie je geloof niet onderuit hoeft te halen/](http://www.refoportaal.nl/nieuws/details/152537/Prof._dr._Gijsbert_van_den_Brink_legt_uit_waarom_evolutie_je_geloof_niet_onderuit_hoeft_te_halen/)
[http://www.refoportaal.nl/nieuws/details/152537/Prof. dr. Gijsbert van den Brink legt uit waarom evolutie je geloof niet onderuit hoeft te halen/](http://www.refoportaal.nl/nieuws/details/152537/Prof._dr._Gijsbert_van_den_Brink_legt_uit_waarom_evolutie_je_geloof_niet_onderuit_hoeft_te_halen/)
- 46.** Streuper, S., 2017, *Wijsheid, Joost van den Vondel en Salomo*, Nederlands Dagblad 73 (19.575): 15.
<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-christenen-denk-bij-discussies.2726199.lynkx>
<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-christenen-denk-bij-discussies.2726199.lynkx>.
- 47.** <http://www.sterrenstof.info/de-allerlaatste-keer-evolutie-is-een-blijvertje/> (<http://www.sterrenstof.info/de-allerlaatste-keer-evolutie-is-een-blijvertje/>).
- 48.** <https://tegenwichtblog.com/2017/07/01/de-onverzoenbaarheid-van-bijbelse-schepping-en-evolutie/>
<https://tegenwichtblog.com/2017/07/01/de-onverzoenbaarheid-van-bijbelse-schepping-en-evolutie/>
- 49.** <http://hervormdputtershoek.nl/kerk-en-pastoraat/taken-van-de-kerkenraad/31-weekinformatie> (<http://hervormdputtershoek.nl/kerk-en-pastoraat/taken-van-de-kerkenraad/31-weekinformatie>).
- 50.** <https://uitdaging.nl/4863-gaan-darwin-en-god-prima-samen> (<https://uitdaging.nl/4863-gaan-darwin-en-god-prima-samen>).
- 51.** Vanaf 3:00 te beluisteren: <http://www.nporadio5.nl/eolive/gemist/audio/22763/weekoverzicht-www-eo-nl-geloven-01-07-2017>
<http://www.nporadio5.nl/eolive/gemist/audio/22763/weekoverzicht-www-eo-nl-geloven-01-07-2017>.
- 52.** <https://logos.nl/en-brink-bracht-voort/> (<https://logos.nl/en-brink-bracht-voort/>).
- 53.** <https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/opinie/item/834-gemeenschappelijke-afstamming-deel-3-theologische-consequenties>
<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/opinie/item/834-gemeenschappelijke-afstamming-deel-3-theologische-consequenties>) De andere twee delen zijn [hier](https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/opinie/item/821-waarom-gemeenschappelijke-afstamming-waarschijnlijk-is-deel-1) (<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/opinie/item/821-waarom-gemeenschappelijke-afstamming-waarschijnlijk-is-deel-1>) en [hier](https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/opinie/item/827-waarom-gemeenschappelijke-afstamming-waarschijnlijk-is-deel-2) (<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/opinie/item/827-waarom-gemeenschappelijke-afstamming-waarschijnlijk-is-deel-2>) terug te vinden.
- 54.** <https://cip.nl/63297-gijsbert-van-den-brink-herdruk-evolutie> (<https://cip.nl/63297-gijsbert-van-den-brink-herdruk-evolutie>).
- 55.** Veenstra, G.J.C., 2017, *Doordenken op evolutie biedt kansen*, Nederlands Dagblad 73 (19.578): 12-13
<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/doordenken-op-evolutie-biedt-kansen.2728948.lynkx> (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/doordenken-op-evolutie-biedt-kansen.2728948.lynkx>).
- 56.** <https://logos.nl/kanttekeningen-christelijk-geloof-en-evolutie/> (<https://logos.nl/kanttekeningen-christelijk-geloof-en-evolutie/>).
- 57.** Nieuwpoort, A. van, 2017, *De Schepping is niet gelijk aan de natuur*, Trouw 75 (22.291): 22 <https://www.trouw.nl/opinie/de-schepping-is-niet-gelijk-aan-de-natuur-a9e1ffc7/> (<https://www.trouw.nl/opinie/de-schepping-is-niet-gelijk-aan-de-natuur-a9e1ffc7/>).
- 58.** Vlies, B.J. van der, 2017, *Zorg over gezag*, Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk 13 (25): 22.
- 59.** Schaap, G.J., 2017, *Dr. Gijsbert van den Brink: 'Adam en Eva waren niet de enige mensen op aarde'*, EO Visie 2007 (27/28): 18.
- 60.** <http://goedereede.pkn-veenendaal.nl/~goedereede/cms/?q=content/bezinning-en-rust> (<http://goedereede.pkn-veenendaal.nl/~goedereede/cms/?q=content/bezinning-en-rust>)
- 61.** <https://www.trouw.nl/home/is-er-een-aardverschuiving-gaande-binnen-de-gereformeerde-gezindte--a3ee0710/>
<https://www.trouw.nl/home/is-er-een-aardverschuiving-gaande-binnen-de-gereformeerde-gezindte--a3ee0710/>.
- 62.** <https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/07/07/recensie-en-de-aarde-bracht-voort/>
<https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/07/07/recensie-en-de-aarde-bracht-voort/>.
- 63.** Reus, T. de, 2017, *Darwin heeft een punt en God is zijn schepper*, De Nieuwe Koers 2017 (6): 29-35.
- 64.** Bovenkamp, J. van den, Fijter, F. de, 2017, *Principiële openheid*, De Nieuwe Koers 2017 (6): 5.
- 65.** Anoniem, 2017, *Evolutie. Stel dat het waar is...*, De Nieuwe Koers 2017 (6): 7.
- 66.** http://opengeloven.net/index.php?option=com_content&view=article&id=207:en-de-aarde-bracht-voort&catid=7:recensies&Itemid=6
http://opengeloven.net/index.php?option=com_content&view=article&id=207:en-de-aarde-bracht-voort&catid=7:recensies&Itemid=6.
- 67.** http://www.maartenvanloon.nl/index.html?schepping_en_evolutie/platteaarde.html (http://www.maartenvanloon.nl/index.html?schepping_en_evolutie/platteaarde.html).
- 68.** Dikkenberg, B. van den, Stolk, M., 2017, *Worstelen met de grote vragen*, Reformatorisch Dagblad Zomer 47 (83): 2-3.
- 69.** Resp.: Brink, G. van den, 2017, *En de aarde bracht voort. Christelijk geloof en evolutie* (Utrecht: Boekencentrum). Paul, M.J., 2017, *Oorspronkelijk. Overwegingen bij schepping en evolutie* (Apeldoorn: Labarum). Het laatstgenoemde boek verschijnt eind augustus. Bij verschijning hoop ik ook een dergelijk overzicht als hierboven samen te stellen.
- 70.** <https://youtu.be/Nm6cgioyERs> (<https://youtu.be/Nm6cgioyERs>).
- 71.** <http://www.vergadering.nu/> (<http://www.vergadering.nu/>)
- 72.** <https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/boeken/item/836-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort-christelijk-geloof-en-evolutie-2017> (<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/boeken/item/836-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort-christelijk-geloof-en-evolutie-2017>).

- 73.** Moeliker, R., 2017, *Zorg over Schriftgezag*, Nederlands Dagblad 73 (19.582): 7 <https://www.nd.nl/nieuws/geloof/blogs-en-bladen-kerk-zorg-over-schriftgezag.2732795 lynkx> (<https://www.nd.nl/nieuws/geloof/blogs-en-bladen-kerk-zorg-over-schriftgezag.2732795 lynkx>).
- 74.** <http://www.theoblogie.nl/reactie-dr-maarten-wisse-op-en-aarde-bracht-voort/> (<http://www.theoblogie.nl/reactie-dr-maarten-wisse-op-en-aarde-bracht-voort/>)
- 75.** <http://cathyslatblog.blogspot.nl/2017/07/en-de-aarde-bracht-voort.html> (<https://cathyslatblog.blogspot.nl/2017/07/en-de-aarde-bracht-voort.html>)
- 76.** Brink, G.A. van den, 2017, "Geloof en wetenschap teveel gescheiden werelden", Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (86): 2-3. <https://www.rd.nl/boeken/geloof-en-wetenschap-te-veel-gescheiden-werelden-1.1415757> (<https://www.rd.nl/boeken/geloof-en-wetenschap-te-veel-gescheiden-werelden-1.1415757>) Via twitter meldde ik in twee tweets: 'Recensent GAvdB geeft in @refdag een uitdaging mee: 'Ik verwacht niet dat er (...) een antwoord op vergelijkbaar niveau zal komen.' Uitdaging GAvdB in @refdag aangenomen en de handschoen opgepakt. Zie ook kopje 'eigen mening': <https://logos.nl/en-aarde-bracht-voort-christelijk-geloof-en-evolutie/> (<https://logos.nl/en-aarde-bracht-voort-christelijk-geloof-en-evolutie/>).
- 77.** <https://www.rd.nl/kerk-religie/enqu%C3%A4te-opinieblad-de-nieuwe-koers-over-schepping-en-evolutie-1.1415623> (<https://www.rd.nl/kerk-religie/enqu%C3%A4te-opinieblad-de-nieuwe-koers-over-schepping-en-evolutie-1.1415623>).
- 78.** <https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/837-enquete-over-schepping-evolutie> (<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/837-enquete-over-schepping-evolutie>)
- 79.** <https://logos.nl/schiep-god-evolutie/> (<https://logos.nl/schiep-god-evolutie/>).
- 80.** <https://datgeeftedenken.wordpress.com/2017/07/12/evolutie-en-geloof-het-valt-allemaal-wel-mee/> (<https://datgeeftedenken.wordpress.com/2017/07/12/evolutie-en-geloof-het-valt-allemaal-wel-mee/>).
- 81.** <http://vergadering.nu/boekbrink-de-aarde-bracht-voort.htm> (<http://vergadering.nu/boekbrink-de-aarde-bracht-voort.htm>)
- 82.** Verhoeven, J.A.W., 2017, *Dr. G. van den Brink: Evolutietheorie sluit geloof niet uit*, De Waarheidsvriend 105 (28/29): 8-10. <http://dewaarheidsvriend.nl/artikelen/dr-g-van-den-brink-evolutietheorie-sluit-geloof-niet-uit> (<http://dewaarheidsvriend.nl/artikelen/dr-g-van-den-brink-evolutietheorie-sluit-geloof-niet-uit>).
- 83.** Redactie kerk, 2017, "Verbind Bijbel en wetenschap niet te snel", Reformatorisch Dagblad 47 (87): 2 <https://www.rd.nl/kerk-religie/ds-verhoeven-voorzichtig-met-verbinding-bijbeluitleg-en-wetenschap-1.1415949> (<https://www.rd.nl/kerk-religie/ds-verhoeven-voorzichtig-met-verbinding-bijbeluitleg-en-wetenschap-1.1415949>).
- 84.** Grandia, J.J., 2017, *Niet overtuigend, wel uitdagend*, Reformatorisch Dagblad 47 (88): 24-25.
- 85.** https://nl.wikipedia.org/wiki/Gijsbert_van_den_Brink (https://nl.wikipedia.org/wiki/Gijsbert_van_den_Brink).
- 86.** <https://waaromschepping.wordpress.com/2017/07/14/contra-brinkum/> (<https://waaromschepping.wordpress.com/2017/07/14/contra-brinkum/>).
- 87.** www.hervormd-ermelo.nl/Oude%20Kerk/Nieuws.aspx?NID=3382 (<http://www.hervormd-ermelo.nl/Oude%20Kerk/Nieuws.aspx?NID=3382>).
- 88.** Horst, G. ter., 2017, 'Talloze vragen' bij evolutiepleidooi, Nederland Dagblad 73 (19.587): 7 <https://www.nd.nl/nieuws/geloof/kerkbladen-om-ouders-toch-naar-kerk-blijven-gaan.2738217 lynkx> (<https://www.nd.nl/nieuws/geloof/kerkbladen-om-ouders-toch-naar-kerk-blijven-gaan.2738217 lynkx>).
- 89.** <http://wp.pgn-nuenen.nl/preek-sinds-het-begin/> (<http://wp.pgn-nuenen.nl/preek-sinds-het-begin/>).
- 90.** <https://logos.nl/contra-brinkum/> (<https://logos.nl/contra-brinkum/>).
- 91.** <https://www.visdief.nl/recensie-en-de-aarde-bracht-voort-gijsbert-van-den-brink/> (<https://www.visdief.nl/recensie-en-de-aarde-bracht-voort-gijsbert-van-den-brink/>).
- 92.** Luiting, G., 2017, *Schepping en evolutie*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (91): 9. Dekker-Daudey, M., 2017, *Schepping en evolutie (III)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (91): 9. Hagoort, F., 2017, *Schepping en evolutie (III)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (91): 9. Blokhuis, G., 2017, *Schepping en evolutie (IV)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (91): 9.
- 93.** Meerten, J.W. van, Benjamin, R., Binnenveld, W., Borger, P., Bos, H., Dam, J. van, Degens, H., Jong, W.M. de, Vogelaar, B.N., Zoutwelle, A., 2017, *Kritische weging evolutie ontbreekt*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (91): 8-9.
- 94.** <https://uitdaging.nl/4962-stel-dat-evolutie-niet-waar-zou-zijn-hellip> (<https://uitdaging.nl/4962-stel-dat-evolutie-niet-waar-zou-zijn-hellip>).
- 95.** <http://logos.nl/universele-gemeenschappelijke-afstamming-waarschijnlijk-juist/> (<https://logos.nl/universele-gemeenschappelijke-afstamming-waarschijnlijk-juist/>).
- 96.** Teeuw, A.A., 2017, *Wetenschap loopt vast met wonderen*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (92): 8-9 <https://www.rd.nl/opinie/wetenschap-loopt-vast-met-wonder-van-de-schepping-1.1417325> (<https://www.rd.nl/opinie/wetenschap-loopt-vast-met-wonder-van-de-schepping-1.1417325>).
- 97.** Hegeman, J., 2017, 'Niet weten' is geen excuus, Nederlands Dagblad 74 (19.591): 11 <https://www.nd.nl/nieuws/opinie/in-de-discussie-over-schepping-en-wetenschap-kun.2740979 lynkx> (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/in-de-discussie-over-schepping-en-wetenschap-kun.2740979 lynkx>). Mogelijk helpt dit (<https://logos.nl/tien-tips-voor-als-je-gelooft-in-een-schepping-in-zes-dagen/>) artikel dr. Hegeman om studenten positie te geven in het debat. Het verscheen vorig jaar in het *Reformatorisch Dagblad*. De volledige bronvermelding luidt: Meerten, J.W. van, 2016, *Tien tips voor als je gelooft in een schepping in zes dagen*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 46 (167): 6-7.

- 98.** <https://cip.nl/63639-christelijke-wetenschappers-kritisch-op-evolutie-visie-gijsbert-van-den-brink> (<https://cip.nl/63639-christelijke-wetenschappers-kritisch-op-evolutie-visie-gijsbert-van-den-brink>).
- 99.** Quist, J., 2017, *Natuur strijdt soms met Schriftuur*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (94): 8-9 <https://www.rd.nl/ opinie/wetenschap-botst-soms-met-de-bijbel-en-dat-is-niet-erg-1.1417593> (<https://www.rd.nl/ opinie/wetenschap-botst-soms-met-de-bijbel-en-dat-is-niet-erg-1.1417593>).
- 100.** <http://www.kerkbladvoorhetnoorden.nl/index.php/artikelen-menu/alle-commentaar/2895-stel-dat-het-waar-is> (<http://www.kerkbladvoorhetnoorden.nl/index.php/artikelen-menu/alle-commentaar/2895-stel-dat-het-waar-is>).
- 101.** Kraker, J. de, 2017, *Gelovig weten*, Nederlands Dagblad 74 (19.593): 15 <https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-ik-mis-in-discussies-over-onze.2743604.lynkx> (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-ik-mis-in-discussies-over-onze.2743604.lynkx>).
- 102.** Dekker, W., 2017, *Zondeval*, Nederlands Dagblad 74 (19.593): 15 <https://www.nd.nl/nieuws/columns/de-vroegste-zonde-die-ik-mij-kan-herinneren-was.2743590.lynkx> (<https://www.nd.nl/nieuws/columns/de-vroegste-zonde-die-ik-mij-kan-herinneren-was.2743590.lynkx>).
- 103.** <http://wp.pgn-nuenen.nl/preek-het-verloren-paradijs/> (<http://wp.pgn-nuenen.nl/preek-het-verloren-paradijs/>).
- 104.** Het artikel verscheen ook op de website van Logos Instituut: <https://logos.nl/universele-gemeenschappelijke-afstamming-waarschijnlijk-juist/> (<https://logos.nl/universele-gemeenschappelijke-afstamming-waarschijnlijk-juist/>).
- 105.** <https://www.weet-magazine.nl/kritische-weging-evolutie-ontbreekt/> (<https://www.weet-magazine.nl/kritische-weging-evolutie-ontbreekt/>).
- 106.** Gorter, A.A., 2017, *Bijbel geeft meer licht over de schepping dan schepping over de Bijbel*, Reformatorisch Dagblad 47 (96): 9 <https://www.rd.nl/ opinie/bijbel-geeft-meer-licht-over-de-schepping-dan-schepping-over-de-bijbel-1.1418064> (<https://www.rd.nl/ opinie/bijbel-geeft-meer-licht-over-de-schepping-dan-schepping-over-de-bijbel-1.1418064>).
- 107.** Jansma, J.M., 2017, *Onwetendheid*, Nederlands Dagblad 74 (19.595): 13 <https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-je-hoeft-je-niet-te-schamen-als.2745231.lynkx> (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/ingezonden-brief-je-hoeft-je-niet-te-schamen-als.2745231.lynkx>).
- 108.** <https://logos.nl/wetenschap-loopt-vast-wonder-schepping/> (<https://logos.nl/wetenschap-loopt-vast-wonder-schepping/>).
- 109.** <https://uitdaging.nl/4987-kritische-weging-evolutie-ontbreekt> (<https://uitdaging.nl/4987-kritische-weging-evolutie-ontbreekt>).
- 110.** <http://www.daveplantinga.nl/boekbespreking-dr-g-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort-juni-2017> (<http://www.daveplantinga.nl/boekbespreking-dr-g-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort-juni-2017>).
- 111.** Oosterwijk, C.A., 2017, *Twijfel*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (98): 8-9.
- 112.** Schipper-Velema, K.G., 2017, *Schepping en evolutie (V)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (98): 9.
- 113.** Verweij, R., 2017, *Schepping en evolutie (VI)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (98): 9.
- 114.** <https://tderidder.wordpress.com/2017/07/26/leeservaring-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort/> (<https://tderidder.wordpress.com/2017/07/26/leeservaring-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort/>).
- 115.** <http://logos.nl/en-aarde-bracht-voort/> ([https://logos.nl/en-aarde-bracht-voort/](http://logos.nl/en-aarde-bracht-voort/)).
- 116.** <http://www.refoweb.nl/vragenrubriek/25108/en-de-aarde-bracht-voort-prof-dr-gijsbert-van-den-brink/> (<http://www.refoweb.nl/vragenrubriek/25108/en-de-aarde-bracht-voort-prof-dr-gijsbert-van-den-brink/>).
- 117.** <https://logos.nl/adam-wie-ben-je/> (<https://logos.nl/adam-wie-ben-je/>).
- 118.** Kruijf, G. de, 2017, *Wetenschap kan Schepper nooit klemzetten*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (102): 22-23 <https://www.rd.nl/ opinie/wetenschap-kan-schepper-nooit-klemzetten-1.1419447> (<https://www.rd.nl/ opinie/wetenschap-kan-schepper-nooit-klemzetten-1.1419447>).
- 119.** <https://logos.nl/historiciteit-van-de-bijbel-onder-vuur/> (<https://logos.nl/historiciteit-van-de-bijbel-onder-vuur/>).
- 120.** Braskamp, R., 2017, *Genesis 1 geen 'bewijs' voor de schepping*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (104): 8-9 <https://www.rd.nl/ opinie/genesis-1-is-geen-bewijs-voor-de-schepping-1.1419853> (<https://www.rd.nl/ opinie/genesis-1-is-geen-bewijs-voor-de-schepping-1.1419853>).
- 121.** Wit, J.R. de, 2017, *Vooruit*, Weet 46: 5.
- 122.** Jorritsma, R.N., 2017, *Schiep God door evolutie? Kijk wat er gebeurt als je de evolutietheorie met de Bijbel combineert*, Weet 46: 26-27.
- 123.** Wit, J.R. de, 2017, *En de aarde bracht voort*, Weet 46: 15.
- 124.** Schaap, G.J., 2017, *Geloof en evolutie*, EO Visie 2017 (31/32): ...
- 125.** *Zaterdag 5 augustus*. EO Live., EO Visie 2017 (31/32): ...
- 126.** Fransen, R., 2017, *Evolutietheorie heeft de beste papieren*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (106): 8-9 <https://www.rd.nl/ opinie/evolutietheorie-heeft-de-beste-papieren-1.1420317> (<https://www.rd.nl/ opinie/evolutietheorie-heeft-de-beste-papieren-1.1420317>). Op zijn weblog heeft hij het artikel uitgebreid en gesplitst in twee delen. Zie <http://www.sterrenstof.info/reactie-op-acht-bezwaren-tegen-evolutie/> (<http://www.sterrenstof.info/reactie-op-acht-bezwaren-tegen-evolutie/>) en <http://www.sterrenstof.info/reactie-op-acht-bezwaren-tegen-evolutie-ii/> (<http://www.sterrenstof.info/reactie-op-acht-bezwaren-tegen-evolutie-ii/>).
- 127.** Post, T., 2017, *Schepping en evolutie (VII)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (106): 8.
- 128.** <https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/05/reactie-gijsbert-van-den-brink/> (<https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/05/reactie-gijsbert-van-den-brink/>).

- 129.** <http://www.eo.nl/radio5/programmas/eo-live/fragment/artikel/gijsbert-van-den-brink-over-zijn-boek-en-de-aarde-bracht-voort/> (<http://www.eo.nl/radio5/programmas/eo-live/fragment/artikel/gijsbert-van-den-brink-over-zijn-boek-en-de-aarde-bracht-voort/>).
- 130.** <https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/07/reactie-op-van-den-brink/> (<https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/07/reactie-op-van-den-brink/>).
- 131.** https://christipedia.miraheze.org/wiki/The%C3%AFstische_evolutieleer (https://christipedia.miraheze.org/wiki/The%C3%AFstische_evolutieleer).
- 132.** 2017, *Thema-avond over schepping*, Reformatorisch Dagblad 47 (108): 2 <https://www.rd.nl/kerk-religie/de-banier-belegt-thema-avond-over-bijbel-en-schepping-1.1420845> (<https://www.rd.nl/kerk-religie/de-banier-belegt-thema-avond-over-bijbel-en-schepping-1.1420845>).
- 133.** Vries, P. de, 2017, *"Scheppen" juiste vertaling*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (109): 9 <https://www.rd.nl/ opinie/vaak-kan-scheppen-in-de-bijbel-onmogelijk-scheiden-betekenen-1.1421166> (<https://www.rd.nl/ opinie/vaak-kan-scheppen-in-de-bijbel-onmogelijk-scheiden-betekenen-1.1421166>). De afgelopen twee weken verschenen er ook twee artikelen op de website van *Logos Instituut* die de stelling van prof. Van Wolde aanvechten. Deze artikelen zijn [hier](https://logos.nl/genesis-1-vers-1-niet-verkeerd-vertaald/) (<https://logos.nl/genesis-1-vers-1-niet-verkeerd-vertaald/>) en [hier](https://logos.nl/om-eerste-vers-bijbel/) (<https://logos.nl/om-eerste-vers-bijbel/>) te lezen.
- 134.** Vos, D. de, 2017, *Scheiden of scheppen*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (109): 8 en Reinders, H., 2017, *Scheiden of scheppen (III)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (109): 8.
- 135.** Teekens-Krijgsman, N., 2017, *Schepping en evolutie (VIII)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (109): 8.
- 136.** Evert, G., 2017, *Schepping en evolutie (IX)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (109): 9.
- 137.** Jong, K. de, 2017, *Schepping en evolutie (X)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (109): 9.
- 138.** Smedes, T.A., 2017, *Een van de beste theologische boeken die in Nederland over evolutie en geloof zijn verschenen*, Volkskrant ... (...): ... <https://www.volkskrant.nl/boeken/een-van-de-beste-theologische-boeken-die-in-nederland-over-evolutie-en-geloof-zijn-verschenen-a4510767/> (<https://www.volkskrant.nl/boeken/een-van-de-beste-theologische-boeken-die-in-nederland-over-evolutie-en-geloof-zijn-verschenen-a4510767/>).
- 139.** <http://wapenveldonline.nl/nieuwsarchief/>.
- 140.** Binnenveld, W., 2017, *Aarde zag er na scheppingsweek uit alsof hij al langer bestond*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (114): 8-9 <https://www.rd.nl/ opinie/aarde-zag-er-na-scheppingsweek-uit-alsof-hij-al-langer-bestond-1.1422281> (<https://www.rd.nl/ opinie/aarde-zag-er-na-scheppingsweek-uit-alsof-hij-al-langer-bestond-1.1422281>).
- 141.** <http://logos.nl/defect-gen-bewijs-gemeenschappelijke-afstamming/> (<https://logos.nl/defect-gen-bewijs-gemeenschappelijke-afstamming/>).
- 142.** <http://www.komookgroep.nl/en-de-aarde-bracht-voort> (<http://www.komookgroep.nl/en-de-aarde-bracht-voort>).
- 143.** <https://logos.nl/evenement/aarde-bracht-voort/> (<https://logos.nl/evenement/aarde-bracht-voort/>).
- 144.** <https://logos.nl/alleen-micro-evolutionistisch-onderzoek-zinvol/> (<https://logos.nl/alleen-micro-evolutionistisch-onderzoek-zinvol/>).
- 145.** <http://www.gaborlocht.nl/wp-content/uploads/2017/08/Recensie-Gijsbert-van-den-Brink-En-de-aarde-bracht-voort.pdf> (<http://www.gaborlocht.nl/wp-content/uploads/2017/08/Recensie-Gijsbert-van-den-Brink-En-de-aarde-bracht-voort.pdf>).
- 146.** Ik plaatste een tweet met een verzuchting dat het GULO-pseudogen al vaak in de crea-literatuur is besproken en verwees naar het artikel van dr. Tomkins (dat Radagast al eerder via Twitter noemde). Abusievelijk vatte dr. Fransen mijn tweet op als een argument. Mijn tweet was echter niet bedoeld als argument, maar als een verzuchting.
- 147.** <https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/15/creationistische-artikelen-over-gulo/> (<https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/15/creationistische-artikelen-over-gulo/>).
- 148.** <https://logos.nl/neodarwinisme-kun-alles-weg-verklaren/> (<https://logos.nl/neodarwinisme-kun-alles-weg-verklaren/>).
- 149.** Bruijn, S.M. de, 2017, *Van de hoofdredactie: Schepping en evolutie*, Reformatorisch Dagblad 47 (116): 4.
- 150.** De bioloog dr. Gerdien de Jong spreekt op het blog Sterrenstof zelfs van een 'harde veroordeling'. Ze schrijft [hier](http://www.sterrenstof.info/de-allerlaatste-keer-evolutie-is-een-blijvertje/comment-page-2/#comment-273481) (<http://www.sterrenstof.info/de-allerlaatste-keer-evolutie-is-een-blijvertje/comment-page-2/#comment-273481>): 'Voor de lezers van het RefDag is er nauwelijks een hardere veroordeling mogelijk.' Van den Brink schrijft in zijn artikel: 'Creationisten steken hun geld over het algemeen liever in grootschalige pr dan in gedegen onderzoek (en dat zegt misschien al iets).' (Dit wijst op onbekendheid met de creationistische stroming. En zelfs al zou de stelling van prof. Van den Brink juist zijn, dan is er voor het bouwen en inrichten van grootschalige musea en andere bouwwerken veel onderzoek nodig). 'Gaat onze gezindte geleidelijk inzien dat het jongeardcreationisme een gebroken rietstaf is die de hand doorboort? Zo niet, dan zullen onze (klein)kinderen ons later waarschijnlijk verwijten dat we hier veel te lang steun in bleven zoeken.' (Dit is veroordelend taalgebruik). 'Moeten we geloven dat de Heere God die allemaal in schijnbaar oude aardlagen heeft doen indalen om ons op een dwaalspoor te zetten?' (Dit heeft dr. Binnenveld al weersproken). 'een angstwekkende gedachte'. 'De grenslijn met "zich van de domme houden", wordt dan flinterdun.' (Dit is indirect beschuldigend en daarnaast heet het niet voor niets 'geleerde onwetendheid'). 'En we dreigen in twee werelden te gaan leven.' en 'een vluchtweg.' Het artikel is daarmee intern tegenstrijdig (Een tweede tegenstrijdigheid is dat in het artikel de evolutietheorie eerst voorzichtig behandeld wordt (met stel dat het waar is) maar daarna min of meer gezien wordt als 'de waarheid die even pijn kan doen'), gaat niet in op essentiële punten (Zoals commentaar op perspectivisme, onkritisch bespreken van de evolutietheorie, de vraag naar scheppen of scheiden etc.), bevat onjuistheden (Er zijn veel meer reacties verschenen in het Reformatorisch Dagblad die een jong-historische scheppingsleer voorstaan dan de ene die prof. Van den Brink noemt. Daarnaast is ook de schijnleefijdgedachte een stroming binnen de jong-historische scheppingsleer.) of herhaalt punten die in de reacties waar Van den Brink reageert al zijn weersproken. Brink, G. van den, 2017, *In discussie over evolutietheorie gaat de waarheid boven alles*, Reformatorisch Dagblad

Puntkomma 47 (116): 8-9 <https://www.rd.nl/ opinie/ prof-dr-g-van-den-brink-in-discussie-over-evolutietheorie-gaat-de-waarheid-boven-alles-1.1422789> (<https://www.rd.nl/ opinie/ prof-dr-g-van-den-brink-in-discussie-over-evolutietheorie-gaat-de-waarheid-boven-alles-1.1422789>).

151. Laar, A. van, 2017, *Schepping en evolutie (XI)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (116): 9.

152. <https://webshop.logos.nl/winkel/boeken/moderne-wetenschap-in-de-bijbel/> (<https://webshop.logos.nl/winkel/boeken/moderne-wetenschap-in-de-bijbel/>).

153. Bac, A., 2017, *Schepping en evolutie (XIII)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (116): 9.

154. Ouwerkerk, T., 2017, *Schepping en evolutie (XII)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (116): 9.

155. [https://www.bol.com/nl/p/en-de-aarde-bracht-voort/9200000072403739/?](https://www.bol.com/nl/p/en-de-aarde-bracht-voort/9200000072403739/?suggestionType=featured_product&suggestedFor=en%20de%20a&originalSearchContext=media_all&originalSection=main)
[suggestionType=featured_product&suggestedFor=en%20de%20a&originalSearchContext=media_all&originalSection=main](https://www.bol.com/nl/p/en-de-aarde-bracht-voort/9200000072403739/?suggestionType=featured_product&suggestedFor=en%20de%20a&originalSearchContext=media_all&originalSection=main)
([https://www.bol.com/nl/p/en-de-aarde-bracht-voort/9200000072403739/?](https://www.bol.com/nl/p/en-de-aarde-bracht-voort/9200000072403739/?suggestionType=featured_product&suggestedFor=en%20de%20a&originalSearchContext=media_all&originalSection=main)
[suggestionType=featured_product&suggestedFor=en%20de%20a&originalSearchContext=media_all&originalSection=main](https://www.bol.com/nl/p/en-de-aarde-bracht-voort/9200000072403739/?suggestionType=featured_product&suggestedFor=en%20de%20a&originalSearchContext=media_all&originalSection=main)).

156. <https://logos.nl/scheppen-juiste-vertaling/> (<https://logos.nl/scheppen-juiste-vertaling/>)

157. <https://www.geloofwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/846-waarheid-boven-alles>
(<https://www.geloofwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/846-waarheid-boven-alles>) en <https://cip.nl/63861-gijsbert-van-den-brink-ik-voer-geen-vurig-pleidooi-voor-evolutie>
(<https://cip.nl/63861-gijsbert-van-den-brink-ik-voer-geen-vurig-pleidooi-voor-evolutie>).

158. <http://www.sterrenstof.info/reactie-op-opiniebijdrage-binnenveld-in-het-rd/> (<http://www.sterrenstof.info/reactie-op-opiniebijdrage-binnenveld-in-het-rd/>).

159. <http://www.gereformeerde-kerk-dalfsen.nl/wp-content/uploads/2017/08/Lucy-of-Adam.pdf> (<http://www.gereformeerde-kerk-dalfsen.nl/wp-content/uploads/2017/08/Lucy-of-Adam.pdf>).

160. <http://www.refoweb.nl/vragenrubriek/25159/en-de-aarde-bracht-voort-prof-dr-gijsbert-van-den-brink-2-/>
(<http://www.refoweb.nl/vragenrubriek/25159/en-de-aarde-bracht-voort-prof-dr-gijsbert-van-den-brink-2-/>).

161. Deze nieuwsbrief, die verzonden werd m.b.t. [het zevende Opheusdense congres](https://www.oorsprong.info/) (<https://www.oorsprong.info/>), is niet online te raadplegen.

162. Hofman, M.G., 2017, *Schepping en evolutie (XIV)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (121): 8.

163. Meerten, J.W. van, 2017, *Schepping en evolutie (XV)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (121): 8.

164. <https://logos.nl/jong-historische-werkelijkheidsopvatting/> (<https://logos.nl/jong-historische-werkelijkheidsopvatting/>). Dit is tot 22 september mijn laatste reactie in artikelvorm. De komende maand laat ik zelf het boek *'En de aarde bracht voort'* zelf rusten, m.u.v. het bijhouden van dit overzichtsartikel.

165. Dit boek wordt ook in de webshop van Logos Instituut te koop aangeboden: <https://webshop.logos.nl/winkel/boeken/hoe-bestaat-het/> (<https://webshop.logos.nl/winkel/boeken/hoe-bestaat-het/>).

166. Spies, P.D., 2017, *Schepping en evolutie (XVI)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (121): 8.

167. Mudde, M.G.M., 2017, *Schepping en evolutie (XVII)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (121): 8-9.

168. Don, F.R., 2017, *Schepping en evolutie (XVIII)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (121): 9.

169. <https://www.facebook.com/events/121004191884884/> (<https://www.facebook.com/events/121004191884884/>)

170. <https://www.trouw.nl/home/dit-zijn-de-kanshebbers-voor-het-beste-theologische-boek-a21e46dc/> (<https://www.trouw.nl/home/dit-zijn-de-kanshebbers-voor-het-beste-theologische-boek-a21e46dc/>)

171. Cluistra, A., 2017, *Schepping en evolutie (XIX)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (122): 8.

172. Hooydonk, J.W., 2017, *Schepping en evolutie (XX)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (122): 8.

173. Terpstra, A., 2017, *Schepping en evolutie (XXI)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (122): 8.

174. Meeuwen, M. van, 2017, *Schepping en evolutie (XXII)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (122): 8-9.

175. <https://www.nachtvandetheologie.nl/2017/08/23/fotoboek-wellicht-beste-theologische-boek-2017/>
(<https://www.nachtvandetheologie.nl/2017/08/23/fotoboek-wellicht-beste-theologische-boek-2017/>).

176. Gasten betalen voor dit congres 75 euro, studenten betalen 125 euro en krijgen er, na het inleveren van een essay studiepunten voor. Zie: zie www.weetwatjegelooft.nl/oorsprong (<http://www.weetwatjegelooft.nl/oorsprong>) en <https://www.pepredikanten.nl/studiebijeenkomsten/oorsprong/> (<https://www.pepredikanten.nl/studiebijeenkomsten/oorsprong/>).

177. <https://www.boekencentrum.nl/news/beste-theologische-boek.html> (<https://www.boekencentrum.nl/news/beste-theologische-boek.html>)

178. <https://logos.nl/wat-de-nijmeegse-vierdaagse-met-macro-en-micro-evolutie-te-maken-heeft/> (<https://logos.nl/wat-de-nijmeegse-vierdaagse-met-macro-en-micro-evolutie-te-maken-heeft/>).

179. <http://deatheist.nl/index.php/artikelen/636-waarom-schepping-en-evolutie-onverenigbaar-blijven-een-recensie-van-en-de-aarde-bracht-voort>
(<http://deatheist.nl/index.php/artikelen/636-waarom-schepping-en-evolutie-onverenigbaar-blijven-een-recensie-van-en-de-aarde-bracht-voort>).

180. <http://www.theoblogie.nl/gratis-gespreksvragen-en-aarde-bracht-voort/> (<http://www.theoblogie.nl/gratis-gespreksvragen-en-aarde-bracht-voort/>).

- 181.** <https://logos.nl/kritische-analyse-gijsbert-brinks-en-aarde-bracht-voort/> (<https://logos.nl/kritische-analyse-gijsbert-brinks-en-aarde-bracht-voort/>).
- 182.** Gunst, J., 2017 "Hulp adviescommissie nodig voor voeren scheppingsdebat", Reformatorisch Dagblad 47 (127): 5. <https://www.rd.nl/vandaag/binnenland/open-brief-adviescommissie-moet-handvatten-geven-voor-voeren-scheppingsdebat-1.1425308> (<https://www.rd.nl/vandaag/binnenland/open-brief-adviescommissie-moet-handvatten-geven-voor-voeren-scheppingsdebat-1.1425308>) en Kloe, W. de, Kloosterman, J., 2017, *Geef handvatten voor gesprek over wetenschap*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (127): 8-9 <https://www.rd.nl/ opinie/geef-handvatten-voor-gesprek-over-wetenschap-1.1425226> (<https://www.rd.nl/ opinie/geef-handvatten-voor-gesprek-over-wetenschap-1.1425226>). Mijn korte commentaar: Ik juich dit initiatief van harte toe, laat bezinning op gang komen. En stel een adviescommissie in die zich bezint op de vraag hoe we jongeren kunnen toerusten in het debat over de schepping. Als behorend tot de Gereformeerde Gezindte wil ik daarin graag meedenken. Zeer sterk vind ik het dat de auteurs opkomen voor het Schriftgezag en afwijzend staan tegenover de naturalistische natuurfilosofie van universele gemeenschappelijke afstamming over lange tijdspannen. Jammer is het dat de initiatiefnemers een onjuist beeld schetsen van de creationistische (jonghistorische) visie, als zouden zij de schepping willen bewijzen. De schepping behoort echter tot de geloofs zekerheden (Hebreeën 11:3). Geloofs zekerheden zijn per definitie niet wetenschappelijk te 'bewijzen'. Deze geloofs zekerheden kunnen wel dienen als bril/kader waardoor naar de werkelijkheid gekeken wordt. Het maakt nogal verschil of je de werkelijkheid ziet als een door God geschapen werkelijkheid of als een al dan niet toevallig door natuurwetten geregeerde werkelijkheid. Zie ook mijn visie hierop in de openingsbijdrage van het debat met drs. Leon van den Berg: <https://logos.nl/alles-is-altijd-ingewikkelder/> (<https://logos.nl/alles-is-altijd-ingewikkelder/>).
- 183.** http://werkenaaneenheid.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=1792%3Ads-e-heres-lucy-of-adam&catid=94%3Auit-de-media&Itemid=192 (http://werkenaaneenheid.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=1792%3Ads-e-heres-lucy-of-adam&catid=94%3Auit-de-media&Itemid=192).
- 184.** <https://logos.nl/broodnodig-initiatief-gelanceerd-onderwijs-en-opvoeding/> (<https://logos.nl/broodnodig-initiatief-gelanceerd-onderwijs-en-opvoeding/>).
- 185.** Bruijn, S.M. de, 2017, *In zes dagen*, Reformatorisch Dagblad 47 (128): 3.
- 186.** <https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/847-oproep-om-front-te-vormen-tegen-evolutie> (<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/847-oproep-om-front-te-vormen-tegen-evolutie>).
- 187.** <https://godenenmensen.wordpress.com/2017/08/30/hozen-en-roeien-in-geloof-en-evolutieland/> (<https://godenenmensen.wordpress.com/2017/08/30/hozen-en-roeien-in-geloof-en-evolutieland/>).
- 188.** <https://www.freethinker.nl/forum/viewtopic.php?t=17027&start=15> (<https://www.freethinker.nl/forum/viewtopic.php?t=17027&start=15>).
- 189.** <http://www.refoweb.nl/vragenrubriek/25159/en-de-aarde-bracht-voort-prof-dr-gijsbert-van-den-brink-2-/>.
- 190.** <http://www.refoweb.nl/vragenrubriek/25159/en-de-aarde-bracht-voort-prof-dr-gijsbert-van-den-brink-2-/> (<http://www.refoweb.nl/vragenrubriek/25159/en-de-aarde-bracht-voort-prof-dr-gijsbert-van-den-brink-2-/>).
- 191.** Rozema, H., 2017, *Meer christenen lezen Genesis 1 anders*, Nederlands Dagblad 74 (19.628): 7.
- 192.** Lunteren, E. van, 2017, *Zomer (en winter) op blote voeten*, Nederlands Dagblad Zomer 74 (19.628): 1-3.
- 193.** De Nieuwe Koers, 2017, *Evolutietheorie wint terrein, maar apen blijven lastig*, De Nieuwe Koers 2017 (7): 16-20.
- 194.** De Nieuwe Koers, 2017, *'Hoopgevend dat speelruime groeit'*, De Nieuwe Koers 2017 (7): 21.
- 195.** Barth, R., 2017, *Een Bitter Raadsel*, De Nieuwe Koers 2017 (7): 19.
- 196.** Redactie kerk, 2017, *"Schepping sluit evolutie niet uit"* Reformatorisch Dagblad 47 (130): 2.
- 197.** De Nieuwe Koers, 2017, *Evolutietheorie wint terrein, maar apen blijven lastig*, De Nieuwe Koers 2017 (7): 16-20.
- 198.** De Nieuwe Koers, 2017, *'Hoopgevend dat speelruime groeit'*, De Nieuwe Koers 2017 (7): 21.
- 199.** Barth, R., 2017, *Een Bitter Raadsel*, De Nieuwe Koers 2017 (7): 19.
- 200.** Redactie kerk, 2017, *"Schepping sluit evolutie niet uit"* Reformatorisch Dagblad 47 (130): 2 <https://www.rd.nl/kerk-religie/peiling-de-nieuwe-koers-meerderheid-christenen-laet-schepping-en-evolutie-naast-elkaar-staan-1.1426025> (<https://www.rd.nl/kerk-religie/peiling-de-nieuwe-koers-meerderheid-christenen-laet-schepping-en-evolutie-naast-elkaar-staan-1.1426025>).
- 201.** <https://www.denieuwekoers.nl/evolutie-en-geloof> (<https://www.denieuwekoers.nl/evolutie-en-geloof>).
- 202.** <http://www.medema.nl/blog/stel-dat-het-waar-is-evolutie> (<http://www.medema.nl/blog/stel-dat-het-waar-is-evolutie>).
- 203.** <http://bylogos.blogspot.nl/2017/09/dutch-reformed-theologians-debate.html> (<https://bylogos.blogspot.nl/2017/09/dutch-reformed-theologians-debate.html>).
- 204.** <https://ernstleeftink.wordpress.com/2017/09/01/houd-god-ons-voor-de-gek-de-paradoxe-overeenkomst-tussen-gijsbert-van-den-brink-en-mart-jan-paul/> (<https://ernstleeftink.wordpress.com/2017/09/01/houd-god-ons-voor-de-gek-de-paradoxe-overeenkomst-tussen-gijsbert-van-den-brink-en-mart-jan-paul/>).
- 205.** Hij spreekt ook over een creationistische verklaring, maar geeft daar geen bron van. Zie ook het overzicht met enkele (niet alle) creationistische verklaringen die Radagast samenstelde op zijn blog: <https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/15/creationistische-artikelen-over-gulo/> (<https://oorsprongsvraag.wordpress.com/2017/08/15/creationistische-artikelen-over-gulo/>).
- 206.** Medema, M.H., 2017, *Evolutie: raar maar waar?*, Sophie 7 (4): 46-49.
- 207.** <https://golgothawijsheid.wordpress.com/2017/09/04/goede-schepping/> (<https://golgothawijsheid.wordpress.com/2017/09/04/goede-schepping/>).

- 208.** <http://www.biofides.eu/als-evolutie-echt-is/> (<http://www.biofides.eu/als-evolutie-echt-is/>)
- 209.** Jong, P. de, 2017, *Wetenschap is ondergeschikt aan het Woord*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (133): 6-7.
- 210.** Van deze stellingen verschijnt er elke maandag een nieuwe op de website van Logos Instituut.
- 211.** Jonkers, A., 2017, *Bijbel en evolutieleer*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (133): 6.
- 212.** Linden, J. van der., 2017, *Bijbel en evolutieleer (III)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (133): 6.
- 213.** Kok, W., 2017, *Bijbel en evolutieleer (III)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (133): 6.
- 214.** Zie voor het artikel over Plantinga: <https://logos.nl/christelijk-geloof-is-rationeel-toelaatbaar/> (<https://logos.nl/christelijk-geloof-is-rationeel-toelaatbaar/>).
- 215.** Jut, M., 2017, *Bijbel en evolutieleer (IV)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (133): 7.
- 216.** <https://www.weet-magazine.nl/er-zijn-duizenden-wetenschappers-die-uitgaan-van-een-jonge-aarde/> (<https://www.weet-magazine.nl/er-zijn-duizenden-wetenschappers-die-uitgaan-van-een-jonge-aarde/>).
- 217.** Dr. Ab Flipse leunt hier op de onjuiste hypothese van Ronald Numbers. Hij spreekt over 'drie golven van creationisme' in Nederland, terwijl de jonghistorische werkelijkheidsopvatting vanaf de komst van de eerste christenen in Nederland continue aanwezig is geweest in de Lage Landen aan de Zee. Zie voor het artikel: <https://visie.eo.nl/2017/09/christenen-denken-weer-19e-eeuws-als-het-om-evolutie-gaat/> (<https://visie.eo.nl/2017/09/christenen-denken-weer-19e-eeuws-als-het-om-evolutie-gaat/>).
- 218.** <https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/850-evolutie-geen-bedreiging-voor-nederlandse-christenen> (<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/nieuws/item/850-evolutie-geen-bedreiging-voor-nederlandse-christenen>).
- 219.** <https://logos.nl/wetenschap-is-ondergeschikt-aan-woord/> (<https://logos.nl/wetenschap-is-ondergeschikt-aan-woord/>).
- 220.** Ent, C.K. van der, 2017, *Geloof en wetenschap op één lijn willen krijgen, is een heilloze weg*, Reformatorisch Dagblad 47 (135):6-7.
- 221.** Knaap, W. van der, 2017, *Bijbel en evolutieleer (V)*, Reformatorisch Dagblad 47 (135): 7.
- 222.** Rijswijk, J. van, 2017, *Bijbel en evolutieleer (VI)*, Reformatorisch Dagblad 47 (135): 7.
- 223.** <https://cip.nl/cip+/64191-de-scheppingevolutiestrijd-is-weer-helemaal-terug> (<https://cip.nl/cip+/64191-de-scheppingevolutiestrijd-is-weer-helemaal-terug>).
- 224.** <https://logos.nl/schepping-evolutiestrijd-is-weer-helemaal-terug/> (<https://logos.nl/schepping-evolutiestrijd-is-weer-helemaal-terug/>).
- 225.** <https://www.weet-magazine.nl/aanpak-van-den-brink-eindigt-in-vrijzinnigheid/> (<https://www.weet-magazine.nl/aanpak-van-den-brink-eindigt-in-vrijzinnigheid/>).
- 226.** http://www.wikiwand.com/nl/Gijsbert_van_den_Brink (https://www.wikiwand.com/nl/Gijsbert_van_den_Brink) (https://www.wikiwand.com/nl/Gijsbert_van_den_Brink).
- 227.** <https://cip.nl/64204-ds-c-harinck-las-het-evolutieboek-van-gijsbert-van-den-brink> (<https://cip.nl/64204-ds-c-harinck-las-het-evolutieboek-van-gijsbert-van-den-brink>) (https://www.wikiwand.com/nl/Gijsbert_van_den_Brink).
- 228.** Moeliker, R., 2017, 'Evolutieleer niet zomaar overnemen', Nederlands Dagblad 74 (19.635): 7 <https://www.nd.nl/nieuws/geloof/je-kunt-de-evolutieleer-niet-overnemen-en.2787106.lynkx>.
- 229.** Veldman, J., 2017, *Pure natuurwetenschap haalt verwondering over schepping weg*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (137): 16-17.
- 230.** <https://logos.nl/kritische-weging-evolutie-ontbreekt/> (<https://logos.nl/kritische-weging-evolutie-ontbreekt/>).
- 231.** <https://logos.nl/er-duizenden-wetenschappers-uitgaan-jonge-aarde/> (<https://logos.nl/er-duizenden-wetenschappers-uitgaan-jonge-aarde/>).
- 232.** <https://logos.nl/aanpak-brink-eindigt-vrijzinnigheid/> (<https://logos.nl/aanpak-brink-eindigt-vrijzinnigheid/>).
- 233.** <https://logos.nl/jonghistorische-werkelijkheidsopvatting-als-eenduidig-golfgeklots-oceaan/> (<https://logos.nl/jonghistorische-werkelijkheidsopvatting-als-eenduidig-golfgeklots-oceaan/>).
- 234.** <https://logos.nl/evolutie-stel-dat-het-waar-is/> (<https://logos.nl/evolutie-stel-dat-het-waar-is/>).
- 235.** <https://uitdaging.nl/5102-lsquo-van-den-brink-geeft-valse-hoop-rsquo> (<https://uitdaging.nl/5102-lsquo-van-den-brink-geeft-valse-hoop-rsquo>).
- 236.** Karels, J.K., 2017, *Historische Adam op een hellend vlak*, Reformatorisch Dagblad 47 (140): 17 <https://www.rd.nl/kerk-religie/prof-ouweeneel-natuurwetenschap-mag-niet-regeren-over-uitleg-schrift-1.1429072> (<https://www.rd.nl/kerk-religie/prof-ouweeneel-natuurwetenschap-mag-niet-regeren-over-uitleg-schrift-1.1429072>).
- 237.** Redactie kerk, 2017, "Strijd over schepping-evolutie is terug", Reformatorisch Dagblad 47 (140): 17.
- 238.** <https://www.pthu.nl/Bijbelblog/!28591/mag-de-wetenschap-de-uitleg-van-de-bijbel-bepalen> (<https://www.pthu.nl/Bijbelblog/!28591/mag-de-wetenschap-de-uitleg-van-de-bijbel-bepalen>).
- 239.** https://www.academia.edu/34566059/God_boetseerde_de_mens_Genesis_2_7_Gedachten_over_creationisme_en_evolutie (https://www.academia.edu/34566059/God_boetseerde_de_mens_Genesis_2_7_Gedachten_over_creationisme_en_evolutie).
- 240.** Vos, D. de., 2017, *Herkenning en verontrusting*, Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk 14 (4): 6-7.
- 241.** 2017, *Onderzoek evolutie en schepping: 'Pas op dat je het geloof niet dichttimert'*, EO Visie 2017 (37): 20.

- 242.** Oevermans, H.M., Nederveen, A.J., 2017, *Het existentiële tekort van het Darwinisme*, Wapenveld 67 (4): 1-3. Nederveen, A.J., 2017, *Wetenschap kan niet zonder verhaal. Afwijzen evolutie en Big Bang is te grof geschut*, Wapenveld 67 (4): 4-10. Leede, H. de, Nederveen, A.J., 2017, *'Ik zou graag willen weten hoe God het gedaan heeft.'* In *gesprek met Jan van Bommel over big bang, evolutie en schepping*, Wapenveld 67 (4): 11-15. Visser, G.T.M., 2017, *De leemte in het Darwinisme. Het armoedige begrip van het leven*, Wapenveld 67 (4): 16-23. Jochemsen, H., 2017, *Schepping: de onzichtbare oorsprong en achtergrond. Geestelijke wereld ontgaat de natuurwetenschap*, Wapenveld 67 (4): 24-29. Hertog, G.C. den, 2017, *Schepping, verzoening, zonde – en ontstaan en ouderdom van de aarde. Evolutie maakt geen eind aan het geloof dat Christus uit de dood is opgestaan*, Wapenveld 67 (4): 30-34. Leede, H. de, 2017, *"God staat aan het begin". Komt hij ook aan het einde? Spreken over Gods toekomst in een neodarwiniaans wereldbeeld*, Wapenveld 67 (4): 36-44. Slot, E. van 't, 2017, *Struikelend terug naar het begin. Bijbelschets bij Genesis 1:1*, Wapenveld 67 (4): 45-47. Dekker, W.M., 2017, *Zondeval*, Wapenveld 67 (4): 48.
- 243.** Hardenbol, N., 2017, *In discussie over schepping schuren alle posities*, Reformatorisch Dagblad 47 (142): 6-7 <https://www.rd.nl/opinie/in-discussie-over-schepping-schuren-alle-posities-1.1429643> (<https://www.rd.nl/opinie/in-discussie-over-schepping-schuren-alle-posities-1.1429643>).
- 244.** <https://logos.nl/gijsbert-brink-herschept-mens-beelddrager-god-tot-nazaat-aap/> (<https://logos.nl/gijsbert-brink-herschept-mens-beelddrager-god-tot-nazaat-aap/>).
- 245.** Kieviet, J.M.J., 2017, *Een steen uit de muur*, Reformatorisch Dagblad Accent 47 (143):5.
- 246.** Vries, P. de., 2017, *Was Adam echt de eerste mens?*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (143): 15.
- 247.** <http://wapenveldonline.nl/nieuwsarchief/> (<http://wapenveldonline.nl/nieuwsarchief/>).
- 248.** <http://wapenveldonline.nl/artikel/1358/het-existentele-tekort-van-het-darwinisme/> (<http://wapenveldonline.nl/artikel/1358/het-existentele-tekort-van-het-darwinisme/>).
- 249.** <https://credible.nl/topic/28060-en-de-aarde-bracht-voort/> (<https://credible.nl/topic/28060-en-de-aarde-bracht-voort/>).
- 250.** <http://indekerk.be/2017/09/18/en-de-aarde-bracht-voort/> (<http://indekerk.be/2017/09/18/en-de-aarde-bracht-voort/>).
- 251.** Brink, G. van den, 2017, *Bijbel en evolutieleer (VIII)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (146): 6-7.
- 252.** Meijer, D., 2017, *Bijbel en evolutieleer (VII)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (146): 6.
- 253.** <https://logos.nl/nieuw-kinderboek-dinosauriers-op-markt-afgelopen-weken-discussie-schepping-evolutie/> (<https://logos.nl/nieuw-kinderboek-dinosauriers-op-markt-afgelopen-weken-discussie-schepping-evolutie/>).
- 254.** <https://logos.nl/over-fuiken-goede-papieren-waarheidsclaims/> (<https://logos.nl/over-fuiken-goede-papieren-waarheidsclaims/>).
- 255.** <https://logos.nl/geloof-en-evolutie-of-geloof-in-evolutie/> (<https://logos.nl/geloof-en-evolutie-of-geloof-in-evolutie/>).
- 256.** Keurhorst, H.R., 2017, *Waar waart jij? [1] Enkele gedachte rondom de oorsprong van het heelal*, De Saambinder 95 (51): 6-7.
- 257.** Bruijn, S.M. de, 2017, *In zes dagen*, Kerkblad der Oud Gereformeerde Gemeente in Nederland 40 (19): 187-189.
- 258.** <https://verschilmaken.wordpress.com/tag/gijsbert-van-den-brink/> (<https://verschilmaken.wordpress.com/tag/gijsbert-van-den-brink/>).
- 259.** <https://arnoldhuijgen.nl/2017/09/22/wat-is-de-mens/> (<https://arnoldhuijgen.nl/2017/09/22/wat-is-de-mens/>).
- 260.** Werkhoven, H. van, 2017, *Bijbel en evolutieleer (IX)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (148): 6.
- 261.** Berg, R. van den, *'Is die God van de evolutie de onze?'*, Nederlands Dagblad 74 (19.647): 2 <https://www.nd.nl/nieuws/geloof/is-die-god-van-de-evolutie-de-onze.2798902.lynkx?> (<https://www.nd.nl/nieuws/geloof/is-die-god-van-de-evolutie-de-onze.2798902.lynkx?>).
- 262.** Verslaggever, 2017, *"Denk genuanceerd over evolutie"*, Reformatorisch Dagblad 47 (149): 13. Verslaggever, 2017, *Hoe uniek is de mens precies?*, Reformatorisch Dagblad 47 (149): 13.
- 263.** <https://logos.nl/henk-jochemsen-en-cees-dekker-evolutie/> (<https://logos.nl/henk-jochemsen-en-cees-dekker-evolutie/>).
- 264.** <http://corienoranj.nl/naar-de-toppers/> (<http://corienoranj.nl/naar-de-toppers/>).
- 265.** Kok, K., 2017, *Bijbel en evolutieleer (X)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (149): 14.
- 266.** Heerema, S.J., 2017, *Bijbel en evolutieleer (XI)*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (149): 14-15.
- 267.** <https://theologieplus.net/2017/09/23/een-goed-begin-de-aard-van-gods-handelen-als-voorwaarde-voor-de-geschiedenis-van-het-heil/> (<https://theologieplus.net/2017/09/23/een-goed-begin-de-aard-van-gods-handelen-als-voorwaarde-voor-de-geschiedenis-van-het-heil/>).
- 268.** <https://nleventbu.com/city/lezing-en-de-aarde-bracht-voort-gijsbert-van-den-brink/6099383> (<https://nleventbu.com/city/lezing-en-de-aarde-bracht-voort-gijsbert-van-den-brink/6099383>).
- 269.** wapenveldonline.nl/nieuwsarchief/ (<http://wapenveldonline.nl/nieuwsarchief/>).
- 270.** <https://logos.nl/epistemisch-tekort-zal-moeten-leiden-tot-wetenschappelijke-bescheidenheid-inzake-oorsprong/>.
- 271.** <https://logos.nl/stel-dat/> (<https://logos.nl/stel-dat/>).
- 272.** <http://www.theoblogie.nl/arnold-huijgen-mens-op-aarde/> (<http://www.theoblogie.nl/arnold-huijgen-mens-op-aarde/>).
- 273.** www.oudekerkgemeente.nl/leerhuis/ (<http://www.oudekerkgemeente.nl/leerhuis/>).
- 274.** wapenveldonline.nl/nieuwsarchief/ (<http://wapenveldonline.nl/nieuwsarchief/>).
- 275.** <https://visie.eo.nl/2017/09/gaan-christelijk-geloof-en-evolutie-samen/> (<https://visie.eo.nl/2017/09/gaan-christelijk-geloof-en-evolutie-samen/>).

- 276.** <http://www.theoblogie.nl/mart-jan-paul-slechts-twee-soorten-hermeneutiek/> (<http://www.theoblogie.nl/mart-jan-paul-slechts-twee-soorten-hermeneutiek/>).
- 277.** <https://www.nd.nl/nieuws/theologenblog/theologenblog-neem-in-elk-geval-de-problemen.2801906 lynkx> (<https://www.nd.nl/nieuws/theologenblog/theologenblog-neem-in-elk-geval-de-problemen.2801906 lynkx>).
- 278.** <https://www.hervormdkralingenwest.nl/index.php/een-nieuwe-studiekring-en-de-aarde-bracht-voort/#WdKCPrpuKM8> (<https://www.hervormdkralingenwest.nl/index.php/een-nieuwe-studiekring-en-de-aarde-bracht-voort/#WdKCPrpuKM8>). Ik hoop dat ze daarna het boek van prof. Paul bestuderen om het evenwicht te krijgen.
- 279.** <https://www.rd.nl/opinie/theologenblog-neem-in-elk-geval-de-problemen-serieus-1.1432537> (<https://www.rd.nl/opinie/theologenblog-neem-in-elk-geval-de-problemen-serieus-1.1432537>).
- 280.** <https://logos.nl/blijft-menselijke-ziel/> (<https://logos.nl/blijft-menselijke-ziel/>) en <https://logos.nl/goed-begin-aard-gods-handelen-als-voorwaarde-geschiedenis-heil/> (<https://logos.nl/goed-begin-aard-gods-handelen-als-voorwaarde-geschiedenis-heil/>).
- 281.** Jochemsen, H., 2017, *Bijbel en evolutie* (XII), Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (152): 6-7.
- 282.** Poirot, M.J., 2017, *Bijbel en evolutie* (XIII), Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (153): 7.
- 283.** Huttinga, W., 2017, *Kritiek op scheppingsverhaal is voor katholieken geen probleem*, Trouw ... (...): ... <https://www.trouw.nl/religie-en-filosofie/kritiek-op-scheppingsverhaal-is-voor-katholieken-geen-probleem-a6aed1bd/> (<https://www.trouw.nl/religie-en-filosofie/kritiek-op-scheppingsverhaal-is-voor-katholieken-geen-probleem-a6aed1bd/>).
- 284.** Keurhorst, H.R., 2017, *Waar waart jij? (2) Enkele gedachten rondom de oorsprong van het heelal*, De Saambinder 95 (52): 6-7.
- 285.** <https://logos.nl/slechts-twee-soorten-hermeneutiek/> (<https://logos.nl/slechts-twee-soorten-hermeneutiek/>).
- 286.** <https://logos.nl/gewogen-en-licht-bevonden/> (<https://logos.nl/gewogen-en-licht-bevonden/>).
- 287.** Maaijen, F., 2017, *Geen kwaad zonder de duivel*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (155): 12-13 <https://www.rd.nl/opinie/geen-kwaad-zonder-de-duivel-1.1433379> (<https://www.rd.nl/opinie/geen-kwaad-zonder-de-duivel-1.1433379>).
- 288.** <https://pieterdirdedekker.wordpress.com/2017/09/30/congres-schepping-en-evolutie-enkele-overwegingen/> (<https://pieterdirdedekker.wordpress.com/2017/09/30/congres-schepping-en-evolutie-enkele-overwegingen/>).
- 289.** Maaijen, F., 2017, *Niet God, maar satan is auteur van het kwaad*, Nederlands Dagblad 74 (19.654): 12-13 <https://www.nd.nl/nieuws/opinie/niet-god-maar-satan-is-auteur-van-het-kwaad.2806938 lynkx> (<https://www.nd.nl/nieuws/opinie/niet-god-maar-satan-is-auteur-van-het-kwaad.2806938 lynkx>).
- 290.** <http://edestad.nl/deel-ie-nieuws-activiteit/gijsbert-van-den-brink-over-en-de-aarde-bracht-voort-275282> (<http://edestad.nl/deel-ie-nieuws-activiteit/gijsbert-van-den-brink-over-en-de-aarde-bracht-voort-275282>).
- 291.** <https://uitdaging.nl/5102-lsquo-van-den-brink-geeft-valse-hoop-rsquo> (<https://uitdaging.nl/5102-lsquo-van-den-brink-geeft-valse-hoop-rsquo>).
- 292.** <https://ede.nieuws.nl/kunstcultuur/11272/gijsbert-brink-en-aarde-bracht-voort/> (<https://ede.nieuws.nl/kunstcultuur/11272/gijsbert-brink-en-aarde-bracht-voort/>).
- 293.** Bronkhorst, A.R., 2017, *Bijbel en evolutie* (XIII), Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (158): 6.
- 294.** Bruins, H.J., 2017, *Duivel*, Nederlands Dagblad 74 (19.657): 12.
- 295.** Keurhorst, H.R., 2017, *Waar waart jij? (3) Enkele gedachten rondom de oorsprong van het heelal*, De Saambinder 96 (1): 6-7.
- 296.** Huijgen, A., 2017, *Mensenwerk*, De Waarheidsvriend 105 (40): 11.
- 297.** <http://www.twintigerswoorden.nl/borrelpraat/borrelpraat-evolutietheorie-geen-probleem-volgens-katholieken-wat-vind-ij/> (<http://www.twintigerswoorden.nl/borrelpraat/borrelpraat-evolutietheorie-geen-probleem-volgens-katholieken-wat-vind-ij/>).
- 298.** <https://www.pkngrinchem.nl/evenementen/consequenties-van-de-evolutietheorie-4/> (<https://www.pkngrinchem.nl/evenementen/consequenties-van-de-evolutietheorie-4/>).
- 299.** Aanen, D.K., 2017, *Ontleding schijnconflict evolutie-religie*, Bionieuws 27 (...): 7.
- 300.** <http://mjpaul.nl/2017-g-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort/> (<http://mjpaul.nl/2017-g-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort/>).
- 301.** <http://www.tua.nl/index.php?paginaID=388> (<http://www.tua.nl/index.php?paginaID=388>).
- 302.** <http://www.lc.nl/friesland/Evolutionaire-jas-voor-geloofsleer-22561259.html> (<http://www.lc.nl/friesland/Evolutionaire-jas-voor-geloofsleer-22561259.html>).
- 303.** Keurhorst, H.R., 2017, *Waar waart jij? (4) Enkele gedachten rondom de oorsprong van het heelal*, De Saambinder 96 (2): 6-7.
- 304.** Vlastuin, W. van, 2017, *En de aarde bracht voort?*, Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk 14 (6): 18-19.
- 305.** Vries, M.J. de, 2017, *Wetenschap in verwarring*, DRS Magazine 46 (8): 42-45.
- 306.** Vlastuin, W. van, 2017, *En de aarde bracht voort (1)*, Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk 14 (6): 18-19.
- 307.** Versluis, A., 2017, *Nader bekeken: Schepper en evolutie?*, De Wekker 126 (21): ...-... <https://www.dewekker.com/artikel-552-nader-bekeken-schepper-en-evolutie?p=artikel-552-nader-bekeken-schepper-en-evolutie> (<https://www.dewekker.com/artikel-552-nader-bekeken-schepper-en-evolutie?p=artikel-552-nader-bekeken-schepper-en-evolutie>).
- 308.** <https://www.credible.nl/topic/28060-en-de-aarde-bracht-voort/> (<https://www.credible.nl/topic/28060-en-de-aarde-bracht-voort/>).

- 309.** Vries, M.J. de, 2017, *Gods gewoonten*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (172): 7.
- 310.** Tang, L. van der, 2017, *Ongeloof en evolutie*, Reformatorisch Dagblad Accent 47 (173): 5.
- 311.** <http://jalta.nl/politiek/christenunie-en-evolutietheorie/> (<http://jalta.nl/politiek/christenunie-en-evolutietheorie/>).
- 312.** Vlastuin, W. van, 2017, *En de aarde bracht voort? (2)*, Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk 14 (7): 18-19.
- 313.** <https://logos.nl/geest-ongeloof-en-evolutie/> (<https://logos.nl/geest-ongeloof-en-evolutie/>).
- 314.** Jong, W.M. de, 2017, *We moeten onderscheid maken tussen diverse vormen van verandering, tussen variatie en innovatie*, Sophie 7 (5): 36.
- 315.** Medema, M. 2017, *Innovatie komt tot stand door een dynamische wisselwerking tussen neutrale en adaptieve variatie*, Sophie 7 (5): 37.
- 316.** <https://bertustichelaar.wordpress.com/2017/10/28/blog-nav-en-de-aarde-bracht-voort-van-gijsbert-van-den-brink/> (<https://bertustichelaar.wordpress.com/2017/10/28/blog-nav-en-de-aarde-bracht-voort-van-gijsbert-van-den-brink/>).
- 317.** Helaas komen er onder deze denkers geen creationisten voor. Dit zorgt dan voor min-of-meer een dezelfde visie als repliek.
- 318.** ForumC, 2017, *ForumC ontwikkelt e-book over schepping en evolutie*, Persbericht 31 oktober 2017.
- 319.** <https://logos.nl/reactie-op-waarom-zondvloed-geen-lokale-overstroming-was/> (<https://logos.nl/reactie-op-waarom-zondvloed-geen-lokale-overstroming-was/>).
- 320.** Graaf, J. van der, 2017, *Natuurwetenschap is een gave van de Schepper*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (183): 6-7.
- 321.** Leeuwen, G.R. van, 2017, *Strijd over Genesis (1)*, De Wachter Sions 65 (9): 6-7.
- 322.** Verslaggever, 2017, *Lof op het hemelgewelf*, Reformatorisch Dagblad 47 (186): 9.
- 323.** Vuuren, T. van, 2017, *De zondeval hoort bij plan soevereine Schepper*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (186): 6-7.
- 324.** Vlastuin, W. van, 2017, *En de aarde bracht voort? (3)*, Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk 14 (8): 18-19.
- 325.** Leeuwen, G.R. van, 2017, *Strijd over Genesis (2)*, De Wachter Sions 65 (10): 8-9.
- 326.** <http://waterbaas.blogspot.nl/2017/11/boek-en-de-aarde-bracht-voort-gijsbert.html> (<https://waterbaas.blogspot.nl/2017/11/boek-en-de-aarde-bracht-voort-gijsbert.html>).
- 327.** Stolker-van Waveren, Mw., 2017, *Stro etende leeuw*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (190): 7.
- 328.** <https://www.weet-magazine.nl/debat/> (<https://www.weet-magazine.nl/debat/>).
- 329.** <https://logos.nl/strijd-om-schepping/> (<https://logos.nl/strijd-om-schepping/>).
- 330.**
- 331.** Brummelen, C. van, 2017, *Gods soevereiniteit*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (192): 7./note
- 15 november 2017** In het *Reformatorisch Dagblad* verscheen een reactie op het artikel van Theo van Vuuren (zie 6 november). De reactie is geschreven door prof. dr. mr. T. Blokland. Volgens hem hoort de zondeval niet bij het plan van de soevereine schepper.³³⁰Blokland, T., 2017, *Reddingsplan lag klaar voor als de mens zou vallen*, Reformatorisch Dagblad Puntkomma 47 (193): 6-7.
- 332.** <https://deleesclubvanalles.nl/book-review/en-de-aarde-bracht-voort/> (<https://deleesclubvanalles.nl/book-review/en-de-aarde-bracht-voort/>).
- 333.** Kuijper, E., 2017, *Blogs en Bladen*, Nederlands Dagblad 75 (19.696): 7.
- 334.** Leeuwen, G.R. van, 2017, *Strijd over Genesis (4-slot)*, De Wachter Sions 65 (12): 5-6.
- 335.** Vlastuin, W. van, 2017, *En de aarde bracht voort? (4)*, Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk 14 (9): 18-19.
- 336.** <https://logos.nl/eva-moeder-van-alle-levenden/> (<https://logos.nl/eva-moeder-van-alle-levenden/>).
- 337.** Prins-van den Bosch, T.W.D., 2017, *Redactief, Kontekstueel 32 (2): 3*. Peels, H.G.L., 2017, *Is dit onze God?*, Kontekstueel 32 (2): 6-9. Huijgen, A., 2017, *Een mens te zijn op aarde. Het theologische perspectief op de mens naast het natuurwetenschappelijke*, Kontekstueel 32 (2): 10-13. Dekker, W.M., 2017, *Gevallen, maar niet in één keer. Iets over de betekenis van Genesis 2 en 3*, Kontekstueel 32 (2): 14-17. Paul, M.J., 2017, *Gods aangepaste spreken over de schepping*, Kontekstueel 32 (2): 18-21. Brink, G. van den, 2017, *Hoe nu verder?*, Kontekstueel 32 (2): 22-24. Markus, A., 2017, *Schepping en evolutie – lessen uit het debat*, Kontekstueel 32 (2): 25-27.
- 338.** Deputaatschap Vertegenwoordiging en Voorlichting, 2017, *Schepping en evolutie*, De Saambinder 96 (9): 6-7.
- 339.** Belt, H. van der, 2017, *Schepping, evolutie en geschiedenis*, Theologia Reformata 60 (4): 417-426.
- 340.** Bruins, G., 2017, *Schepping en evolutie onverenigbaar*, Nederlands Dagblad 75 (19707): 7.
- 341.** Vlastuin, W. van, 2017, *En de aarde bracht voort? (5)*, Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk 14 (10): 18-19.
- 342.** <https://logos.nl/wat-als-het-waar-is/> (<https://logos.nl/wat-als-het-waar-is/>).
- 343.** <http://nogmeer.pastorklaas.nl/in-hem-leven-wij-bewegen-wij-en-zijn-wij-n-a-v-g-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort/> (<http://nogmeer.pastorklaas.nl/in-hem-leven-wij-bewegen-wij-en-zijn-wij-n-a-v-g-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort/>).
- 344.** Vlastuin, W. van, 2017, *En de aarde bracht voort? (6)*, Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk 14 (11): 18-19.
- 345.** <https://scheppingofevolutie.nl/en-aarde-bracht-voort/> (<https://scheppingofevolutie.nl/en-aarde-bracht-voort/>).
- 346.** <https://deputtenaer.nl/deel-je-nieuws-activiteit/vorming-en-toerusting-326163/> (<https://deputtenaer.nl/deel-je-nieuws-activiteit/vorming-en-toerusting-326163/>).

- 347.** Dieperink, M., 2018, Het paradijs- en zondevalverhaal, *Promise* 34 (1): 28-30.
- 348.** <http://deputtenaer.nl/deel-je-nieuws-activiteit/vorming-en-toerusting-326163/> (<http://deputtenaer.nl/deel-je-nieuws-activiteit/vorming-en-toerusting-326163/>).
- 349.** <https://logos.nl/gijsbert-brink-en-mart-jan-paul-debatteren-schepping-en-evolutie/> (<https://logos.nl/gijsbert-brink-en-mart-jan-paul-debatteren-schepping-en-evolutie/>).
- 350.** Vlastuin, W. van, 2017, En de aarde bracht voort? (7), *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* 14 (13): 18-19.
- 351.** Visser, C., Medema, H. (red.), 2018, Vertel, verhelder en verwonder. In gesprek over schepping en evolutie in de kerk (Amersfoort: ForumC). Doordat de bijdragen, m.u.v. die van prof. Paul, theïstisch evolutionistisch getint zijn is de ondertitel van het boek niet juist gekozen. 'In gesprek over schepping en evolutie' kan beter worden: 'Overtuigd van de harmonie tussen schepping en evolutie'. Zie ook: <https://www.forumc.nl/publicaties/757-vertel-verhelder-en-verwonder> (<https://www.forumc.nl/publicaties/757-vertel-verhelder-en-verwonder>).
- 352.** Pater, C.E.M., 2018, Goed of gezegend?, *Om Sions Wil* 82 (2): 3. Snoek, A., 2018, Schepping en geloof, *Om Sions Wil* 82 (2): 6-7. Blom, P.D., 2018, In gesprek over schepping en evolutie, *Om Sions Wil* 82 (2): 14-15. Meerten, J.W. van, 2018, Kinderen hebben bijbelgetrouwe antwoorden nodig, *Om Sions Wil* 82 (2): 15.
- 353.** www.eeninwaarheid.info/index.php?rub=10&item=1536 (<http://www.eeninwaarheid.info/index.php?rub=10&item=1536>).
- 354.** <https://logos.nl/gijsbert-brink-en-mart-jan-paul-debatteren-schepping-en-evolutie/> (<https://logos.nl/gijsbert-brink-en-mart-jan-paul-debatteren-schepping-en-evolutie/>).
- 355.** <http://gk.kerknetputten.nl/agenda.php?ID=825> (<http://gk.kerknetputten.nl/agenda.php?ID=825>).
- 356.** <https://logos.nl/wetenschap-in-verwarring/> (<https://logos.nl/wetenschap-in-verwarring/>).
- 357.** <https://uitdaging.nl/5784-vertel-verhelder-en-verwonder> (<https://uitdaging.nl/5784-vertel-verhelder-en-verwonder>).
- 358.** <https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/artikelen/item/879-schepping-evolutiedebat-vergelijkbaar-met-debat-heliocentrisme> (<https://www.geloofenwetenschap.nl/index.php/artikelen/item/879-schepping-evolutiedebat-vergelijkbaar-met-debat-heliocentrisme>).
- 359.** Vlastuin, W. van, 2017, En de aarde bracht voort? (9), *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* 14 (14): 18-19.
- 360.** <https://www.allesoverkatwijk.nl/activiteit/item/36722/thema-avond-over-geloof-en-evolutie> (<https://www.allesoverkatwijk.nl/activiteit/item/36722/thema-avond-over-geloof-en-evolutie>), www.protestantsrijnsburg.nl/2018/02/06/bijeenkomst-rondom-het-thema-geloof-en-evolutie/ (<http://www.protestantsrijnsburg.nl/2018/02/06/bijeenkomst-rondom-het-thema-geloof-en-evolutie/>) en <https://www.vredeskerkkatwijk.nl/activiteiten/15-02-2018/thema-avond-christelijk-geloof-en-evolutie> (<https://www.vredeskerkkatwijk.nl/activiteiten/15-02-2018/thema-avond-christelijk-geloof-en-evolutie>).
- 361.** <https://zwijndrecht.dekombinatie.nl/activiteit/item/346836> (<https://zwijndrecht.dekombinatie.nl/activiteit/item/346836>).
- 362.** <https://zwijndrecht.dekombinatie.nl/activiteit/item/346836> (<https://zwijndrecht.dekombinatie.nl/activiteit/item/346836>).
- 363.** <https://zwijndrecht.dekombinatie.nl/activiteit/item/346836> (<https://zwijndrecht.dekombinatie.nl/activiteit/item/346836>).
- 364.** Vries, W. de, 2018, Wat als het waar is? (3), *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* 14 (15): 18-19.
- 365.** Vries, W. de, 2018, Wat als het waar is? (3), *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* 14 (16): 18-19.
- 366.** https://www.npo.nl/adieu-god/11-03-2018/VPWON_1287860 (https://www.npo.nl/adieu-god/11-03-2018/VPWON_1287860).
- 367.** Vries, W. de, 2018, Wat als het waar is? (3), *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* 14 (17): 18-19.
- 368.** Vries, W. de, 2018, Wat als het waar is? (4), *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* 14 (18): 18-19.
- 369.** https://www.hervormdvreeswijk.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=4247:avond-over-en-de-aarde-bracht-voort&catid=165:algemeen-nieuws&Itemid=720 (https://www.hervormdvreeswijk.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=4247:avond-over-en-de-aarde-bracht-voort&catid=165:algemeen-nieuws&Itemid=720).
- 370.** Vries, W. de, 2018, Wat als het waar is? (5), *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* 14 (19): 18-19.
- 371.** www.samengereformeerd.nl/leeswijzer-schepping-of-evolutionisme/ (<http://www.samengereformeerd.nl/leeswijzer-schepping-of-evolutionisme/>).
- 372.** Vries, W. de, 2018, Wat als het waar is? (6), *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* 14 (20): 18-19.
- 373.** Vries, W. de, 2018, Wat als het waar is? (7), *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* 14 (21): 18-19.
- 374.** <http://nogmeer.pastorklaas.nl/in-hem-leven-wij-bewegen-wij-en-zijn-wij-n-a-v-g-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort/> (<http://nogmeer.pastorklaas.nl/in-hem-leven-wij-bewegen-wij-en-zijn-wij-n-a-v-g-van-den-brink-en-de-aarde-bracht-voort/>).
- 375.** Vries, W. de, 2018, Wat als het waar is? (8), *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* 14 (22): 18-19.
- 376.** Vries, W. de, 2018, Wat als het waar is? (9), *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* 14 (23): 18-19.
- 377.** Vries, W. de, 2018, Wat als het waar is? (10), *Kerkblad Hersteld Hervormde Kerk* 14 (24): 18-19.
- 378.** <https://logos.nl/boeken-over-oorsprong/> (<https://logos.nl/boeken-over-oorsprong/>).